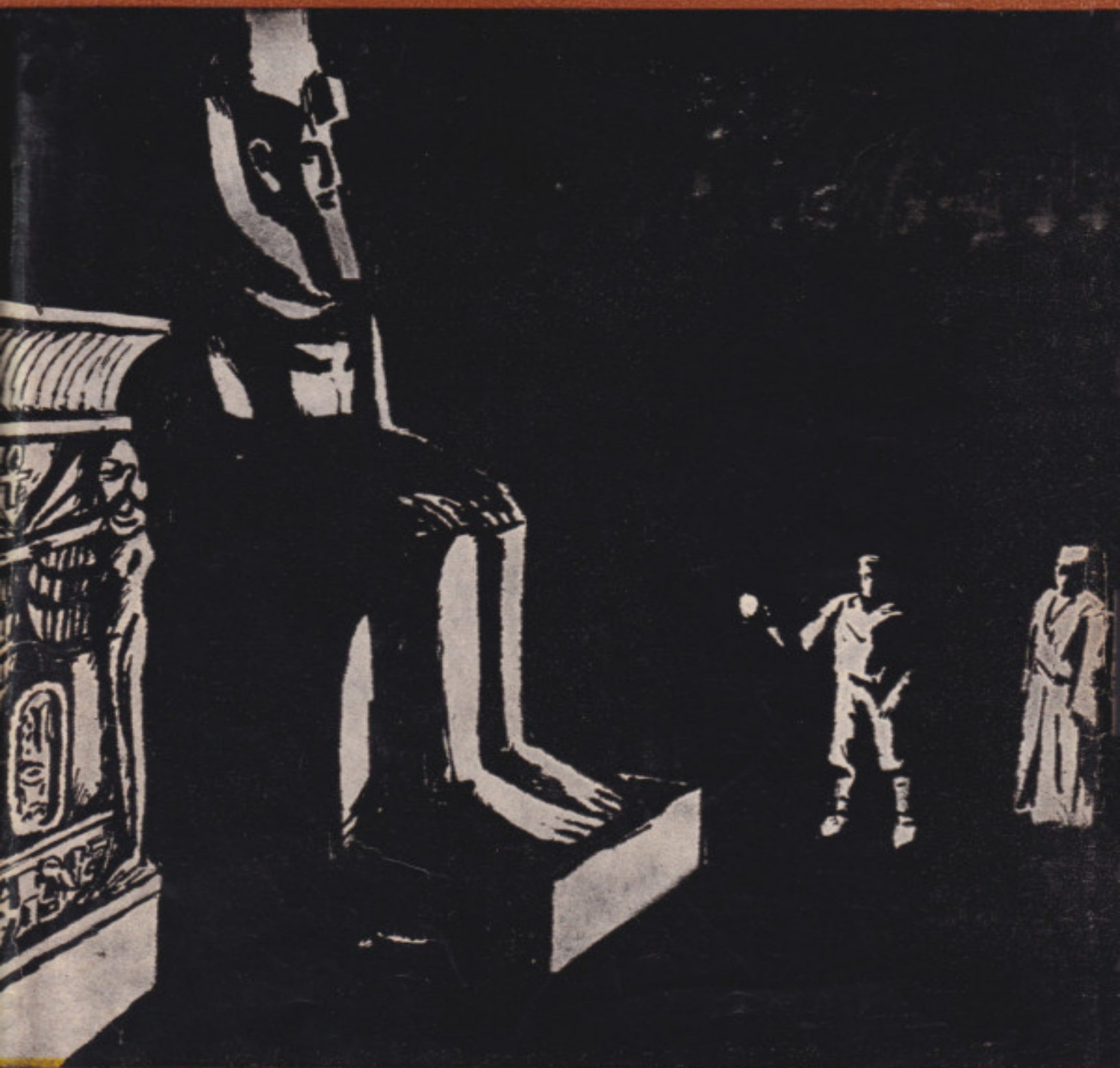

Г Л Е Б Г О Л У Б Ъ О В

ТАЙНАТА НА ХИРЕНОВАТА ПИРАМИДА

ЮНОШЕСКИ РОМАНИ

ГЛЕБ ГОЛУБЬОВ

ТАЙНАТА НА ХИРЕНОВАТА

ПИРАМИДА

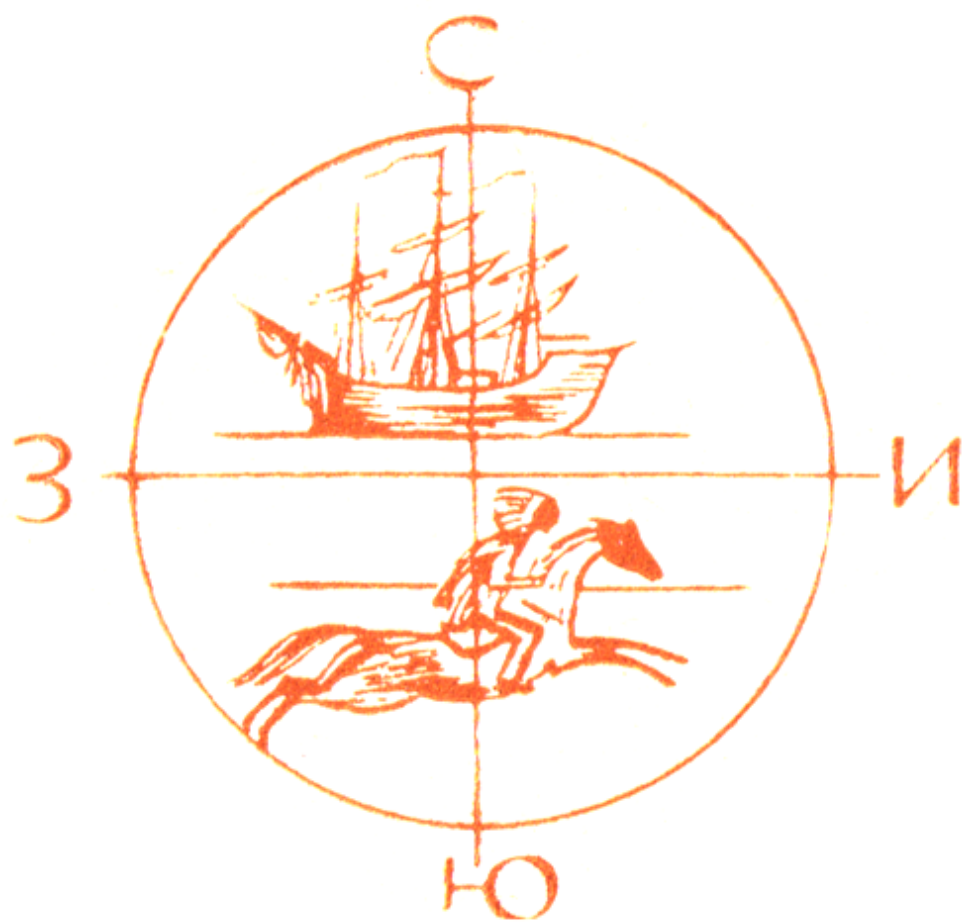
Превод: Николай Тодоров

chitanka.info

Тридесет и три века са изминали от времето, когато са строени прочутите египетски пирамиди и гробници. Огромните богатства, заровени заедно с „нетленните мумии“, са привличали вниманието на поколения археолози и историци. Отдавна вече почти всички пирамиди и гробници са разграбени, произведенията на изкуството разпилени.

В наши дни при изграждането на Асуанския язовир се наложи да се издирят и запазят всички ценности, които водите му щяха да залейт. В една от проучвателните експедиции участвуват героите на тази повест. Главната тяхна цел е да намерят гробницата на прочутия фараон Хирен. Дали ще я открият? Дали усилията им няма да отидат напразно?...

Авторът увлекателно разказва за всички перипетии на търсенето, разбулва исторически подробности за личности и епохи от онази дълбока древност.

ГЛАВА I

ЗДРАВЕЙ, ВЕЛИКИ ХАПИ!

Пилотът рязко положи старичкия скърцащ „Остер“ на крило и всичко пред мен се завъртя като в бясна въртележка: мъртвата жълтина на пустинята, черният навъсен конус на Хиреновата пирамида, смачканите и навеки застинали червеникави гънки на планините, широко разлялата се река със стърчащите от водата палми. След това за миг всичко замря, отново си застана на мястото; ние стремглаво започнахме да се спускаме, като едва не закачихме короната на една палма. Пилотът се обърна и весело подвижна нещо. Но аз не го слушах, загледан жадно в приближаващия бряг, където бърже израстваха пред нас глинените кубчета на къщите, също такива сиви като околните пясъци.

„Странно чувство, сякаш се връщам у дома“ — помислих си аз. Но нямаше време да анализирам усещанията си. Самолетът докосна с колелата си земята и буйно подскочи, сякаш се надяваше отново да литне към небето, запука, заскърца и спря сред гъст облак задушлив прах. А когато прахът се слегна, тълпа кресливи дечурлига вече беше успяла да ни обкръжи. Към самолета притичаха сътрудниците на

експедицията. Мярна се украсеното с разкошни мустаци усмихнато лице на Ахмед, раис на нашите работници.

Едва се измъкнах от тясната кабина върху крилото, десетки приятелски ръце ми помогнаха да скоча на земята.

— Ахлан ва сахлан, я ефенди^[1]! — като се поклони няколко пъти и притискаше ръка към бялата си галабия^[2], каза приближилият раис. — Мабрук! Мабрук^[3]!

Тръгнахме към лагера, окръжени от почетен ескорт любопитни деца, и си подхвърляхме къси въпроси.

— Взехте ли бензин, Алексей Николаевич?

— Е, какво има в Кайро?

— Видяхте ли Пиотровски?

Лагерът ни е разположен на края на селището, досам реката. Квадрат от шест палатки, а в центъра на висок прът — родното алено знаме. Редом с него особено странно изглежда екзотичният щандарт с изображение на жена в дълго карирано одеяние, на главата с чудновато украшение от пера. Тя е нарисувана така, както е било прието у древните египтяни: главата в профил, раменете и гърдите — анфас. Това изображение на древната богиня на истината и точността Маат стана емблема на всички археолози, заети с разкопки край бреговете на Нил.

Близо до палатките край брега стоеше нашият флот — два катера с брезентни сенници.

Приятно беше да изскочиш сутрин само по гащета от палатката и да тичаш по влажния хладен пясък към лениво плискащата се вода. И сега, вдъхвайки влажния въздух, който полъхваше от реката, отново радостно си помислих: „Ето ме у дома.“ И със същото радостно чувство на завръщане прекрачих приведен прага на палатката си.

В нея има винаги приятен мек полуздрач. Седнах на леглото, бързо си свалих омръзналата ми вратовръзка, разкопчах яката, а след това с наслада изух тежките обувки от изморените си нозе.

А през отворения вход се виждаше реката, разляла се така нашироко и просторно, че другият бряг едва се долавяше като сива ивица. Почти наред реката, отразявайки се в мътната вода, неподвижно бяха замрели палмите, залени от разлива...

И внезапно нова мисъл изтласка всички други: „Нима наистина пред мен е Нил, Великият Хапи на древните египтяни, а Москва и

родният ми дом са на хиляди километри оттук?“

— Може ли, Алексей Николаевич? — запита ме моят помощник Павлик Дроздов, заслонил с мощната си фигура палмите и реката и прогонил окончателно с деловия си вид всички лирични мисли.

Той вече е прехвърлил тридесетте, но аз го помня още като студент и го наричам просто Павлик.

— Влез, влез.

Той едва се промъкна през отвора и седна срещу мен, като си бършеше лицето.

— Дявол да го вземе, никак не мога да свикна. Февруари навън е такава жегла. Отзарана беше двадесет и три, а сега в никакъв случай не е по-малко от тридесет. Ами в Кайро?

— Там е мъничко по-малко, но асфалтът, вонята, бензинът.

— Да... А в Москва сега се пързаят със ски — мечтателно каза той. — Може би моите дечица правят снежни човеци...

Той имаше две деца и можеше безкрайно да разказва за тях, така че аз побързах да го върна към нашата действителност:

— Е, докладвай, какво изкопахте вие тука без мен?

Павлик въздъхна и сложи на масата дневника на разкопките.

— Разкрихме още пет погребения...

— И всичките празни?

— Всичките ограбени. При втората разкопка открихме още три житни ями. В едната се намериха четири цели съда и едно стъклено мънисто; види се, изтървала го е някоя древна египтянка.

— Постничко — въздъхнах аз, прелиствайки дневника.

— Да, не е тлъсто. А времето напират.

Времето ни прищипорваше зверски. Когато днес летях над Асуан, видях с очите си как бърже растеше високата язовирна стена. Изкопът на бъдещата станция, по чието дъно сновяха мънички камиони, сякаш съществуваше тук от векове както околните планини и волно течащата река. Скоро нивото на водата ще се вдигне най-малко на сто метра и цялата страна ще бъде погълната от новото море, разляло се от Асуан до третите прагове — почти на повече от петстотин километра нагоре. И тогава навеки ще изчезнат под водата всички тези древни селища, изумителните храмове, изсечени преди хиляди години в скалите, прекрасните паметници на изкуството.

Именно за да ги проучим, за да ги разкопаем, ако е възможно, а най-ценните да пренесем на друго място и да ги спасим от заливане, дойдохме тук, в Нубийската пустиня. Десетки експедиции правеха разкопки по бреговете на Нил. Италианци, поляци, японци, аржентинци — целият свят откликна на призива на правителството на Обединената арабска република.

Високата язовирна стена растеше с всеки изминат ден и на нас ни оставаше все по-малко време. Жалко беше да го прахосваме за разкопаване на празни некрополи, отдавна вече разграбени и опустошени.

А нали нейде тук наблизо, съвсем наблизо, може би се спотайват и още неоткрити паметници. От най-древни, незапомнени времена египтяните се устремявали насам, в легендарната „страна Куш“, както те наричали Нубия. Тука е била вратата на Юга. Стотици фараонови войни гинели от стрелите на войнствените и свободолюбиви нубийци, цели армии изчезвали безследно в пясъците на пустинята от глад и жажда. Но египетските отреди упорито си проправяли път все по на юг, строили кладенци, дълбаели канали в скалите, издигали непристъпни крепости със заплашителни наименования — „Защита срещу диваците“ и „Окови на чужденците“. Останки от крепостните стени и кули и до ден-днешен стърчат изпод подвижните пясъци. Завоевателите били примамвани от богатствата на Нубия: злато и кожи на редки зверове, слонова кост и абаносово дърво, скъпоценни камъни и дървен материал за строеж на кораби. А главното — роби. Те превръщали в роби пленените местни жители.

Колко изключително интересни паметници са останали от онези времена край бреговете на Нил: пещерни храмове, пирамиди, руини и крепости! Където и да копнеш, вредом е съкровище за археолозите.

С помощта на инженери от няколко страни археолозите вече започнаха подготвителни работи по пренасянето на уникалния пещерен храм в Абу Симбел на безопасно място. Цялата планина, в чиято гръд той е изсечен, предстоеше да бъде нарязана на парчета, тежки по тридесет тона, да бъдат вдигнати на сто метра и там отново сглобени! Експедицията на Борис Борисович Пиотровски намери навътре в пустинята останки от древен прекрасен кладенец и край него паметна плоча с надпис от времето на фараон Рамзес II. Полски учени откриха във Фарас извънредно интересни фрески.

Ами ние?... С какво можем да се похвалим освен с тридесетина опустошени от грабителите още в древността гробове и няколко глинени гърнета, оцелели като по чудо в засипаните с пясък древни домакински ями? Такива има колкото искаш във всеки музей.

— Саида, я хавага^[4]! — прекъсна моите невесели размисли нисък почтителен глас.

Вдигнах глава и видях в отвора на палатката тъмното сбръчкано лице на нашия готвач Хануси. След като ме поздрави на арабски, той веднага премина на съвършен английски език:

— Ако не ви преча, бих желал да обсъдя с вас утрешното меню, сър.

— Разбира се, Хануси, влезте и седнете.

— Благодаря ви, сър.

Той упорито ме титулуваше така и аз вече се бях уморил да правя забележки на стареца. Хануси вежливо изслушваше моите възражения, почтително кимаше и се кланяше, като слагаше ръце на гърдите си, но всичко си оставаше както преди.

— Да, сър. Слушам, сър.

Много ме обиждаше и друга една тънкость, която аз все пак долавях, дори и при твърде скромните си познания на арабския език: старецът никога не ме наричаше „я ефенди“, както е прието да се обръщат към хора в европейски дрехи, макар те да са египтяни, а неизменно казваше „я хавага“, като с това всеки път подчертаваше, че аз съм пришълец, чужденец.

Оставаше ми само да се утешавам с мисълта, че през своя пъстър живот Хануси твърде дълго е общувал с различни „лордове“ и „господари“, за да се надявам сега да го превъзпитам.

Хануси не обичаше да говори подробно за своята биография, но съдейки по всичко, тя е била доста бурна и страхувам се — не без грехове. Имах възможност да я възстановявам по отделни наблюдения и случайно промъкнали се спомени на самия Хануси. Излизаше, че през Първата световна война старецът е служил в английската армия и е бил дори в Китай. Прекарал няколко години във Франция. След това Хануси е работил очевидно като частен гид в най-различни кътчета на Египет, защото великолепно разбираше тънкостите на египетското изкуство и превъзходно познаваше всички най-важни исторически паметници: и пирамидите в Гиза, и развалините на Тел ал Амарн, и луксорските

храмове. Изучил беше основно и знаменитите гробници в Долината на царете, при това според мен съвсем не от чиста любознателност...

Привикнал да мами лековерните туристи, старецът нерядко си придаваше мистична тайнственост. Помня как още при запознаването ни той ме атакува:

— Дайте ми само собственоръчно написано от вас името си и името на вашата съпруга и аз ще ви направя много силен амулет. Той ще бъде съвсем мъничък, ще можете постоянно да го носите със себе си. Не бива да се разделяте с него, това е главното. Дори когато се къпете, ще го държите между зъбите си. Той ще ви пази и при това ще благоухае като лотосово цветче. Само за два фунта. Не вярвате ли? Да, това е лошо. Трябва да се вярва, без вяра не може да помогне никакъв амулет...

С подобни предложения той додяваше на всеки новак. Но ние дружно го вземахме на присмех.

Нашите подигравки не засягаха стареца.

— В Египет ще видите още много неща, които няма да разберете — многозначително отвърщаше той. — Пък и не е нужно така да се вниква във всичко, доверете се на опита на други, по-мъдри...

Къде Хануси беше изучил готварското изкуство, така си и остана неясно, но готвеше превъзходно. Ето и сега с умишлено равнодушен тон изброява ястията, които е намислил да готви утре:

— Фата, кебап, за десерт — кисело мляко с плодова салата, сър, а за вечеря, ако не възразявате, тамия със сос от чеснов лук или може би желаете нещо от френската кухня?

Докато слушах всичко това, усетих, че неприлично шумно гълтам слюнката си, та се чува из цялата палатка.

След като отпратих по-скоро лукавия старик, набърже разказах на Павлик какви стопански работи успях да „пробутам“ в Кайро и накрай останах сам.

Настъпи вечер — по-точно падна върху земята стремително и внезапно, както това става само на юг. Пурпурното изморено слънце се търколи към върхарите на далечните планини и наоколо пясъкът мигом почервения, сякаш обагрен от кръв. А едва се беше скрило слънцето зад планините, там, където то изчезна, се мярна зеленикавосин проблясък, подобен на някаква фосфоресцираща мълния. И веднага — тъмнина,

плътна, непрогледна, гъста. Не току-така в старо време казваха: „Египетски мрак“.

Не ми се искаше да запалвам ламбата и да привличам мушичките и аз излязох от палатката.

Подухна лек ветрец, стана прохладно и от реката още по-силно лъхна влага и мирис на водорасли. Приблжих досам водата и седнах на някакъв чепат пън, донесен тук от разлива.

Новата луна изпълзя иззад планините и увисна над нас в непривично положение — с рогата надолу, както никога няма да я видиш у нас, в Русия. От нея през цялата река почти до самия бряг се просна трептяща златиста пътечка. Палмите наред реката изглеждаха на лунната светлина съвсем приказни, неземни, а пясъкът наоколо придоби някаква призрачна синкава отсянка. И в далечината, привличайки погледа ми, смътно се открояваше Хиреновата пирамида...

Скоро тя също ще се намери на морското дъно. Ще се скрие под водата и завинаги ще отнесе със себе си всички загадки. А може би в нея наистина няма никакви загадки, както впрочем смятат мнозина археолози? Просто струпани древни камъни, отдавна изучени, стотици пъти описани в дебели томове, измерени до последния милиметър. Не току-така нито една експедиция дори не ги включи в плана на своите изследвания.

Не, нови открития трябва да се търсят не там, не в тези отдавна ограбени и отдавна изследвани места. Но къде пък? Слеспешката ли да претърсваме цялата пустиня?

Додето седях така самичък край брега и размислях накъде да насочим по-нататъшните си издирвания, за да успеем да направим нещо повече, месецът се скри зад някакво облаче. Затова пък на небето по-ярко заблестяха звездите. Тяхното сияние и непривичната за нашите очи везба отново ме настроиха лирично.

Нима наистина аз седя сега край брега на Нил, в чиято черна вода се отразява Южният кръст?

Бях свикнал от детинство да виждам Нил върху географските карти като тънка синкава нишка. На тази „нишка“ се е крепял целият живот на древната страна, стисната в клещите на пустинята. Разливайки се два пъти в годината с неизменна точност, струваща се на древните египтяни като някакво свещено чудо, реката е донасяла на

полята хиляди тонове тлъста плодородна тиня. Нил наистина е създал тази древна земя. И не е чудно, че са го славили с тържествени химни:

*Привет на тебе, Хапи,
излязъл из тази земя,
дошъл да нахраниш Египет!...
Създаващ ечмени зърна,
отглеждащ лимеца...
Когато той никне — земята ликува,
вси люде са в радост,
вси плещи от смях се тресат,
вси челюсти дъвчат сладкия залък...*

Изведнъж силен и съвсем необясним удар в гърба ме събори от пъна върху мокрия пясък.

Какво значи това? Кой е?!

Застанал на четири крака, аз се опитвах да разгледам нападателя. Но той беше невидим, криеше се в „египетския мрак“. Само на едно място, невисоко над земята, сякаш блещукаха с призрачна светлина две слаби светулчици. Тъкмо бях почнал да се изправям, за да ги разгледам по-отблизо, когато нов удар на невидимия ме накара да отскоча право във водата.

Но сега вече по рязката миризма, която изведнъж ме лъхна, разбрах каква е работата и се разсмях. А после грабнах шепа влажен пясък и го метнах напосоки в тъмнината, като викнах колкото се може по-страшно:

— Къш! Махни се, дяволе!

„М-м-е-е!“ — подигравателно ми отговори египетският мрак и скърцането на пясъка под копитата ми показва, че противникът си е отишъл.

Съвсем бях забравил, че по някаква странна игра на природата — не зная как я обясняват зоолозите — всички животни по тези места имат черна окраска: козите, кучетата, дори много от рибите в реката. Такъв именно черен игрив козел се беше примъкнал към мен, невидим под прикритието на тъмнината.

Отново се разсмях и сега вече съвсем се почувствувах у дома си, сред привичната, всекидневна обстановка.

- [1] Добре дошли, господине! (араб.) ↑
- [2] Галабия — дълга мъжка риза, подобна на рокля. ↑
- [3] Благославям! Благославям! (араб.) ↑
- [4] Здравейте, господине! (араб.) ↑

ГЛАВА II

ЗАГАДЪЧНИ ГОСТИ

Сутринта на закуска, нарочно пресилвайки подробностите, разказах за моето забавно нощно приключение, тъй като добре знаех по стар експедиционен опит колко е полезно да се започва работният ден с усмивка.

А днес ни предстоеше доста работа. След кратко съвещание решихме да преустановим всичките работи в селището и да се отправим на разузнаване и проучване из най-близките околности: може би все пак ще ни се усмихне щастието да намерим някой паметник на древността, изоставен в пясъците и скалите. Тези пустинни простори бяха почти съвсем неизследвани от археолозите. Предишните експедиции правеха разкопки главно край бреговете на Нил.

Самият аз си бях набелязал днес внимателно да огледам за последен път всички разкопки. Домакинските ями не представляваха особен интерес и такива имаше с десетки на мястото на всяко древно селище. Но в гробовете, дори отдавна-отдавна ограбените, може да са се запазили поне някакви предмети. Защото грабителите не са били специалисти-археолози. Интересували са се само от ценности, злато, а напълно е възможно медна облица или простичко пръстенче да се е търколило в някое ъгълче на погребалния трап и там да се е запазило.

Изморително беше да се вмъквам от трап в трап под яростно палещото слънце. Целият ми работен комбинезон се напращи, премрежваха ми се очите, пръстите — основният „инструмент“, с който разравях пясъка — се вдървиха и не се прегъваха. И всичко напразно: нито една дори най-незначителна находка.

— Добре, виждам, че вие тук хубаво сте почистили всичко и без мен — казах аз на Павлик, който неотстъпно като сянка крачеше след мен от разкоп в разкоп. — Останалото ще огледаме следобед.

През време на обедната почивка предстоеше да раздадем на работниците парите, донесени от Кайро. Тази тържествена церемония ставаше на прашния площад пред къщата на раиса.

Както и всички други къщи в селището, тя напомняше мъничка възмрачна крепост: нито един прозорец към улицата, слепи сиви глинени стени. Само над вратата, радвайки очите с пъстротата си, са възидани в стената по местен обичай разноцветни фарфорови панички. Тази стена беше изписана и с ярки украси. Освен обичайния геометричен орнамент, който не се е изменял, изглежда, от времето на фараоните, тук се срещаха изображения на съвсем съвременни и съвсем неочаквани вещи: велосипеди, радиоприемници, дори мършава девойка с грамадна шапка, явно прерисувана с неумела ръка от някакъв моден журнал.

Преизпълнен с гордост, раисът седеше на килимче под едно дърво и съсредоточено броеше парите. Той не си записваше нищо, но всичко помнеше и обикновено спорове не възникваха. Работниците се бяха наредили на опашка, проточила се по продължение на улицата като някаква чудна белоснежна змия. По този случай всички бяха облекли чисти празнични галабии и също бяха съсредоточени и мълчаливи.

Всеки път, след като дадеше парите, раисът внушително поглаждаше дългите си черни мустаци. Работникът преброяваше монетите, настойчиво и шумно дъхаше върху малкото медно печатче, на което беше гравирано името му, и внимателно притискаше печатчето към списъка — за съжаление почти всички бяха толкова неграмотни, че не умееха дори да се подпишат. И чак след като свършваше цялата тази сложна церемония, работникът радостно се усмихваше с цяла уста и весело подрънквайки монетите в шепата си, се отдръпваше настрана, за да отстъпи място на следващия. А раисът с привичното си движение хващаше мустака...

Хануси също се беше постарал за празника. С многозначителен и величав вид той постави върху дървената маса под навеса, и без това вече отрупана с чинии с домати, ябълки, зелена салата, едно грамадно димящо блюдо с фата. Тази особена и люта чорба от месен бульон с ориз, в която са накълцани на дребно късчета телешко месо — и към нея още се поднася най-вкусен препечен хляб, предварително потопен в оцет, — всичко това особено ни хареса. Наричаха я величествено блюдо № 1. Появяването му беше посрещнато с твърде радостни и нетърпеливи възгласи. Но лицето на стария готвач си оставаше

невъзмутимо, както у някой прославен професор през време на показна операция.

Всички се оживиха, затропаха с лъжиците, посегнаха към желаното ястие, когато внезапно Павлик каза:

— Май че гости ни идат...

Той гледаше към реката и сега всички като по команда също се обърнаха натам. Наистина към брега, държейки курс явно към нашия лагер, приближаваше неголяма моторна баржа с тъп закръглен нос.

Кои можеха да бъдат? Наши колеги? Мнозина археолози от други страни предпочитаха да не устройват постоянни лагери по брега, а да използват такива баржи, като ги разкарваха от място на място.

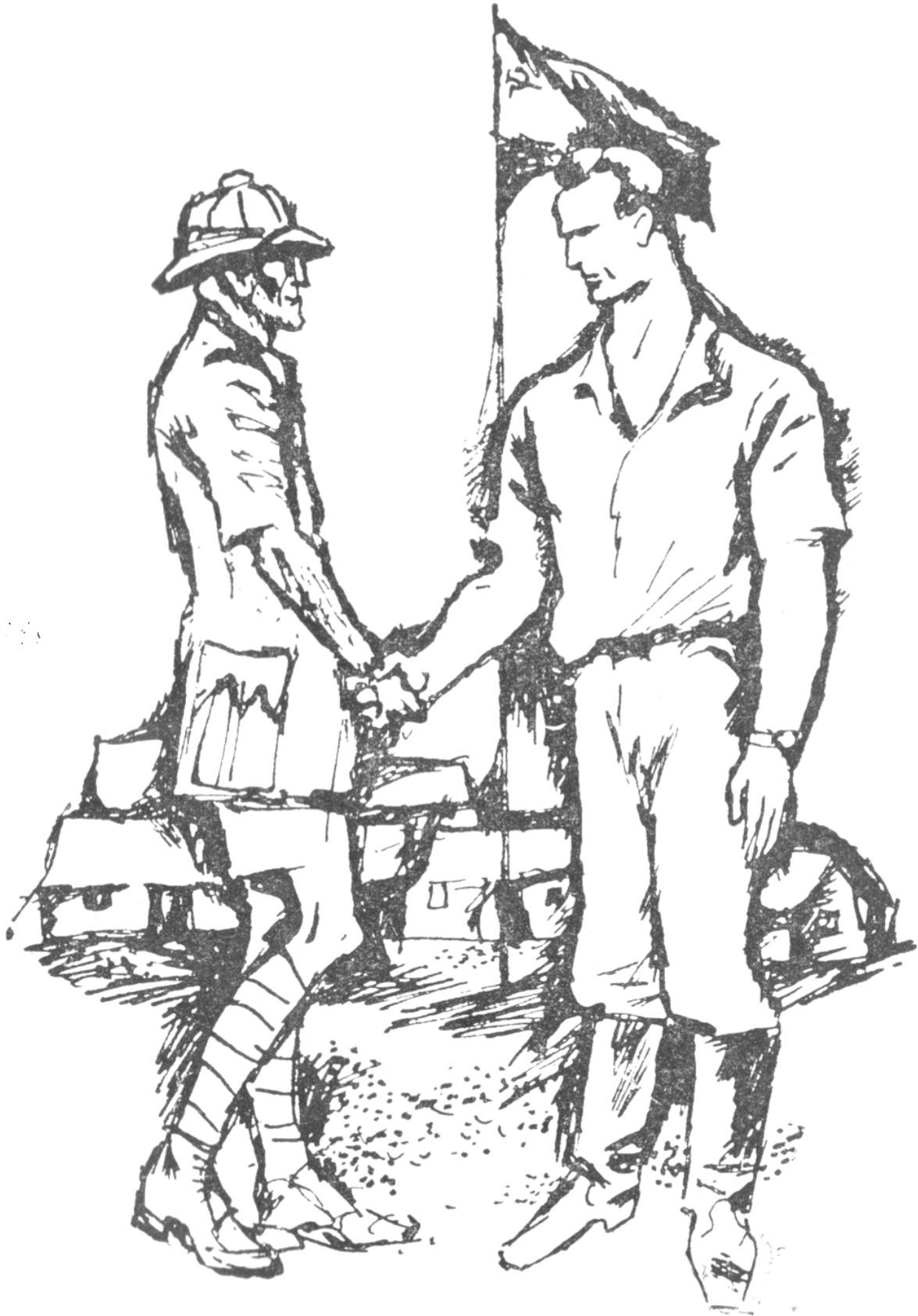
Баржата приближаваше и вече добре можеха да се разгледат хората с тропически коркови шлемове, струпали се под кърпения брезентен сенник. Да, това несъмнено бяха някакви археолози: на стената на рубката беше грубо нарисувана, малко разкрасена, богинята Маат.

Ние побързахме да отидем на брега. Баржата заби носа си в плитчината. Прехвърлиха дървено мостче и по него леко скочи на мокрия пясък слабичък невисок човек в шорти с твърде нервно и подвижно лице, обрасло в сива четина.

— Хау-ду-ю-ду! — небрежно каза той, като помахваше над главата си корков шлем. — Как сте, колеги?

После нахлупи шлема на главата си, протегна ми ръка и се представи:

— Лесли Уудсток, стар гробокопач.

Аз си казах името.

— Много ми е приятно. Моля да ме извините за малко неофициалния ми костюм и за това — той се плесна по небръснатата буза, — както се казва: „A la guerre comme á la guerre“, нали?

Той говореше бързо с малко престорена, трескава веселост и цялото му лице потръпваше сякаш от нервен тик. Но под надвисналите вежди сините му очи бяха печални и сълзливи като на бито куче. От него чувствително полъхваше на алкохол.

— Не сте ли роднина на професор Уудсток? — започнах аз, но той веднага ме прекъсна:

— Да. Син. На същия онзи, знаменития... Както виждате, при нас това е наследствено. А този е ръководителят на нашата малка експедиция, господин Атанасопуло. Аз пък, тъй да се каже, съм главният научен консултант, нищо повече...

След като изтърси всичко това на един дъх, той ме повлече за ръка към застаналия в мълчаливо очакване на дървеното мостче много висок и строен мъж на около петдесет години, с мазно червено фесче. То никак не подходдаше на строгия черен костюм и бялата колосана яка, с които странният господин Атанасопуло сякаш хвърляше предизвикателство към палещата нубийска жегга. А мустаците му бяха толкова черни и дълги, че нашият горделив раис веднага посърна.

— Бонжур, мосю — изискано ме поздрави началникът на експедицията и това бяха комай единствените думи, които чухме от него.

Никой друг не слезе на брега. Останалите участници в експедицията ни разглеждаха от палубата. Да си призная, техният вид малко ме учуди, както и странният костюм на господин Атанасопуло. Там имаше трима европейци от неопределени националности, един несъмнен представител на Мала Азия — я сириец, я турчин, и двама едри, плещести судански негри, които си приличаха като близнаци. Имаше и някаква силно гримирана девойка с черни очила.

Неволно ми хрумна мисълта, че нито едно от тези лица не носеше печата на „висок интелект“ или не бе „изкривено от работа на мисълта“, както би се изразил Остап Бендер. Но какви ли пък лица не може да има и сред археолозите...

Поканихме гостите на трапезата. Само Уудсток и Атанасопуло с готовност се поклониха. Другите все така унило ни поглеждаха отгоре. Един от негрите промърмори нещо неразбрано, но началникът на експедицията внимателно го изгледа и той побърза да се отдръпне от борда.

Готвачът Хануси вече беше успял да приготви и поднасяше на масата второ блюдо с ароматна фата. Стори ми се, че при вида на нашите гости по винаги невъзмутимото лице на стария готвач пробягна някаква сянка. Дали пък се е познавал с тях преди? Но нито Уудсток, нито Атанасопуло обърнаха на стареца никакво внимание — значи, съм се излъгал.

Заради гостите реших да отстъпя от суровия „сух закон“, който царуваше в експедицията ни, и извадих от куфара скътана бутилка със „столична водка“. Уудсток седна по-близо до нея и започна да бърби безспир за ненадминатите качества на руската водка, за трудностите на експедиционния живот, за това, че египетските ястия са твърде лютивни за европейския стомах, а жените — некрасиви. Атанасопуло само изкриво поглеждаше към него и гладеше мустаците си. Той пиеше само кафе.

Уудсток сякаш бе увлечен в разговора, но през цялото време очите му внимателно и преценяващо изучаваха лицата на седящите край масата. И аз, следейки неговия поглед, също сякаш отново разглеждах моите сътрудници и помощници.

Увлечено слуша бърбивия гост слабичкият Женя Лавровски. Той се съгласява, кима, клати възхитено рошавата си глава, на загорялото му лице светкавична се сменят изражения ту на уплаха, ту на възторг. Навярно Уудсток го смята доверчиво момче, не току-така англичанинът толкова често се обръща към него като към най-благодарния слушател. Ала ние пък знаем, че Женя е просто превъзходен мимически актьор. При това той е талантлив лингвист, превъзходно говори арабски и знае всички местни обичаи тъй добре, че често го вземат за студент египтянин, дошъл с нас от Кайро. Очите му се смеят над разказвача и на два пъти той вече успя лукаво да ми смигне.

Редом с хилавия Женя особено грамаден и монументален вид има Андрей Акуратов. Кафената чашчица в неговото ръчище изглежда съвсем мъничка и крехка. Но да би видял Уудсток как този мълчалив

богатири със своите дебели, несръчни на вид пръсти слепва късчетата от някоя древна ваза! Ние винаги възлагаме на Андрей най-фината работа и той я изпълнява с виртуозността на опитен златар.

А интересно е, какво ли мисли Уудсток за нашата Зиночка Сомова? Тъничка, стройна, в контешки син комбинезон, тя седи точно насреща му и гостът вече на няколко пъти се опитваше да пусне по неин адрес старомодни английски комплименти. Но Зина сякаш не слуша и подчертано гледа някъде над главата му. Аз я представих на гостите просто като наша лаборантка, но сигурно те много биха се учудили, ако узнаят, че тази миловидна девойка с модна прическа, който тя се изхитря да запази в цялата ѝ красота дори и тук, в пустинята, се занимава при нас с електрическото разузнаване и скоро ще стане кандидат на техническите науки.

Седналият до мен наш художник Казимир Петрович слуша бърборенето на госта ни, без да вдига посивялата си глава, и по стара привычка рисува нещо в блокчето. Надзърнал в блокчето, аз виждам цяла кавалкада от забавни карикатури, твърде красноречиво изразяващи неговото отношение към онова, което слуша — и бързам веднага да се извърна, за да не се разсмея съвсем невежливо.

След като свърши с фатата, Уудсток започна да разпитва какво възнамеряваме да правим по-нататък. Неговата бърбривост някак не ми внушаваше особено доверие, затова му разказах за нашите планове много накратко и в най-общи черти. Но въпросите му показваха, че той всеки случай разбира от археология и е запознат с всичките работи, които се провеждат в зоната на заливането.

— И тъй, вие искате да си опитате щастието в пустинята — каза той, като гаврътна последната чашка, и с явно съжаление отмести настрана празната бутилка. — А... Хиреновата пирамида не ви ли интересува?

Вдигнах рамене и отговорих, че тя отдавна вече подробно е изследвана, никакви изненади според мен не крие и изобщо дори не е включена в числото на обектите, изискващи допълнително изследване.

— Да, прав сте. Вашият Красовски поработи добросъвестно и не ни остави никакви надежди за нови открития — бързо се съгласи Уудсток. — Все пак старците умееха да работят, има какво да научим от тях.

След обяда показах на гостите нашите скромнички находки. Атанасопуло гледаше и мълчеше, а Уудсток, вървейки, мърмореше:

— Любопитно... любопитно... Много любопитно — с такъв нескривано равнодушен тон, че настроението ми съвсем се развали. И самият аз прекрасно разбирах, че нашите находки не представляват особена ценност, но все пак очаквах по-голямо съчувствие от колеги археолози.

След като завършиха бърже разглеждането и поблагодариха за гостоприемството, гостите се качиха на своята баржа и тя веднага вдигна котва. Гримираната девойка кокетно ни помахаша за сбогом. Скоро баржата изчезна в блестящата шир, като остави в душите ни някакво смъртно чувство на неясна тревога и съжаление за напразно изгубения ден.

ГЛАВА III

ХИРЕНОВАТА ПИРАМИДА

Странно, че един случаен, подметнат между другото от Уудсток въпрос, в който собствено нямаше нищо особено, толкова ме разтревожи. Но той ми се заби като трън и Хиреновата пирамида сега не ми излизаше от главата. Дали пък защото аз все току се замислях за нея честичко и преди и сега въпросът на Уудсток отново разтревожи моите мисли?

Наистина ли всичко относно Хиреновата пирамида е така просто и ясно, както смятаха мнозина и както и аз се стараех да уверя себе си?

Пръв има щастието да открие тази пирамида в 1912 година нашият земляк, руският египтолог Василий Павлович Красовски. Може да се стори странно, че тя толкова дълго време е била неизвестна — та пирамидата не е игла. Но нея никой и не беше я търсил по тези места: всички пирамиди, отдавна открити и описани от археолозите, се намират в долното течение на Нил, близо до древните столици — Мемфис и Тива. А при това Хиреновата пирамида беше ловко замаскирана от строителите под един естествен хълм. Тя не е висока, само около петнадесет метра, и почти до самия си връх е засипана с пясък, пък и върхът ѝ има неправилна форма, напомняща по-скоро скала, разрушена от вятъра. И едва Красовски пръв се заинтересувал от тази скала, стърчаща от пясъка, и за свое учудване открил, че такава форма са ѝ придали несъмнено човешки ръце, и навярно съвсем не случайно, а именно за маскировка.

Тогава Красовски започнал да разкопава пясъчното възвишение и намерил под него истинската пирамида от грамадни блокове от местен пясъчник.

Това откритие поразило всички египтолози. Започнали спорове кой и защо именно е построил такава странна пирамида в далечно и затънтено място, сред пясъците на Нубийската пустиня. Кой е погребан в нея?

Всички тези въпроси дълго време оставали без отговор, защото Красовски изобщо не успявал да проникне в загадъчната пирамида. Тя нямала вход.

Според традицията, която здраво са спазвали древните майстори още от времето на легендарния Имхотеп, строител на първата стълбовидна пирамида, обикновено входа са правили откъм северната страна. Разбира се, опасявайки се от грабители, те се стараели по всякакъв начин да го замаскират. Той можел после да отведе в сложен лабиринт от лъжливи коридори и входи и трябвало внимателно да се оглежда всяка педя от стените, за да се открие другият, тайният вход. Строителите на пирамидите просто се усъвършенствували да измислят лъжливи ходове и капани, дебнещи грабителите из целия път към съкровената погребална камера. Но все пак входните врати на пирамидата трябвало да се търсят откъм северната ѝ страна.

Красовски очистил от камарите ронлив пясък цялата северна страна на пирамидата, старателно изследвал едва ли не с лупа в ръка всички фуги между облицовъчните плочи, наложени една над друга така майсторски, че било невъзможно да се вмъкне между тях дори игла, и не открил никаква следа от вход.

Работниците започнали да разчистват западната страна на пирамидата. Минавало време. Оскъдните средства, с които разполагал изследователят, се топели значително по-бързо, отколкото се изгребвал пясъкът — вятърът отново упорито го навявал от безкрайната пустиня. И пак — нито следа от вход...

Тогава Красовски взел едно отчаяно решение: да се вмъкне в странната пирамида направо, да дълбае в нейната вътрешност нов вход. Той се надявал, че пробитият по такъв начин проход рано или късно ще пресече един от вътрешните коридори на пирамидата, който и ще го отведе към централната погребална камера.

Това се оказало тежка и твърде продължителна работа. Всеки сантиметър на придвижване напред се постигал с огромен труд. За да се пробива здравият пясъчник в тесния и задушен проход, се налагало всъщност да се използват същите примитивни оръдия, с които са си служили и робите на древния Египет, построили някога тази пирамида. Красовски, който не се отличавал с крепко здраве, работел в прохода наравно със своите работници и на няколко пъти го изнасяли оттам полумъртъв, изгубил съзнание от умора и горещина.

Мястото за „пробива“ в пирамидата, по всичко изглежда, било избрано не съвсем удачно, защото едва след три месеца, като пробил проход, дълъг дванадесет метра, Красовски най-после се добрал до една от вътрешните галерии.

Сега работата тръгнала по-бърже, но крайт на изследванията не се виждал. Наложило се да се преодолеят няколко срутвания, на два пъти Красовски попадал в опасни капани, един от които едва не го погубил. Тунелът имал няколко лъжливи разклонения и за да се изследва всяко от тях и да се стигне до убеждението, че то не води доникъде и завършва със задънен коридор, също се губело време.

Но все пак неуморимият изследовател почувствувал, че по този забъркан лабиринт от тъмни коридори постепенно приближава към центъра на пирамидата, към мечтаната погребална камера. И тук, вече в последния коридор, който го довел направо до погребалния покой, археологът трябвало да изпита най-тежкото разочарование: той видял, че древни грабителите отдавна го били изпреварили.

Оставала една надежда: обикновено грабителите се интересували от ценности, злато и може би благодарение на това са се запазили някакви малоценни предмети, от които те са се отвърщали. Или внезапно, за щастие на изследователя, в най-последния момент някой да е изплашил грабителите и те да са напуснали пирамидата, без да успеят да я ограбят докрай — подобни случаи са известни.

Но едва Красовски надзърнал в погребалната камера, и веднага разбрал, че последните плахи надежди напълно безвъзвратно се рушат.

При светлината на факлата археологът видял съвсем празна стая. Посред нея имало саркофаг от черен гранит. И той бил празен. Наблизо се търкалял на пода тежък гранитен похлупак. След като разгледал старателно саркофага, Красовски разбрал: грабителите също се оказали измамани. И те намерили саркофага съвсем празен. Това било кенотаф — лъжливо погребение.

Можем да си представим разочарованието и яростта на грабителите.

Но за Красовски това било, разбира се, слабо утешение. Ами че и неговите усилия и надежди се оказали напразни.

И все пак съдбата му оставила една-единствена награда.

В един ъгъл на погребалната камера, в куп смет, оставена още от строителите, Красовски намерил мъничка статуетка от червеникав

пясъчник. Такива скулптурни фигурки на покойника обикновено слагали в ковчега заедно с тялото. Наричали ги „ушебти“ — ответници. Предполагало се, че те трябва да заменят умрелия, когато го извикат за тежка работа по полята на задгробното царство на Озирис.

Може би са оставили нарочно тази каменна фигурка в саркофага — за подигравка над онези, които с мъка ще проникнат в гробницата и ще я намерят празна. А разгневените грабителите са захвърлили статуетката в купчината смет. Всеки случай тя оцеляла и сега се усмихвала върху дланта на Красовски с вкаменена загадъчна усмивка. И развълнуваният археолог прочел на нея името на фараона, който бил построил тази загадъчна пирамида и така хитро се надсмял над всички, които се опитат да проникнат в нея: „Хирен, Владетел на Горния и Долния, анх-уда-снеб“.

Сега трябва да се обясни защо пък това име толкова потресло Красовски, та и не само него. Нали разказвам тази история не за специалисти — за тях ние направихме отчет за нашите открития в специални списания. Така че надявам се читателите да ми простят едно малко отстъпление.

За да си представим по-добре историческата обстановка, ще трябва да започнем с фараон Ехнатон. Той управлявал от 1424 до 1388 година преди нашата ера и се прославил с най-грандиозната реформа, на каквато е бил подлаган някога древният Египет през цялата си многовековна история.

В древен Египет имало огромно множество всякакви богове — големи и малки. Из цялата страна били почитани Амон, Озирис, Тот. Но освен това всеки ном — отделна провинция — имал и свои собствени богове. И в чест на всяко божество се строели храмове, а в тях управлявали и преуспявали жреците. В столицата на страната, Тива, особено бил почитан бог Амон и неговите жреци се ползували с грамадна власт. Те владеели обширни поля, многобройни селища, чиито жители от раждането до смъртта си били обречени да се трудят, за да пълнят храмовата хазна. Богатствата на свещените храмове на Амон достигали приказни размери.

И ето против тези именно всесилни жреци решил да се опълчи младият фараон, комуто при раждането дали името Аменхотеп IV, това означавало — „Амон е доволен“.

Ако се съди по запазилите се документи и рисунки, той бил човек, тъй да се каже, от „кабинетен тип“, увеличал се от религиозно-философски въпроси, от изкуство, дори сам писал доста интересни стихотворни химни, дошли до нас. За разлика от повечето свои войнствени предшественици и наследници Аменхотеп IV отделял много по-малко внимание на походите в чужди страни.

Толкова по-учудващи са решителността и енергията, с които той започнал да руши устоялия векове порядък. Новият фараон просто премахнал всички предишни богове, като не пощадил и най-почитания измежду тях — Амон. По негова заповед имената им биват изстъргвани, заличавани от всички надписи по зданията и обелиските. При това смелият реформатор не щади дори паметниците, въздигнати в чест на родния му баща — Аменхотеп III; от надписите върху тях също премахват ненавистното име на бог Амон.

В замяна на всички тези предишни богове и идоли фараонът заповядва да се почита във всички храмове едно-единствено слънчево божество — Атон. В негова чест той приема ново име — Ехнатон, което означава „Угоден на Атон“, и сам съчинява тържествени химни, които отсега нататък трябва да звучат навред:

*Прекрасен е твоят възход на хоризонта,
о, живи Атон, оплодител на живота!
Кога се възземаш от изток на хоризонта,
изпълваш със своята хубост ти всяка страна,
защото прекрасен си ти и велик,
и блестящ над земята високо.
Лъчите ти всички страни, сътворени от теб, ще
обгърнат;
със своята любов ти ги свързваш.
Макар и далечен, лъчите ти падат на земната гръд,
макар и високо, следите от твоите нозе е денят!*

Сега — след тридесет и три столетия! — за нас, разбира се, не е лесно да си представим какви сътресения е преживявала страната през време на тази удивителна реформа, защото са се рушили всички предишни религиозни представи. Помислете си само: на мястото на

многобройните богове, които хората от детинство били свикнали да славят и почитат, сега се поставял един бог, видим и разбираем от всички и навред — блестящият слънчев диск, плуващ величаво по небето. Не е за чудене, че обърканите жреци крещели в своите храмове, че настъпвал краят на света, започвало второ пришествие!

А Ехнатон неумолимо продължава замисленото.

През есента на 1419 година преди нашата ера фараонът и целият му двор се качват на специално приготвени кораби и напускат завинаги Тива. Огромната, проточила се надалеч флотилия, тръгва надолу по Нил. След като изминала триста километра, тя хвърля котва на пуст бряг. Отсега нататък тук ще бъде новата столица на страната. Име за нея предварително е избрано: Ахетатон — Небосклон на Атон.

И големият град израства с приказна бързина сред пустинята. Той се строи по единен план — прави улици, разкошни дворци и градини, грамаден храм — „Дом на Атон“, чиято фасада се простира почти на три четвърти километър, прекрасна библиотека, наречена „Дом на живота“.

Интересно, че втори град в чест на Атон бил построен в Нубия близо до третите прагове. Нарекли го Хематон. Той съществувал и тогава, когато Ахетатон отдавна се бил превърнал в руини. По всичко изглежда, че в Нубия преобразованията на фараона-еретик са оставили по-дълбока следа и са се запазили много по-дълго. Това е важно за нашата история!

Но да не се отвлечаме.

При все че реформата на Ехнатон се отнасяла като че ли само до религията, тя оказала голямо освежително влияние върху целия живот на Египет. Сияещото, радващото всички слънчево божество комай приближавало човека към живота, към природата, заставяла го да цени по-високо този прекрасен и радостен свят, щедро залян от неговите лъчи.

Свежият полъх на новите течения оживил и изкуството. Скулпторите и художниците творили, намирайки се в плен на неизменящите се от векове строги канони — изведнъж сякаш за пръв път видели прелестта на окръжаващия ги свят. Във фреските, намерени при разкопките на развалините на Ахетатон, почти няма традиционните бойни сцени с глупаво замръзналите фигурки на воители и с монументалния фараон над тях. Вместо това обикновените,

делнични картини от живота са предадени с вълнуващ реализъм: бикове, носещи се в галоп, играещи риби сред лотосови гъсталаци, ято патици над тихо езеро.

Фараонът бил смятан за земно въплъщение на божеството. „Той е издигнат измежду милионите“ — почтително съобщаваха надписите по стените на гробниците и храмовете. Забранявало се името на фараона изобщо да бъде изговаряно, както и името на бога, затова за него винаги говорили само алегорично: „Домът на великия е решил това и това...“ Каквото и да направел фараонът, писарите разказвали за това в множествено число: „Те били“ или: „Те тръгнали“.

Приближавайки фараона, всички падали ничком. Смятало се за светотатство дори да се целуне обувката на фараона — целували само праха под неговите нозе.

И изведнъж Ехнатон изисква да го изобразяват съвсем другояче: като земен, обикновен човек. И художниците понякога, изглежда, изпадат дори в натурализъм, като подчертават старателно, а не скриват както преди недостатъците на фараоновата фигура. На всички портрети виждаме слабо, хилаво тяло, удължено тясно лице и тънка шия, увиснал корем, хлътнала гръд. Той дори е уродлив и не скрива това. И на тези изображения го намираме не в парадните зали, а в обикновена домашна обстановка.

Колко ме потресе на времето си и до ден-дневен е пред очите ми една малка фреска: Ехнатон с жена си стоят край леглото на умиращата си мъничка дъщеря! Той изобщо не е фараон, а просто съсипан от скръб баща; жена му горчиво плаче, а Ехнатон меко е положил ръка на рамото ѝ, за да я утеши...

А колко човешка красота има в знаменития скулптурен портрет на жена му Нефертити! Това наистина е едно от най-великите творения на световното изкуство, също така вечно и нестареещо, както строгите линии на Партенона и гениалните статуи на Праксител.

Но всичко това завършва тъй рязко, както и е започнало.

Ехнатон умира и всички негови реформи изчезват като дъждовен ручей в пустинните пясъци. И започва една страхотна въртележка!

Ехнатон бива сменен на трона от неговия зет Сакара, който също умира от загадъчно бърза смърт, за да отстъпи място на Тутанхатон — пак нещо като зет или не същ брат на покойния цар-еретик. Новият

фараон е само на дванадесет години и, разбира се, жреците лесно го покоряват на волята си.

Столицата отново се връща в Тива, а пустинните пясъци бърже засипват запустелия „Небосклон на Атон“. Отново каменоделци поправят паметните надписи по стените на обелиските. Сега те заличават от тях ненавистното име на слънчевия бог Атон. А името на Ехнатон изобщо е забранено да се споменава. Само при крайна необходимост в официални документи смътно го наричат „престъпника от Ахетатон“.

А новият фараон Тутанхатон става Тутанхамон...

Но той умира рано, едва осемнадесетгодишен, и в страната настъпват размирици. Властолюбци се стремят към овдовелия трон — отначало Ейе, мъж на кърмачката на Ехнатон, който се провъзгласява изведнъж за някакъв „божествен баща“, след него други. Бърже се сменят тези временни управници — изскачат из неизвестността и също тъй стремително изчезват в пълна забрава. Имената им дори не успяват да се запазят на паметниците или в исторически документи.

А зад бясната въртележка на всичките тези временни узурпатори смътно се мярка фигурата на хитрия Харемхеб, станал държавник още при Ехнатон. Набирайки опит в придворните интриги, той търпеливо очаква своя час, за да се провъзгласи внезапно през пролетта на 1342 година за фараон и с твърда ръка да въведе най-последен ред в страната — разбира се, угоден на тиванските жреци.

Бунтовете и вълненията през периода на това междуцарствие обхванали цялата страна и понякога, както изглежда, приемали характер на същински въстания. За това свидетелствува един интересен документ от онова време, известен под условното название „Горестно повествование“. Неговият неизвестен автор твърде красноречиво описва това въстание и се оплаква:

„Наистина: благородните са тъжни, а простите люде са радостни.

Всеки град казва: «Да прогоним богатите извън нашите стени!»

Гледайте: който преди нямаше хляб, владее сега житници. Онзи, който гладуваше, владее сега хамбари, а

който взимаше жито назаем, сам сега го раздава.

Наистина: отворени са архивите, разграбени са списъците на задължените да плащат дан и робите се превърнаха в господари!“

И колко е неприятно, че ние почти нищо не знаем за този толкова интересен откъс от историята! Не знаем дори точно и до ден-дневен спорим колко години е продължавало това „смутно време“, толкова богато с всевъзможни драматични събития: четиридесет или десет?

Да си призная, мен винаги ми е неприятно, че за хората, които не се занимават специално с древния Египет, цялата негова многовековна история се слива в някакво смътно петно, дори комай мъничко петънце. А пък ето по своята продължителност този откъс от историята на човечеството представлява повече от четири хиляди години, докато от началото на нашата ера е изтекло два пъти по-малко време. Основателят на първата династия на фараоните Нармер бил за Ехнатон и Тутанхамон също такъв далечен прадед, както, да кажем, за нас е легендарен Александър Македонски или Вергилий.

Събитията от сравнително неотдавнашно време се възправят пред нас в доста правилна историческа перспектива. Ние имаме доста ясна представа колко много и най-различни събития са станали през последните сто години. Но с по-отдалечените времена става някакво разместване, своего рода „историческа аберация“ май. В училищния учебник цялата история на древния Египет се помещава на две-три страници. А пък припомнете си само, че това са повече от четиридесет такива столетия като нашия век. И във всяко онова далечно от нас столетие хората също са се раждали, остарявали и умирали, радвали се и тъгували, преживявали всевъзможни трагични събития и опасни приключения.

Колко ли такива събития, засегнали и увлекли в своя водовъртеж хиляди човешки съдби, са станали в онзи бурен половин век на смутове и сътресения между смъртта на фараона-еретик Ехнатон и окончателното възстановяване на старите традиции при Харемхеб! А в трудовете на историците — празнина, зееща пропаст, същинско „бяло петно“, в чиято мъгла едва смътно се мяркат отделни бледи фигури.

И някъде си в същата мъгла, сред тези смътни фигури се крие загадъчният Хирен, който не ми дава сега покой.

Онова, което знаем за него, може да се преброи на пръстите само на едната ръка. Но всяка от тези откъслечни мънички вести, които с голям труд са изтръгнали от забравата няколко поколения египтолози, извиква огромно множество въпроси и ни кара да правим все нови и нови издирвания.

Да започнем с това, че Хирен, по всичко изглежда, е бил роден в Нубия — ето из самите тези пустинни краища, където аз сега стоя в размисъл пред неговата тайнствена фалшива пирамида. Името му се споменава в един от надписите от времето на Ехнатон и при това се казва, че той бил „велик и знаещ строител, наистина ново земно въплъщение на божествения Имхотеп“.

Живелият тридесет века преди него строител на първите пирамиди Имхотеп по онова време бил вече провъзгласен за бог и всички писари, пристъпвайки към работа, непременно извършвали жертвени възлияния в негова чест. Приписваните нему афоризми се почитали като безсмъртни.

И ето с този легендарен майстор сравнявали младия Хирен. Интересно!

А че в онези години той е бил още млад, доказва единственият запазен негов портрет.

На фреска, където са изобразени почетни гости, носещи дарове на новия фараон Тутанхамон, е нарисуван млад нубиец с набедрен пояс от леопардова кожа. С нисък поклон той поднася на младия фараон някакво странно съоръжение: нещо като детска играчка или може би модел на някаква машина.

Още преди време някои египтолози изказваха предположението, че нубиецът на фреската е Хирен. Всички съмнения отпаднаха, когато Красовски намери в пирамидата статуетката с името на Хирен: да, без съмнение това е едно и също лице.

Но кога пък Хирен е станал фараон? По всичко изглежда, след смъртта на Тутанхамон, в смутните времена. Как е станало това? Каква политика е провеждал Хирен, когато се качил на престола: дали се е опитвал да продължи реформите на Ехнатон, или пък, напротив, както и Тутанхамон е взел страната на жреците? А защо тогава управлението

му не е оставило никакви следи в документите и върху паметниците от онова време?

И защо е решил да строи своята гробница именно тук, на края на пустинята? Защо е замислил това лъжливо погребение? А къде е истинската му гробница — може би тя е запазила за нас някакви допълнителни сведения за този странен фараон — „велик и знаещ строител“, и за онова „смутно време“, когато е живял.

Всички тези въпроси сигурно са измъчвали Красовски, когато е стоял съвсем объркан пред празния саркофаг. И отговор на тях нямало. Гробницата била празна и само една мъничка фигурка от червен камък подигравателно и тайнствено се е усмихвала право в лицето на археолога...

За да възнагради поне отчасти своите напразни, както той е смятал, усилия, Красовски решил старателно да изследва цялото вътрешно устройство на пирамидата. Ето защо той намислил отново да мине по онзи път, по който били проникнали в нея грабителите, и да узнае дали са успели да намерят тъй ловко скрития вход за пирамидата.

Красовски се настанил просто в погребалната камера и поставил походния си креват край празния саркофаг. Тук, в мрачното подземие, озарявано само от светлината на мъждукащия фенер, дишайки застоялия въздух, прекарал повече от една година!

Стъпка по стъпка възстановявал пътя на грабителите и все повече се възхищавал от смелостта и находчивостта на тия храбреци, промъкнали се на времето си в погребалната камера през един заплетен лабиринт от коридори, където на всяка крачка ги дебнели смъртоносни капани. Не по-малко се възхищавал и от поразителното майсторство на фараона-строител, който, изглежда, сам лично е разработил сложния план на пирамидата.

Да започнем с това, че погребалната камера изобщо нямала вход. А как е попаднал в нея саркофагът? Красовски установил, че са го спуснали в камерата отгоре, а после това отверстие са затворили с тежък блок от пясъчник; по такъв начин таванът като че служил за сигурно затворена навеки „врата“ на камерата.

Коридорът, който минавал над тази таванска плоча, продължавал по-нататък и завършвал със задънен край. Как обаче грабителите са се досетили на кое именно място трябва да пробиват отвор, за да влязат

през тавана в камерата? А те са проникнали там именно по този път и Красовски — по техните следи.

С факла в ръка, Красовски се промъквал по коридорите, отвеждащи го до задънен край, катерел се по стълби, всяко стъпало на които можело всеки момент предателски да се срине под краката му и да го хвърли в дълбок кладенец-капан със свършено гладки стени... Като се съблякъл гол и си намазал тялото с масло, той пълзял под каменни блокове, висещи на някакво тайно „косъмче“ и готови при най-малко непредпазливо движение да се сринат и да го смажат. Но грабителите минали оттук преди много векове и той само повторил целия техен път.

Накрай Красовски намерил и мечтания вход за пирамидата. Оказало се, че строителят го скрил въпреки всички традиции не на северната, а на южната страна.

И грабителите също по някакъв начин узнали за това: те проникнали в пирамидата именно от юг. А може би някой предварително им е разкрил тайните на пирамидата?

Красовски прекарал повече от година в мрака на омагьосаните подземни проходи, като съставил точен план за тях. Нито една пирамида май не е била още изследвана тъй пълно и обстойно.

Но доброволното заточение в древната гробница не минало даром. Здравето на Красовски било подкопано.

Завърнал се в родината си, той се увлякъл от всевъзможни мистични „теории“, твърде модни в онези години преди Първата световна война, започнал да търси някакъв „съкровен смисъл“ в цифрите, определящи височината на пирамидата, размерите на коридорите и погребалната камера. След това започнал да пише несмислени статии за „душата на Хиреновата пирамида“.

Някои от неговите научни изводи били подложени на критика, впрочем без това науката не би могла да върви напред. Но Красовски приемал всяка критика много болезнено, като считал всяка забележка за лична нападка.

Бодели му очите вестникарските статии със злоради заглавия:

„Той копа Две години и Нищо не намери!“

А в 1914 година Красовски умрял самотен и забравен от всички.

ГЛАВА IV

МРАКЪТ НА ПОДЗЕМИЕТО

Разказах подробно цялата история, но някак си не съм уверен дали съумях да обясня защо тя толкова занимаваше моите мисли.

Пирамидата е празна. Всички кътчета на нейните подземни проходи беше претършувал и изучил покойният Красовски. По-късно, вече в тридесетте години, я изследва експедицията на англичанина Кокрофт, която не можа да прибави нищо към онова, което вече знаехме. Затова, когато разработвах плана за изследване на най-важните исторически паметници в зоната на заливането, не я включиха в списъците. И наистина няма какво повече да се търси в пирамидата, а да се пренася на ново, по-високо място, е безсмислено. За да се запази представата за нея, достатъчен е много точният и изящен модел, който се намира в музея в Кайро. По всичко изглежда, на загадъчната пирамида просто е съдено скоро да изчезне във вълните на разлелия се Нил и завинаги да отнесе със себе си своята тайна...

Но ето тъкмо мисълта за това и не ми дава покой. И въпреки че разбирам добре цялата безразсъдност и безсмисленост на моята постъпка, аз все пак не мога да се удържа и преди да тръгнем на разузнаване из пустинята, решавам да огледам пирамидата на Хирен. Защо? Е, макар и само за да се сбогувам с нея...

Прибирайки съдовете след закуска, Хануси внезапно ме запитва:

— Вие искате да отидете там, в Дар-ал-Гул?

— Да, и какво от това?

Старецът многозначително поклати глава и промърмори:

— Това е лошо място, я хавага, много лошо! Не бива да се ходи там...

И като си тътреше краката, изчезна зад палатката.

Суеверните хора навсякъде ще намерят храна за своите мрачни пророчества. Така е и с нашия Хануси.

Хириновата пирамида, кой знае защо, се ползуваше сред местните жители с лоша слава, макар че като че ли никакви причини

нямаше за това. Дали пък само защото се издигаше на уединено място и изглеждаше доста мрачна, напомняща чудновато разрушена от вятъра скала, полузатрупана от пясъка?

А възможно е цялата причина да е в това, че в селището още помнят как беше заболял и умрял един от работниците на Красовски, наскоро след като той си заминал оттука? Така именно възникват мрачните легенди и поверия: работникът умрял, после започнал да боледува и умрял и Красовски...

Да, нали имаше и трети смъртен случай, който на времето си също свързваха с тази пирамида. Скоро след завръщането си в Англия загина при автомобилна катастрофа и другият изследовател на пирамидата — Кокрофт. И, разбира се, веднага неговата смърт приписаха на някакво мистично „проклятие на фараона“, тегнещо божем над пирамидата.

Колко са дълготрайни все пак тези примитивни суеверия! Какъв шум вдигнаха на времето си около гробницата на Тутанхамон, отзвуките от него не стихват и до ден-днешен. Току се появи във вестниците или списанията още някоя бележка и под някакво интригуващо заглавие като: „Проблемът Тутанхамон“.

Получи се така, че след разкриването на тази гробница един след друг умряха — разбира се, по разни причини — няколко души, които бяха ходили в нея. И започна!...

„Проклятието на фараона действа след тридесет века!“

Древните пирамиди с техните объркани подземни проходи, потайните гробници, в мрака на които векове са се съхранявали „нетленните“ мумии — всичко това отдавна даваше богата храна за всевъзможни суеверни измислици на любителите и поклонниците на свръхестественото. Постепенно науката развенча едно след друго техните мистични предположения. Но тези хора не се предаваха и се опитваха дори, така да се каже, да вървят в крак с времето и да придадат на своите суеверия известна „научност“: през последните години в много западни вестници се появиха например съобщения, че уж оръдие на отмъщението на фараон Тутанхамон се оказал някакъв си вирус, не по-малко тайнствен, отколкото привиденията от предишните небивалици.

Напразно Хоуард Картър, който със собствени ръце разкриваше гробницата на Тутанхамон и прекара в нея по-дълго време от когото и

да било, доказваше, че всички тези смъртни случаи нямат никаква връзка помежду си. Те бяха резултат на съвсем различни причини, в които няма нищо загадъчно — пък и нали освен умрелите в гробницата са влизали хиляди хора и никой от тях не е хванал дори хрема.

Напразно Картър твърдеше на пресконференции:

— Здравият човешки разум трябва с презрение да отхвърли такива измислици. Няма на земята по-безопасно място от гробницата!...

Не му вярвах и суеверните измислици странствуват по света и до ден-дневен. Ето защо напълно разбираемо е, че след трите смъртни случая и пирамидата на Хирен започнаха да наричат Дар-ал-Гул — Свърталище на дявола — и да разказват за нея всевъзможни измислици.

Реших да отида сам, за да не ми пречи никой да гледам и да мисля, пък и не биваше да се откъсват хората от многобройните грижи по вдигането на лагера и подготовката за път. На Павлик много му се искаше да ме придружи и той беше започнал да разсъждава за опасностите, изискващи при такива излети за сигурност да вземат участие няколко души. До известна степен той е прав: не бива да влиза сам човек в лабиринта от проходи с капани. Ала нали пътят беше отлично проучен. Аз разполагах с най-подробния план на Красовски, върху него е отбелязан всеки капан и е очертан най-краткият път към погребалната камера.

Тръгнах за пирамидата рано сутринта по хлад, но докато се добрах до нея, слънцето вече започна чувствително да припича. Приятно ми беше да се промъкна през тясната дупка, пробита някога от Красовски, и да почувствувам прохладата на влажния въздух на подземие, макар и мъничко застоял. Едва не ме докоснаха спусналите се срещу мене три изплашени прилепа.

Светнах със силния електрически фенер и по плана, който бях взел със себе си, още веднъж проучих предстоящия път. Първият участък от него не представляваше особени трудности — това беше един прав проход, пробит на времето си от Красовски.

Той се оказа тесен, налагаше се да напредвам почти на четири крака, а на места дори да пълзя. Понякога рязко се стесняваше: види се, работниците, които го бяха пробивали, по това време са били

изморени или пък Красовски е нямал достатъчно пари, за да ги нахрани както трябва и да повдигне ентузиазма им. Така че не беше твърде удобно да се промъква човек по този пробой.

Доста бърже и без всякакви приключения аз се добрах до края на прохода, гдето той, за радост на Красовски, най-сетне пресякъл първия коридор. Древните строители са го прокарвали сериозно, без да бързат, по всички правила; и сега аз можех най-сетне с удоволствие да изправам гръб и да застана на краката си, макар и приведен. Навярно така е било и замислено от строителите на пирамидата: дори в покоите на мъртвия фараон трябвало да се влиза с робски преклонена глава.

Но сега трябва да бъда особено внимателен и предпазлив, за да не се вмъкна в задънен коридор или да не попадна в капан. Аз често се спирах и проверявах по плана.

И все пак на едно място се заях и сбърках пътя. Тук коридорът се разклоняваше на два съвсем еднакви прохода. Единият водеше някъде нагоре, а другият постепенно се спускаше. Естествено беше да се тръгне по този коридор, той именно трябваше, струва ми се, да води към погребалната камера. Машинално така и постъпих и чак след като изминах по него около осем метра и отново погледнах плана, съобразих, че коридорът ще ме изведе далеч встрани и ще завърши със задънен проход.

Забелязах това навреме, защото, ако бях направил още няколко крачки, непременно щях да попадна в капана, отбелязан върху плана на Красовски с дебело червено кръстче.

От любопитство реших да проверя дали и досега той действува.

Като се придържах о стената с ръка и непрекъснато почуквах пред себе си по пода на коридора с дългата тояга с металически връх, която бях взел, аз направих една крачка, втора, трета... Сега бях някъде до самия капан. Но дори и след като приклекнах и внимателно огледах прашния под при ярката светлина на фенера, не можах да забележа никакви признаци на опасност.

Но щом бутнах с тоягата по пода малко по-далече и по-силно, част от него с леко шумолене пропадна някъде надолу. Из отворилата се за миг дълбока черна яма ме лъхна гробищна влага. Аз едва не загубих равновесие и се дръпнах назад, а плочата почти безшумно си застана на мястото. И пак беше невъзможно да се различи от другите.

Макар че бяха изминали тридесет и три века, капанът продължаваше да действа идеално. Само една погрешна стъпка — и аз щях да падна в каменния чувал и щях да загина в него като глупава мишка.

Да си призная, стана ми малко чоглаво. А аз знаех предварително за капана, бях подготвен за това, което ме чака. Какво ли пък са си патили онези древни грабители, които се промъквали по тези коридори напосоки и навярно в пълна тъмнина? И все пак те упорито са навлизали, пълзели са по тъмните коридори, опипвайки всеки камък. И, разбира се, мнозина от тях са пропадали ето в такива каменни чували и са загивали, но оцелелите не са оставяли пирамидата на мира, докато не са докопвали мечтаното злато.

Именно за защита от грабители са били измисляни всички тези хитри капани — и все пак нито една пирамида не се е запазила до наше време непокътната. Всички са били разграбени още в древността — понякога няколко месеца или дори няколко дни след погребението.

Запазен е един интересен документ — протокол на разпит, направен преди три хиляди години. Той е бил воден надве-натри, с бързопис — по всичко изглежда, писарят е бързал. Осем храбреци — измежду тях каменоделецът Хапи, селянинът Аменемхеб и робът нубиец Ахенофер — проникнали в една царска гробница. Заловили ги, изтезавали ги и писарят припряно записвал признанията на нещастниците:

„Саркофагът се намирал в камерата и беше покрит с каменен похлупак. Ние разрушихме всичко това и намерихме почиващите там цар и царица. Намерихме божествената мумия на царя и край него меч, талисмани, златни украшения за шията му. Главата му беше покрита със злато. Цялата свещена мумия беше покрита със злато и сребро и обсипана със скъпоценни камъни. Взехме златото, което намерихме върху мумията, талисманите и украшенията от шията и златото от ковчезите. Взехме също така и всичко, което намерихме върху тялото на царицата. След това изгорихме техните погребални сандъци и отнесохме всичко, каквото можеше да се отнесе, и го разделихме честно на осем части.“

Каква присъда е произнесъл фараонът над грабителите, не знаем. Но други вече са бързали да ги сменят...

Всички хитрини на строителите на пирамидите се оказвали напразни пред наследственото изкуство на грабителите. Така че всеки път, когато откриваш вече опустошена гробница, всъщност не знаеш дали да проклинаш изпреварилите те грабители, или да се възхищаваш от тяхното мъжество и находчивост.

Търсенето и ограбването на гробниците наистина станало своеобразно „изкуство“, което се предавало от поколение на поколение. На египтолозите е известно едно село, чиито жители се занимавали с грабителски поминък най-малко от тринадесети век и едва в края на деветнадесети най-сетне са били заловени с веществени доказателства!

Всичко започнало с това, че един археолог забелязал на пазара често да се срещат уникални статуетки и други ценни предмети от погребения, явно истински и от много древен произход. Успели да проследят, че всеки път ги продават хора, тъй или иначе, свързани с многобройното семейство на един местен жител, Абд-ал-Расул.

Но това още не можело да стане улика. Когато на Абд-ал-Расул предявили обвинението, че открил някакво тайно погребение и скришом го ограбва, той, разбира се, започнал всичко да отрича. За него се застъпили твърдо всички жители на селището и се наложило делото да се прекрати.

Ала археолозите, превърнали се в любители-детективи, не преустановявали тайното наблюдение над подозрителното семейство. И все пак никак не успявали да уличат ловките грабители. Една свада, избухнала внезапно в семейството на Абд-ал-Расул, помогнала да се изясни истината. Един от роднините се скарал с него за дележа на плячката и за да си отмъсти, отишъл в полицията и си признал.

Оказало се, че преди шест години Абд-ал-Расул имал щастието да намери едно съвсем уникално скривалище в скалите — в него още преди тридесет века били скрити от други, древни грабители, мумиите на четиридесет фараона и царски родственици!

Богатството, паднало се на семейството Абд-ал-Расул, се оказало толкова голямо, че не можело да бъде изведнъж изнесено и превърнато в пари. Тогава на семеен съвет решили да запазят всичко в пълна тайна. И шест години тези хитреци, когато имали нужда от пари, отивали в скривалището, за да изберат няколко подходящи неща за продаване — съвсем както бизнесмените отиват в банката!

Но скъпо се придобивало това злато.

Наистина в дадения случай, както беше установил Красовски, грабителите явно са притежавали плана на Хиреновата пирамида, макар и да не са знаели главното: че е празна, иначе те просто не биха влизали в нея. Но все едно — да се скита из този лабиринт от опасни капани, беше твърде рискована работа, аз едва не се убедих в това със собствената си кожа...

Сега ми предстоеше да се върна обратно към раздвояването на коридорите и да намеря правилния път. Така и направих.

Онзи, който нито веднъж не е пълзял съвсем сам по безмълвни подземни проходи, където цари мрак като в рог, все пак никога няма да успее да си представи какви тревожни и странни усещания обхващат понякога човека из тия мрачни места.

Налага се постоянно да пълзиш на четири или дори по корем. Светлината на лампата понякога сякаш секва искри от стените, отразявайки се в мъничките кристалчета, а напред е непрогледен мрак. Сенки подскачат около тебе и побягват в тъмнината. Завивайки по ъглите, опипваш пода с ръце: да не попаднеш в някой капан. И през цялото време чувствуваш: ти си сам, над тебе има грамада от скали. Всеки миг може да те притисне, ще се заклешиш в някой процеп-капан — и кога ли ще намерят костите ти? Та вече тридесет века тук не са звучали човешки гласове...

Когато стигнах вече до самото разклонение, дочу ми се пред мен някакъв слаб шум, сякаш от падане на камък, търколил се под нечий крак. Спрях и се ослушах. Пълна тишина.

По-нататък трябваше да се върви по онзи коридор, който подмамващо се изкачваше нагоре. Той извеждаше към стълбата, която изведнъж се спускаше доста стръмно пет-шест метра. В плана на Красовски две от стъпалата й бяха отбелязани със същите онези тревожни червени кръстчета. За щастие акуратните участници в последната експедиция на Кокрофт предвидливо бяха оставили тук дълга и здрава дъска. С помощта на тази дъска аз успях доста леко да се прехвърля през предателските стъпала.

Стълбата ме отведе в мъничка и съвсем празна стаичка с нисък таван. За да премина от нея по-нататък, трябваше пълзешком да се промъкна през тясната цепнатина, зееща в единия ъгъл. По думите на Красовски това също беше капан: при непредпазливо движение

каменният блок трябва да пропадне и смъртно да смаже нарушителя на вечния покой на пирамидата. Но още сам Красовски я беше обезопасил, като забил от двете страни на цепнатината здрави клинове.

Наистина по този начин цепнатината е станала съвсем тясна и се оказа трудно да се провря през нея. Чувството, с което пълзах, съвсем не беше от най-приятните: кой знае, може пък клиновете отдавна да са изгнили и тъкмо в този миг да изпукат под тежестта на блока?

И отново, озовал се за известно време пак в тяхната „кожа“, аз помислих за грабителите: нали не биха могли да се промъкват през тази каменна смъртоносна бездна, без да разузнаят предварително нейната тайна? При все че, общо взето, те са имали, разбира се, по-голям опит в такива начинания, отколкото аз. Ами Красовски как се е решил на това?...

Отвъд цепнатината ме очакваше отново широк коридор. След като преминах по него три-четири метра, видях черна дупка, зееща напред пода.

Сърцето ми трепна. Това именно беше входът за погребалната камера, пробит някога от грабителите.

В стената стърчеше кука, забита още от Красовски: на нея археологът е прикрепял въжена стълба и се е спускал по нея в гробницата. Аз нямах стълба, а само едно здраво въже на възли. Единия му край вързах за куката, а другия спуснах в тъмния зев на отвора.

Фенерът се поклащаше на шията ми, така че около мен от всички страни танцуваха сенки, които ми пречеха да видя далече ли е до пода. Поради това попаднах право в отворения саркофаг!

След като излязох от него, вдигнах над главата си лампата и се огледах.

Саркофагът се намираше точно в центъра на стаята и до него лежеше гранитният похлупак — всичко беше така, както го е виждал за пръв път Красовски.

Бавно обходих цялата стая, за да огледам стените. Това не беше асуански гранит с неговата топла възрозова отсенка, а някакъв друг, със зловещи петна в наситен кадифеночерен цвят с клонести зеленикавокафяви жилчици. Светлината на лампата сякаш открояваше, подчертаваше неговата мрачност.

Неволно раменете ми потръпнаха, като си помислих, че в този каменен чувал Красовски е прекарал много дни в доброволно заточение. По тавана от лампата или от факела, с който си е служил той, беше останало голямо петно от мазни сажди.

Черните стени, надвисналият таван — аз почти физически усещах неговата тежест, макар да бях прекарал тук само няколко минути. И тази пълна, абсолютна тишина, от която звънтеше в ушите ми... Не е чудно, че Красовски е мръднал, станал е суеверен и затворен, след като е поживял в тази гробница.

За да се отвлека от мрачните мисли, отново започнах внимателно да оглеждам стените. Това беше празно занимание — всяка цепнатинка между плочите Красовски беше изследвал преди мен.

Той намерил само един надпис върху стената и рисунка върху капака на саркофага: чакал над деветима пленници, застанали на колене. Но такива рисунки са обичайни в древните египетски гробници. Те са служили като че ли за предупреждение към грабителите, заплашвайки ги с вездесъщата мъст на покойния фараон.

Разбира се, на мене ми потръгна не повече, отколкото на Красовски. И все пак аз приседнах на ръба на саркофага и си прерисувах в бележника единствения надпис, изсечен на стената — сам не зная защо, та нали той беше публикуван от Красовски и отдавна на всички е известен. Навярно само защото ми се стори вече твърде обидно да се връщам в лагера с празни ръце.

Преведен, надписът звучеше така:

„Сине мой, мъстителю мой! Излез из небитието, о, нижеположени!... Да надвиеш враговете си, да възтържествуваш над онези, които действуват против тебе...“

Това е всичко. Нямахше повече какво да се гледа. А оная ушебти, изобразяваща фараона Хирен, отдавна почива в една от залите в Ермитажа, където толкова пъти съм я виждал още като студент, увеличайки се от загадката на празната пирамида с лъжливото погребение. Сега бях проникнал в самото сърце на тази пирамида, със собствените си очи видях и черните стени, и празния саркофаг, но ни най-малко не се приближих до разгадката.

А пък тя би трябвало да бъде някъде наблизо — разгадката на тайната! Та можел ли е Хирен да избере място за своята истинска гробница някъде в Тива или Ахетатон, а пък да направи тук, на стотици километри оттам, фалшива, за да отвлече вниманието? Това беше пълна безсмислица. Не, неговата истинска гробница също трябва да е скрита някъде в тукашните пустинни краища, може би съвсем наблизо. И тя би могла да бъде открита, както през 1922 година намериха в отдавна-отдавна изследваната Долина на царете по чудо запазилата се гробница на Тутанхамон. И нали съвсем неотдавна египетският археолог Мохамед Гонейм намери дори цяла пирамида, скрита много векове под пясъците, недалеч от Кайро!

„Ами ако Хирен е загинал в бой или при някое дворцово клане и изобщо не е имал гробница?“ — помислих си аз.

Не. Това все пак е малко вероятно: фараоните обикновено са били погребвани тържествено. Някъде сигурно има негова гробница!

Но тук край празния саркофаг явно аз няма какво повече да правя. И без това вече тази обстановка беше започнала да действа на нервите ми. Прекарах в камерата не повече от час, а вече започна да ме обхваща някакво странно безпокойство. Трябва по-скоро да се измъкна оттук. Обратния път изминах много по-бърже и без всякакви произшествия. Само ми се стори, че дъската, по която бях се прехвърлил през стъпалата-капани, като че лежеше не така, както преди. Но веднага пропъдих тази глупава мисъл: кой би могъл да помести дъската в този скрит коридор на съвсем празната пирамида! Дори чакалите едва ли стигат толкова далеч.

И все пак, когато приближих до процепа, пробит от Красовски, стори ми се, като че ли пред мен се мярна някаква сянка...

Да, явно нервите ми са се поразклатили. Съвсем малко прекарах в пирамидата, а вече започнаха да ми се привиждат какви ли не чудесии. Само това ми липсва още — и аз да стана суеверен по

печалния пример на Красовски и стареца Хануси. Макар че, да си призная честно, сега като че ли разбирах учения. В такава обстановка не е чудно да станеш и нервно болен.

Последния откъс от пътя по прохода нарочно преминах, без да бързам. Но все пак, няма да си кривя душата, изпитах явно облекчение, когато видях пред себе си ослепителната слънчева светлина и след като се измъкнах от отвора, с наслаждение вдъхнах горещия, нажежен, но затова пък толкова чист въздух на пустинята.

Мъничко бях закъснял за обяда. Но за щастие и обядът беше закъснял, така че упреците се паднаха не на мен, а на готвача.

— Какво става с вас, Хануси? — учудих се аз. — Та вие винаги сте толкова точен, часовника дори да си сверява човек.

Старецът разпери ръце, поклони се и смирено каза:

— Наминах преди тръгване да навидя един стар приятел, я хавага. Моля да ме извините. Това вече няма да се повтори, я хавага.

Пак упорито ме титулува „чуждестранен господар“, виж го ти, дяволския старец!

През време на обяда набелязахме маршрута на разузнавателното пътуване и състава на отряда. Не мина без спорове. В колата можеха да се съберат не повече от шест души. Реших да взема със себе си освен водача, Павлик, нашия художник Казимир Петрович, Женья Лавровски, както и Хануси, за да не губим време за готвене на храната. На другите предстоеше до нашето завръщане да завършат опаковането на находките.

Взехме със себе си и приборите за електроразузнаване. Но в навечерието Зина си беше навехнала крака, пък и без това пътуването щеше да бъде тежко и изморително — реших да оставя момичето в базовия лагер заедно с Андрей Акуратов. А пък с апаратурата, как да е, ще се справим сами: един от неписаните експедиционни закони гласеше, че всеки трябва да владее основните навици от специалността на другаря си, за да може при нужда винаги да го замести.

Към моето решение Андрей се отнесе философски, къртовската лабораторна работа му беше по вкуса. Но Зиначка се обиди и за отмъщение не говори с мене през цялата вечер; в гордо усамотение седеше тя край брега.

ГЛАВА V

„СИНЕ МОЙ, МЪСТИТЕЛЮ МОЙ!“

Тръгнахме на път рано, едва беше започнало да се зазорява. Но на пазарния площад вече седяха жени в черни торбести мелаи, наредили пред себе си протичката си стока: зеленчуци; връзки плодове, манго, кошници от тръстика — техните капаци бяха по форма също като древните бойни щитовете, чиито изображения са се запазили по фреските. Дълбоката древност беше още жизнена и се чувствуваше на всяка крачка в тази старинна страна.

Минахме бостаните, след това една голяма пустош, проснала се около селището — тук още имаше поне някаква растителност във вид на хилави бодливи храсти и валящи се далеч една от друга диви дини, вътре празни като топки. А после пред нас се ширна истинската пустиня, мрачната ѝ плоскост само подчертаваше смътно тъмнеещата се в далечината невисока верига на Нубийските планини.

Двата наши доджа пъргаво летяха по тази равнина без каквото и да е път. Тук нямаше дюни и плътно слегналият се пясък много добре издържаше колите. Само вятърът подсвиркваше, отначало приятно прохладен, ободряващ, но постепенно се нажежаваше под лъчите на бърже издигащото се слънце и вече не носеше никакво облекчение.

За водач ние взехме един възрастен бедуин на име Азиз, един от нашите работници. Той беше пропътувал цялата пустиня на стотици километри наоколо и знаеше тук всяко камъче.

Пътувахме вече три часа, а планините все отстъпваха, оставаха си все такива далечни и неясни. Кой знае: може би именно там, в планините, е скрита истинската гробница на Хирен? Навярно той много добре е познавал родните си краища и за нея е избрал потайно местенце.

Набелязвайки маршрута на похода, аз се надявах все пак да попадна на някакви признаци за тази гробница. Древна керванска пътека, изоставени каменоломни, развалини на кладенец — всичко можеше да подсказва пътя към нея. Просто да се изследват още

неизвестни древни паметници — и то вече би било ценно. Но дълбоко в душата си аз все се надявах на нещо повече...

Слънцето се издигаше все по-високо и удоволствието от бързото пътуване постепенно се изпаряваше. Нажеженият вятър пареше лицето и хилядите ситни песъчинки болезнено бодяха. Главата ми сякаш беше пълна с олово и започваше да звънти като телеграфен стълб в открито поле.

Първия престой направихме край една не твърде голяма скала, самотно стърчаща сред пясъците. Такива скали, разпукали се под слънчевите лъчи и покрити с безброй дупчици от ударите на песъчинките, носени от вятъра, се наричат останци. Забележими отдалеч, те от най-древни времена са служили като фарове в пустинята и обикновено всички кервани, минаващи покрай тези скали, са оставяли върху тях по някой знак за спомен.

Потръгна ни. Още при първия останец ни се удаде да съзрем йероглифи, изсечени малко по-високо от човешки ръст. Не беше съвсем лесно да ги разчете човек. Времето, слънцето и вятърът бяха разрушили много силно повърхността на скалата. Пък и най-малкото деформиране придава на условните знаци-рисуни вече съвсем друг смисъл.

Три часа спорихме, опипвахме с пръсти всяка извивка на рисунката, разглеждахме надписа под различни ъгли. Павлик дори се спусна с въже, прехвърлено през върха на скалата, и увисна, мъчейки се по-добре да разгледа писаното. Накрай дойдохме до общо съгласие и аз можах да запиша в бележника си първата разшифровка:

„Исида и Озирис, пазете Тактизамон, роден Зекарер, по трудния път към царските рудници...“

Значи, ние вървахме по верен път: именно оттук е минавал в древността пътят към златните рудници.

След това Казимир Петрович сне отпечатък от всеки надпис и рисунка, като предварително очисти камъните от праха, намокри и положи върху тях листа от специална тънка и мека хартия. Потупвайки по хартията с твърда четка, човек успява да получи много точни копия на надписи. Такива отпечатъци — естампажи — по-добре от всякаква фотография предават не само най-малките детайли, но и жилките на камъка.

Приблизително след един час спряхме край друг останец. Но колкото и да го оглеждахме от всички страни, по него не намерихме никакъв надпис освен една едва забележима и детска примитивна рисунка, изобразяваща слон с вдигнат хобот. Като че ли това дори не е рисунка, а просто следи от своеобразната работа на вятъра.

— Откъде пък в пустинята ще се вземе слон? — горещеше се Женья Лавровски.

Да, гледайки тези пясъци, човек трудно можеше да си представи, че тукашните унили места съвсем не всякога са били пустиня. А някога и тук е зеленеела трева, текли са весели ручей, шумолели са листата на храсти, сред които са бродели и слонове, и хипопотами, и жирафи. Но именно тези примитивни рисунки по скалите, направени явно от натура, свидетелствуват доколко се е изменил през вековете климатът.

Ние направихме естампаж на рисунката, за да си довършим спора дома. Нямаше смисъл повече да се бавим край тази скала: денят вече клонеше към залез и трябваше да продължим пътя си.

Спряхме за нощуване пак край доста голям останец с раздвоен връх, приличащ на руините на крепостна кула, но не успяхме дори бегло да го огледаме, толкова бърже здрачът покри земята. Отложихме оглеждането до сутринта.

Басово забучаха походните примуси, примамно зазвъняха алуминиевите лъжици и купички и изведнъж всички почувствувахме колко много сме огладнели и сме се изморили този ден. Лицата на всички горяха от вятъра, в зъбите скриптеше вездесъщият пясък, а в уморените от слънчевия блясък очи плуваха многоцветни кръгове.

След вечеря с наслада се изтегнах на походния си креват, поставен край скалата направо под звездното небе. Дъжд тука не помнеха вече от около четиридесет години, а слънцето няма да попречи, и без това ще трябва да се става призори.

Лагерът бърже заспа и аз останах насаме с нощта, звездите и с моите мисли.

Не мога да опиша колко ми харесваха тези нощувания под открито небе в пустинята. При все че наоколо другарите спяха, в такива часове пустотата на дивите, първобитни простори, които ни окръжаваха от всички страни, ставаше физически осезаема. Нито

стена, нито врата, нито таван те отделя от нощта, а ярките звезди над главата ти само подчертават безкрайността на света.

И колко прекрасно се мислеше насаме със звездите! Мислите отчетливо пробягваха в мозъка, едната дърпаше след себе си друга, те се блъскаха, спореха, за да се разтопят внезапно изведнъж, да се превърнат в смътни, откъслечни съновидения, а след това в пълен дълбок сън, вече без каквито и да било видения.

На сутринта пак ни потръгна. Час и половина след като бяхме започнали работа, оглеждайки един от върховете на останеца, край който нощувахме, изведнаж дочух вика на Павлик, който работеше при друга скала недалеч. Той ми махаше с ръка и ме викаше.

Побързах да отида при него.

— Какво намери?

Вместо отговор той приклепна и предпазливо докосна с пръст отломък от камък, стърчащ из пясъка. Наведох се и веднага разбрах, че това не е обикновен камък, както отначало ми се стори, а отломък от плоча, обработена от човешки ръце. Измежду цепнатините личеше някаква рисунка.

Започнахме да разгребваме пясъка и след половин час цялата плоча беше вече очистена и лежеше пред нас. Краищата ѝ бяха неравни, отдолу беше отчупен, както изглежда, доста солиден къс.

Застанал на колене, обкръжен от всички притичали сътрудници, аз започнах припряно да разшифровам надписа.

Преди всичко се хвърляше в очи изображението на кръгъл диск с протягащи се надалеч лъчи. Те завършваха с мънички разтворени дланички! Без съмнение това беше слънцето. Точно така го изобразяваха на някои фрески от времето на Ехнатон: бог Атон, простиращ над света своите животворни ръце. Какъв успех!

— Гледайте, а някой се е опитвал да пресече тези лъчи — прошепна над ухото ми художникът.

Да, на много места се виждаха ясни следи от резец или друг някакъв остър инструмент; с него са се опитвали очевидно да изчегъртат от камъка рисунката.

„Седяща жена“... Така... „Сине мой“... А името на фараона в картуша^[1] явно е сменено! Пак жена, а това е малко пъдпъдъче... Мотиката — това е съчетанието „мр“. После кукумявка...

А Жения вече ми поднесе страничка от бележника си със своя превод:

„Сине мой, мъстителю мой, Рамзес-Усермар, да живее той вечно. Аз сияя от любов към тебе. Охраняват моите ръце членовете твои за защита на живота... Аз простирам твоята власт (и) ужаса пред тебе по вси страни, а страха пред тебе по пределите на небесните стълбове.“

„Сине мой, мъстителю мой...“ Къде съвсем наскоро срещам точно такъв израз? Но трябва най-първо да го дочетем докрай.

Под този надпис се виждаше изображение на човек, навел се за молитва, а пред него — втори надпис. Неговите йероглифи малко се различаваха от горните, сякаш ги беше изсякла друга ръка.

„Поставих, където заповяда великият цар, подател на живота Рамзес-Усермар, живот, здраве, сила, аз, царският пратеник, завеждащ сребърната и златната хазна, принасящ жертви на боговете, онзи, комуто той доверява всички свои намерения, началник над пазителите на книгите в «Дома на живота», на Планините на сина на Бакенамат, по пътя към хълмовете, в мястото...“

Долният край на плочата беше отчупен.

Отнесохме я в лагера, седнахме около плочата под сенника също като някакви идолопоклонници и започнахме да обсъждаме забележителната находка.

Явно името на Рамзес в двата надписа е било вмъкнато по-късно. Но чие име е било в картуша преди, така старателно изчегъртано с остър резец? От друга страна, съдейки по изображението на

слънчевото божество, плочата е била поставена не по-рано от управлението на Ехнатон. Значи, тя принадлежи тъкмо към тази епоха, която сега най-много от всички ме интересува. Ами ако са я поставили по заповед на...

Трескаво започнах да прелиствам бележника си. Да, не съм се излъгал: „Сине мой, мъстителю мой...“ — точно така започва надписът, който бях прерисувал в гробницата на Хирен!

Нима изтритото име на фараона в картуша е било Хирен?!

„Стоп — прекъснах се аз. — Това тепърва трябва да се докаже. Може би е съвсем случайно повторение на някакъв традиционен обрат на речта, нищо повече.“

— А кой ли пък в такъв случай се обръща към Хирен? „Сине мой, мъстителю мой...“? Дали покойният Ехнатон? — запита Павлик.

— Не, това е май че твърде свободно тълкуване — засмях се аз.

— Към неизвестния нам фараон, в когото ние засега само подозираме Хирен, се обръща, разбира се, сам бог Атон — неговият покровител — каза Женья Лавровски. — Но и такова доказателство е много важно, ако плочата наистина е поставена по нареждане на Хирен. Тогава тя доказва, че Хирен се е опитвал да продължава реформите на Ехнатон и да възстанови поругания по негово мнение бог Атон, да отмъсти за него.

— Но всичко това тепърва трябва да се докаже — добавих аз, като станах, — а, значи — трябва да се търси, да се търси по-нататък! Може поне отчупения къс да намерим.

Вдъхновени от находката, сега работехме така старателно, че бяхме готови май да пресеем през собствените си пръсти целия пясък на пустинята.

Опитахме да приложим електрическото разузнаване. То дава добри резултати при търсенето на стари ровове, гробове и обикновени ями по местата на древните селища, дори и да са отдавна затрупани и съвсем незабележими. Този метод е доста прост: на определени места в земята забиват стоманени прътове-електроди и пускат през тях ток. Според изменението на специфичното съпротивление на различните участъци може да се съди дали в земята не се намират никакви археологически паметници.

Наистина работата малко се усложнява от естествените пречки, създавани от геологичната структура на отделни земни пластове.

Нужен е известен навик и опит, за да проумее човек добре показанията на приборите. Затова ние се мотахме с измерванията доста дълго — чувствуваше се все пак отсъствието на Зиночка. Но в края на краищата ни се удаде да открием една яма, съвършено затрупана от пясък.

Разкопахме я, но това се оказа изоставен окоп от времето на въстанието на Махди. На дъното ѝ се въргаляха няколко позеленели гилзи от английски пушки.

Продължихме пътуването край предпланините. Ставахме призори, набърже закусвахме, след това се отправяхме на път, като спирахме край срещнати останки. Внимателно оглеждахме всяка скала, но нищо друго особено забележително не ни се удаде да открием. Попаднаха ни само два надписа от времето на вездесъщия Рамзес II, тоест от една по-късна от времето на Хирен епоха, и още едно изображение на щраус, както изглежда, преди около шест хиляди години.

Можехме да работим само в утринните часове и привечер, когато малко спадаше жегата. А денем лежахме под сенника, обливайки се в пот, и мъчително очаквахме вечерта. Нощем пък беше толкова студено, че понякога трябваше да се покриваме с второ вълнено одеяло.

Работата беше много еднообразна и като свикнахме с нея, ние я изпълнявахме вече с някакъв привичен автоматизъм. Това се чувствуваше особено много вечер, когато всеки изведнъж и без излишни думи започваше в строго определен ред да изпълнява своята част от работата по устройване на лагера. Най-напред трябваше да се извадят от колите бидоните с вода и да се закопаят в пясъка, след това да се проверят, докато е още светло, всички фенери и да се напълнят с газ. И накрай всички се заемаха да си приготвят постелята, докато Хануси постилаше на пясъка брезентената „покривка“ за вечеря, за чието приближаване възвестяваха с тържественото си бръмчене примусите.

След вечеря започваше известно различие в заниманията в зависимост от навиците на всеки. Ние с художника веднага си лягахме — понякога с книга в ръка, като примъквахме по-близо към себе си фенер. Останалите седяха още известно време край брезента, който ни заместваше „кръглата маса“, и разговаряха — най-често за това, колко хубава е нашата руска зима и колко приятно би било сега да се попързалияш със ски нейде из гората край станция Опалиха... А после

Женя Лавровски, който обичаше повечко да си поспива, се примъкваше по-близо до светлината и започваше предварително да се бърсне, за да не губи време сутрин и да се поизтяга още петнадесетина минути. При това той постоянно изпускаше парченцето огледало, което ни заместваше истинско огледало, и после дълго време с проклятия шареше из пясъка, мъчейки се да го намери.

А на сутринта лагерът бърже и в също такъв строго определен порядък се вдигаше, ние се качвахме в колите и продължавахме нататък, а след няколко часа горещият пясък вече заличаваше нашите следи.

Но скоро този отмерен порядък на походния живот беше нарушен...

---

[1] Картуш — орнамент във вид на не съвсем разгърнат свитък с винетки отстрани и поле в средата за надписи. ↑

ГЛАВА VI

СРЕЩА В ПУСТИНЯТА

Един ден, който също не донесе никакви открития, ние спряхме за нощуване по-рано от обикновено, когато слънцето беше още доста високо. Причината беше твърде прозаична, но съвсем неотложна: докато се скитахме из пустинята, всички бяхме порядъчно обрасли и не биваше да отлагаме повече генералното стригане. До най-близкия бръснар има около триста километра, но ние бяхме взели със себе си машинка и сега решихме да се самообслужим.

Никой от нас нямаше особен бръснарски опит, така че „сеансът на всеобщо взаимно стригане“, както го нарече Женья, протичаше твърде забавно, разбира се, за зрителите. Но щом един от зрителите ставаше поредна жертва, усмивката на устата му бърже застиваше и се сменяше с твърде недвусмислена болезнена гримаса. А това само още повече развеселяваше останалите.

Всички се бяхме увлекли в това зрелище и аз — тъкмо вътрешно съсредоточил се, за да се приготвя да премина от редовете на зрителите върху изтезателното място като поредна жертва — не забелязах веднага, че нашият водач ми прави някакви знаци, като се вдига на пръсти зад гърбовете на шегуващите се зяпачи. Промъкнах се към него.

— Трябва да очакваме гости, я устаз^[1] — тихо продума той.

— Откъде?

— Там върви автомобил, много бърже върви. — Азиз посочи с пръст някъде на югоизток.

Ние се отдръпнахме с него встрани и аз започнах да се вирам в далечината, но нищо не видях и въпросително го погледнах.

— Идва автомобил, също такъв мъничък като нашия — повтори той. — Скоро ще бъде тук.

Кой би могъл да идва оттам, из самото сърце на тези пустинни и диви предпланини? Доколкото ми е известно, никакъв път към бреговете на Червено море не минава оттук. Но аз бях свикнал да се доверявам на поразително острото зрение на нашия Азиз.

Налагаше се по-бързичко да привършим със стригането. Скоро се дочу тихо бучене на мотор.

Към нашия лагер стремително се втурна съвсем посивял от прах додж с вдигнат изпокъсан сенник и рязко спря. Отвътре някой ясно изруга на английски, след това вратичката се отвори и пред нас застана Лесли Уудсток, като си триеше удареното чело. В ръката си държеше корков тропически шлем и веднага замахна с него за поздрав.

Мен той дори ме прегърна и няколко пъти ме потупа по рамото като стар познат — при което по силната миризма разбрах, че днес епил вече достатъчно и не бива да му се показват никакви бутилки през време на вечерята.

— Макар че отидохте толкова далеч в пустинята, ние все пак ви открихме — закачливо каза Уудсток, който знае защо, заплашвайки ме с пръст. — Светът е малък, драги колега, светът е малък!

— Говорите така, сякаш сме се крили от вас — засмях се аз. — Но нали много добре знаете, че се готвехме да привършим разкопките в селището и да тръгнем на разузнаване? Така че лесно е било да ни намерите, щом у вас е възникнало такова желание.

— О, не мислете, моля ви, че ние ви преследваме за нещо в тази келява пустиня — прекъсна ме той. — И ние също сме предприели мъничко разузнаване...

— Но струва ми се, че вие сте отишли по-далеч от нас. Нали вече се връщате?

Навярно не беше много вежливо да се задават веднага такива досадни въпроси, но аз не можех да се удържа. При вида на този човек в мен отново трепна някаква необяснима тревога. И много ми се искаше да узная какво са търсили те там, в планините.

Но той нарочно не бързаше да отговори, като се престори, че не чу въпроса ми. Уудсток отстъпи настрана, обърна се — аз вече очаквах, че иззад гърба му както и първия път ще се появи дългата фигура на мълчаливия Атанасопуло.

Но сега пред мен застана мъничък и пълен човек с шарена риза, извадена навън, и оранжеви шорти. Неговото кръгло добродушно лице беше покрито с едри капки пот.

— Позволете ми да ви представя още един колега — учтиво каза Уудсток. — Професор Мериот от Музея за човека в Париж.

Французинът ми хвана ръката и дълго я стиска и разтърсва, като повтаряше:

— Много се радвам... колега руски... Моля да ме извините, проклетата жегата... И проклетата тлъстина също... Какво да се прави, обичам френската кухня... И източната също...

Накрай ми пусна ръката, извади от джоба си кърпичка и започна да си изтрива зачервеното лице.

„Върви ми на чудаци!“ — помислих си аз и, изглежда, неволно издадох мислите си, като запитах веднага:

— И господин Атанасопуло ли е с вас?

— Не, папа Атанасопуло не обича екзотичните разходки — засмя се Уудсток. — Той остана в къщи. На нас, героите и мъчениците на науката, не ни се седи на едно място. Но той ме помоли да ви предам хиляди най-добри пожелания...

Сините му очички през цялото време си оставаха сериозни и дори печални и аз не разбирах добре подиграва ли се той с мен, или просто такъв му е навикът да разговаря.

Решил да не питам засега нищо повече, поканих гостите да вечерят с нас, като предварително се извиних, че не ще можем да ги нагостим, както се следва.

— У нас всичко е простичко като на поход. И при това за съжаление „сух закон“.

— Похвално е, похвално! Вие сте по-големи пуритани, отколкото ние англичаните — продума Уудсток и като ми намигна, измъкна от джоба си плоска сребърна манерка. — Вас няма да ви насилвам: разбирам, началникът на експедицията трябва да дава пример. Професорът се оплаква от бърбреци. Но за мен, вечния странник и мъченик на науката, надявам се, може, а?

Вдигнах рамене и нищо не отговорих. Уудсток и не чакаше моето разрешение. Седнал по турски с подвити нозе направо върху пясъка край брезентената покривка, той вече отметна глава и пое първата солидна глътка из своята манерка. Явно, трябваше да го приемаме такъв, какъвто си е.

Той пак почти нищо не хапна, само посърбваше от манерката и пиеше кафе чашка след чашка. Професор Мери изяде салатата, но от вечерята се отказа, като многозначително се потупа по закръгления корем. Изглежда, настана време да ги поразпитам.

Аз започнах да задавам на професора въпроси и той отговаряше на тях много охотно. Разказа, че неговият отред работел на разкопките край Акш — това е нагоре по течението при вторите прагове. Отпуснатите им средства били доста малко, така че те се обединили в съвместна експедиция с аржентински археолози.

— О, боже, дори аржентинците вече са се увлекли от египтологията! — насмешливо подхвърли Уудсток и отново сръбна от манерката си.

— Главният обект на изследванията — продължи професор Мери, като го стрелна — е неголемият храм, построен от Рамзес II. В него се е запазил интересен релеф на стената, изобразяващ двама пленени африканци пред фараона, и надписи — доста пълен, знаете ли, списък на племената, покорени от войните на Рамзес...

— Този храм, струва ми се, е набелязан да бъде пренесен на ново място? — позаинтересува се Павлик.

— Да, ние тъкмо готвим съответната документация. Но, боже мой, колко скучно е това!

— А в пустинята имахте ли късмет да намерите нещо интересно? — запитах аз.

Французинът вдигна рамене.

— О, това беше пътуване от чисто любопитство. Отдавна ми се искаше да погледам със собствените си очи онези места, където някога са бродили керваните със злато за великия Рамзес. Нали през тук е минавал пътят за рудниците? И ето, благодарение на любезността на мосю Уудсток имам тази възможност. — Той вежливо наклони глава към своя спътник, но веднага не без горчивина добави: — Ала ние профучахме през пустинята наистина с космическа скорост и дори не успях да забележа никакви древни паметници.

Уудсток се засмя и ме запита:

— Надявам се, на вас повече ви е потръгнало, а?

— Нещичко намерихме.

Помолих Павлик да донесе папката с естампажите на надписите и рисунките, копирани от останците. Французинът започна да ги разглежда с интерес. Уудсток лениво надзърташе през рамото му.

Аз седнах по-близо до тях и почнах да им разяснявам всяка рисунка. И изведнъж Уудсток тихичко ме запита:

— Ами гробницата на Хирен не успяхте ли да издирите?

Погледнах го и вдигнах рамене. Но той продължаваше изпитателно да ме гледа в очите и да се усмихва малко насмешливо. Под този поглед аз се почувствувах неловко: той сякаш не ми вярваше и ми приписваше тайни коварни намерения. Това започваше да ме озлобява и аз му отговорих може би малко рязко:

— Не. Ами вие — какво: препускате из пустинята с космическа скорост именно за да я издирите ли?

— Гробницата на Хирен е достатъчно съблазнително нещо, струва си за него да отидеш дори в пъкъла, но не си струва заради него да се караме — каза той и отново се засмя. А след това стана и неочаквано добави: — Една минутка, ей сега ще донеса нещо...

С олюляваща се походка той отиде при своята кола, дълго рови в нея, ругаейки за нещо шофьора, а след това се върна при нас, като държеше в едната си ръка бутилка уиски, а в другата — банджо.

— Хайде да пийнем, колега — рече той и тежко се отпусна на пясъка. — Е, пък макар и за успокоението на душата на този хитрец Хирен, и за успеха на онзи гробокопач-щастливец, който ще намери най-после неговия гроб. Не искате ли?

— Аз вече казах: „сухият закон“ в нашата експедиция се съблюдава строго.

Меро бърже стана и започна да се сбогува.

— Нали пак ще се видим утре — казах му аз, ала нямах намерение да задържам гостите.

И без това бяхме се заседели много, а утре не ми се искаше да губя нито минута работно време. Защото скоро ще се наложи да се връщаме в селището, после — в Москва през време на летните горещини. А какво ценно намерихме?

Когато подадох ръка на Уудсток, той неочаквано ме хвана за лакътя и ме дръпна настрана. Ние се оттеглихме на десетина крачки от лагера и тогава, като се оглеждаше настрани, той изведнъж тихо ми каза:

— Хайде да работим заедно, а?

— Какво имате пред вид?

— Хайде заедно да търсим тази проклета гробница... Наполовина.

Вдигнах рамене и се готвех отново да му обясня, че търсенето на Хириновата гробница съвсем не влиза в утвърдения план на нашите

работи, но той нетърпеливо ме прекъсна:

— Не ме смятайте за толкова глупав. Аз много добре знам, че вас ви интересува именно гробницата на Хирен. Всичко останало е за замазване на очите...

— Ако действително така мислите... — започнах аз.

Но Уудсток не ме остави да се доизкажа, отново здраво ме хвана за ръката.

— Аз ще вложа като дял интересни документи, намерени от баща ми в Тел-ал-Амарн — зашепна той, като ми лъхаше на алкохол. — Ще направим всичко тихичко, ще оберем златния каймак, а после вече ще делим славата. Макар че — добави той с висок смях — славата ще ви отстъпя изцяло.

Това беше казано така естествено и делово, че аз дори веднага не съобразих какво да отговоря на едно толкова чудовищно предложение.

— Ама какво: предлагате ми да ограбим още неоткритата гробница на Хирен?! — накрай избухнах аз.

Лицето му, белеещо се под светлината на звездите, потръпна като от плесница.

— Трудно се говори с вас, много сте груб — каза той. — Аз просто ви предлагам да запазим най-ценните вещи за музеите в Америка и Европа. Ние имаме широки връзки, така че можете да не се опасявате, всичко ще бъде уредено напълно официално. Или пък ще продадем находките в частни колекции. Мнозина богати и могъщи хора сега се увличат от изкуството. Те ще дадат добра цена...

— Кои са те — същите „меценати“ ли, които откупват откраднатите от музеите картини на Гойа и Рафаел?

Но той продължаваше, сякаш нищо не бе станало, като че ли изведнъж е съвсем оглушал:

— А египтяните просто ще вземат от вас всичко, като се ограничат с благодарност, макар и в писмена форма, на пергаментна хартия.

Много ми се искаше да го ударя в този момент и аз едва се сдържах.

— А как възнамерявате да изнесете тези откраднати ценности? Да ги скриете в къс глина, както направиха вашите колеги-грабители с бюста на Нефертити ли?

— Е, може да измислим и по-остроумни начини. — Той все още ме държеше за лакътя.

— Махайте се по дяволите, докато не съм ви предал на египетските власти! — избухнах аз, като се изтръгнах от силните му пръсти. — И това ми било колега! Сега виждам какъв археолог сте вие. Грабителите, откраднали бюста на Нефертити — те именно са „вашите колеги“. Не ви ли е срам пред паметта на вашия баща? Или той ви е дал първите уроци по ограбване на гробници? Какво бърборехте тук за някакви документи, които той укрива от науката?

Струва ми се, сега той искаше да ме удари, дори сякаш вече замахна. Но като скръцна със зъби, само махна с ръка, изруга, рязко се обърна и забърза към своята кола.

Не успях да дойда до лагера, когато автомобилът на гостите изрева и от място тръгна с голяма скорост. Но далеч не отиде, пък и докъде ли можеха да препускат из тази адска тъма?

Като се отдалечиха от нашия лагер на около половин километър, както можеше да се определи по звука, гостите, изглежда, също спряха за нощуване. Предпочитах да бяха се махнали по-далеч.

Павлик обезпокоено ме запитва:

— Какво крещяхте вие там?

Но аз само махнах с ръка към него и побързах да си легна, макар да знаех, че няма да успея скоро да заспя.

Душеше ме злоба и мислите се въртяха в главата ми като пришпорени. За какъв ме е смятал този нехранимайко? Колега! А аз си мислех, че подобни типове вече са изчезнали. Макар че впрочем не бяха ли също такива „просветени грабители“ и неколцината археолози, които позорно откраднаха бюста на Нефертити — не току-така си припомних този случай в разговор с Уудсток.

Скулптурният портрет на жената на фараон Ехнатон, царица Нефертити, изваян с удивително майсторство от оцветен варовик, с право се смята за едно от най-великите произведения на световното изкуство. Тя наистина е прекрасна — мъничка главичка, леко отметната назад под тежестта на царската корона, върху тънка и гъвкава като стъбло на цветец шия. Лице замислено, прав тънък нос под тънки вежди — продълговати очи, пълни със затаена печал.

Скулптурата е оцветена така естествено, че започва да ти се струва, сякаш пред тебе е не камък, а живо човешко лице, по някакво

вълшебство изведнъж окаменяло навеки.

Намерили я бяха съвсем случайно при разкопки в Тел-ал-Амарн, на мястото на отдавна разрушения и затрупан от пясъци Ахетатон. Според установения ред, като завърши работата на която и да е чуждестранна експедиция, винаги се прави така нареченият партаж — правителствени чиновници проверяват какви находки археолозите се готвят да отнесат в своите музеи. Естествено най-редките и ценни находки трябва да си останат в Египет, те му принадлежат по право.

Но тези археолози, като намерили бюста на Нефертити, постъпили като най-обикновени грабители. Те облепили статуетката с глина и я скрили от чиновниците, които правели проверката. А след това уникалното произведение на древното изкуство внезапно се появило в цялата си красота в един от европейските музеи. Избухнал световен скандал.

А пък аз си мислех, че тази позорна история е рядък, крещящ случай. Разбира се, измежду работниците, които всяка година се наемат на разкопките и в мнозинството си са малограмотни, и досега се срещат такива, които нямат нищо против да скрият някоя намерена ценна вещ и после тайно да я препродадат на богат турист. Може би дори да са останали и отделни хитреци, направили от разграбването на древните гробове професия, подобно на онова печално прославило се семейство на Абд-ал-Расул. Страстта към забогатяване е много силна. Ала все пак не очаквах, че с това позорно занятие могат да се занимават и хора, които се представят за учени и се прикриват с дипломи от знаменити университети.

Сега цялата тази „експедиция“, която от самото начало ми се стори подозрителна, изпъкна пред мен в истинската си светлина. Мустакатият „папа Атанасопуло“, както нежно го титулуваше Уудсток, по всичко изглежда, беше просто главатарят на тази шайка и навярно финансистът. А самият Уудсток е своего рода „научен консултант“.

От тях всичко можеше да се очаква. Ако преди, когато намирахме разграбени гробници, ние все пак се надявахме, че по липса на специално археологическо образование грабителите може би са оставили в тях поне някакви предмети, непредставляващи според тях особена ценност, то под „научното ръководство“ на такъв негодник като Уудсток всичко ще бъде напълно ограбено! Той безпогрешно ще определи стойността на всеки намерен предмет, не току-тъй старателно

са го учили най-големите археолози на Европа, в това число и собственият му баща. Само че те не са знаели за какви гнусни цели ще употреби той придобитите знания.

Отдалеч, от посоката, където се установи на нощуване автомобилът с неочакваните гости, ветреецът донесе дрънченето на банджо. Види се, на Уудсток също не му се спеше. Ще има да си изпати клетият професор Мери, свързал се с такъв спътник!

А може би и той е от тази шайка?

Струва ми се, започвам да подозирам всички и всичко. Ала нали този проклет Уудсток спомена за някакви си тайнствени документи за Хирен, намерени уж от баща му при разкопките на Тел-ал-Амарн?

Въртейки се върху твърдия креват, аз неволно се заслушах в далечните звуци на банджото и се мъчех да си спомня какво беше писал за Хирен покойният професор Уудсток в своите отчети. Комай нищо особено ново и забележително. Жалко, че нямам под ръка неговите трудове и не мога веднага да ги прелистя, да проверя. Възможно е след неговата смърт научният му архив да е бил заграбен от този нехранимайко, който сега твърде своеобразно продължава изследователската дейност на своя баща.

И внезапно мислите ми взеха съвсем друг обрат.

Щом този грабител с научен диплом е решил така цинично и открито да ми прави толкова подло предложение, значи, той се опасява, че бих могъл да намеря гробницата на Хирен по-скоро от него! Иначе би мълчал. И, разбира се, съвсем не случайно се оказа в пустинята именно из тези места. Гробницата е някъде недалеч, той е уверен в това, макар и да не знае, също както и аз, точното ѝ място.

Тази мисъл ме накара да скоча и седна на кревата. Всичко наоколо спеше. Стигнаха и звуците на банджото в далечината. Пустинята беше обляна със студената слаба светлина на безбройните звезди. Сред тази пълна първична тишина се дочуваше само едно безспирно слабо шумолене. Нощният вятър търкаляше песъчинки, като неуморно продължаваше да засипва нашите дневни следи, изоставени кладенци, древни гробове.

Ето така засипва с всеки изминал час и скритата гробница на Хирен. Нима изобщо ѝ е съдено да остане ненамерена и завинаги да изчезне във вълните на новото море, което скоро ще се разлее тук?

Не, ние трябва да я намерим на всяка цена! Трябва да издействуваме да включат в нашия план за изследване търсенето на гробницата и старателно да преровим цялата околност. Гробницата трябва непременно да бъде спасена за науката!

С мисълта за това незабелязано съм заспал. И струва ми се, че веднага се събудих, защото някой предпазливо, но настойчиво дърпаше одеялото ми.

Аз се приповдигнах, като триех очи. Беше още тъмно, само мека пепелява светлина се разливаше по пустинята от изгряващата на изток зора.

Пред мен стоеше Уудсток. Лицето му изглеждаше уморено, посърнало, под очите му бяха подпухнали тъмни торбички.

— Какво искате? — грубо го запитах, като с досада си помислих, че сега, при такива „съседни“, не е излишно да оставяме нощно време дежурни за охрана на лагера. Изведнъж пустинята стана тясна и пълна с тревога от появата на тази шайка в нея.

— Не се сърдете — меко каза той и се запъна: явно много му се искаше да ме нарече „колега“, но все пак не се реши. — Не спях цяла нощ. Повярвайте ми, вчерашният ни разговор толкова силно ми подействува... И особено фактът, че споменахте името на баща ми... Аз много го обичах...

Той замълча, силно присви очи, после отново ги отвори и ме погледна в лицето:

— Това е подло, разбирам... Да го забравим. А в знак на помирение... — Той трескаво извади нещо от джоба си и ми го подаде. — Ето, моля ви да го приемете... Това е спомен от баща ми.

Върху дланта на Уудсток лежеше старомоден часовник с оръфана каишка. Цифрите бяха покрити с някакъв синкав емайл, тук-там вече изтрит. По края на циферблата с мънички, маниерно засукани буквички беше написано на английски: „Докато гледате часовника, времето минава“.

— Не мога да приема такъв подарък — решително казах аз. И като видях как той се намръщи, бърже добавих: — Нека си остане у вас и по-често да ви напомня за вашия баща. Той беше голям учен, когото, вярвайте, аз много уважавам. А в знак на помирение...

Протегнах му ръка, макар и не без известно вътрешно колебание. Той мълчаливо я стисна, мушна часовника в джоба си, рязко се обърна

и се отдалечи. Аз дълго гледах след него, докато мъничката фигурка се изгуби от очи сред сивите пясъци.

— Лош човек, я устаз — внезапно каза някой тихо зад гърба ми.
— Или е насаб, или магнун...

Обърнах се. До мен стоеше нашият водач Азиз.

— Защо мислиш, че е или луд, или мошеник?

— Днес не спях като гафир^[2]. Той сякаш се прокрадваше към тебе
— уклончиво отвърна бедуинът с такъв тон, че веднага разбрах: слушал е и нашия вчерашен разговор.

Само това липсваше! Някакъв детектив започва да подслушва нощем. Защо ни е следил? Дали у него просто се проявява вековното недоверие към чужденците или с някаква друга цел?

Там, накъдето отиде Уудсток, загърмя мотор, отдалечавайки се.

Аз се ослушах и отново се обърнах към водача, за да продължа разговора, но него вече го нямаше. Той изчезна тъй безшумно, както и се беше приближил към мен.

---

[1] Устаз — учител, професор (араб.). ↑

[2] Гафир — нощен пазач. (араб.) ↑

ГЛАВА VII

ТРЕВОЖНА НОЩ

Оставаше ни на разположение само една седмица. А после ще ни се наложи да прекратим до есента всички работи и да се върнем в Москва. И без това с всеки изминат ден вече ставаше все по-трудно да се работи: дори сега, в края на март, температурата по пладне нерядко се вдигаше до четиридесет градуса на сянка. А сянка съществуваше само за термометъра, а ние трябваше през цялото време да се пържим на припек.

Ето защо още на следния ден подир посещението на Уудсток реших да изменя плана на по-нататъшните издирвания. След като отбелязах на картата мястото, до което бяхме направили подробно изследване, нашият мъничък отряд, без да спира, за да се „откъсне“ от тези авантюристи, направи един скок към предпланините, където можехме да се надяваме, че ще намерим пътека към изоставените древни каменоломни.

Малко ми беше съвместно: вместо планомерно, последователно изследване ние като че ли започвахме да скитаме наслуки по примера на авантюриста Уудсток. Но едно неочаквано откритие ми показва, че съм постъпил правилно и аз веднага се превърнах в победител, когото, както е известно, не упрекват.

След пет часа непрекъснат уморителен път стигнахме в една планинска долчинка, между два невисоки хребета, и спряхме да си отдъхнем. Набърже обтегнахме сенника и седнахме под негова защита в очакване да кипне чайникът. Бях облегал гръб на една гореща скала и лениво се оглеждах наоколо.

Мястото беше унило и безрадостно. Сиви скали, под краката също такъв сив ронлив чакъл. Под стъпките ни той се разпадаше с неприятен трясък на сив прах.

Допари ми на гърба и аз се отдръпнах от скалата, разтърсвайки рамене.

— Стойте, не мърдайте! — изведнъж извика седналият срещу мен Павлик и здраво ме хвана за ръката.

Замрях, страхувах се да се обърна. Какво има там зад гърба ми — скорпион или кобра?

— Та това е надпис, честна дума! — рече Павлик, като скочи и се загледа някъде зад моето рамо.

Бърже се обърнах. Наистина върху камъка, до който седях, личаха ясно равни редове йероглифи. Как ли по-рано не съм ги забелязал? Ах, ето каква била работата: скривал ги е гъстият прах, а аз съм го изтрил със запотената си риза.

Веднага забравихме за чая, намокрехме една гъба с гореща вода и се захвем да изтриваме праха от скалата. Надписът беше доста голям. Започнах да го превеждам:

— „Изпрати ме моят господар — да бъде той здрав, жив и невредим, — царят на Горния и Долния Египет...”

По-нататък следваше името на фараон Рамзес II, но пак явно то беше вмъкнато в картуша по-късно вместо друго изтрито име.

— „... вечно живеещ, в тази експедиция...”

Но онова, което прочетох по-нататък, отново ми вдъхна радостни надежди:

— „В него се породил божествено намерение да изгради за себе си вечен приют в тази страна“.

Да изгради за себе си вечен приют в тази страна! Ние с Павлик се спогледахме.

— „... Той избра мен за това и ми заповяда да потегля за тази планинска страна.

Воините, които дойдоха с мен, бяха най-избраните из цялата страна. Имаше и рудокопачи, и каменоделци, и полировчици, и ваятели, и пищеци надписи, и изрязващи слова, и леяри, и чиновници на фараона. Моят господар и повелител сам ми посочи къде трябва да се избере потайно място и да се намери прекрасен блок от скъпоценен камък, подобно на който не е имал никой от времето на бога. Това място се оказа толкова тайно, че и опитен водач дори не можа изведнъж да намери пътя към него. След като прекарах осем дни в търсене на тази планинска страна, вече не знаех къде се намирам. Тогава паднах ничком пред бог Хем, богиня Маат, богиня Урт-Хекау и пред всички богове на тази местност и им принесох жертви...”

Тук текстът, който знае защо, прекъсваше, но ясно беше, че пратеникът на фараона е намерил съкровено място, иначе той не би оставил благодарствен надпис.

И по всичко изглежда, че това място се намира някъде наблизо! Защото не би се заловил неизвестният чиновник да оставя надпис далеч от тайнствената каменоломня, която толкова дълго е търсил. Не, той, разбира се, е заповядал да се изсече върху скалата този надпис от радост и така неволно е издал тайната, макар и неясно ни е подсказал пътя към съкровено долина!

Но кой фараон го е изпратил тук? Съдейки по текста, Хирен: „Да изгради за себе си вечен приют в тази страна“ — разбира се, става дума за гробницата. Тъкмо неговото име е стояло в картуша преди това.

Аз бързо извадих бележника си и започнах да сравнявам надписа с онези, които намерихме по-рано. Май че го е изсякла същата ръка, която е направила и долната част на надписа върху плочата под изображението на моления се човек. Или само така ми се струва?

Реших да останем тук няколко дни и старателно да претърсим цялата околност. Но нашите планове рухнаха още първата нощ.

Посред нощ внезапно ме разбуди бесният вик на Хануси:

— Ханаш! Ханаш!

Змия! Рипнах, сякаш внезапно самият аз бях ухапан, и само по гащета изскочих от палатката.

И едва не съборих Павлик. Той стоеше пред мене също само по гащета, като държеше увиснала дясната си ръка, сякаш я беше навехнал, и смутено се усмихваше. А до него подскачаше от вълнение старият Хануси и като размахваше фенера, продължаваше да вика:

— Ханаш! Ханаш!

— Къде е змията? Кой е ухапан? — запитах аз.

— Аз — все така усмихвайки се, отвърна Павлик и предпазливо протегна ръката си.

Дръпнах фенера от стареца и се приведох над нея. До самата китка се червенеяха две мънички рани.

— Разбирате ли, бръкнах под възглавницата за часовника, а тя ме ухапа — сякаш оправдавайки се, промърмори Павлик.

Около нас вече се събраха всички, разбудени от яростния вик на готвача.

— Скоро серум! Той е в моята палатка! — заповядах аз.

И Жения веднага се спусна с фенера да го търси. Всички знаехме, че с египетската кобра шега не бива.

Бързо стегнах ръката на Павлик с едно шнурче и направих няколко нареза с бръснач на мястото на ухапването. Павлик охна и запъшка.

— Колко време е минало от ухапването?

— Две-три минути, не повече. Аз незабавно скочих, а Хануси веднага се развика...

— Аллах навреме ме разбуди, видях как ханаш изпълзя от палатката и го убих — започна да обяснява старецът, но аз не го слушах.

Изминали са вече три минути, а може би и повече. Колко ли оставаха на наше разположение? Пет минути след ухапването на кобратата човек изгубва съзнание тъй внезапно, че дори не успява да извика, гласните му връзки се парализират от змийската отрова. А след десет минути настъпва смърт...

Минутната стрелка на моя часовник сякаш летеше като бясна.

Жения дотича и ми пхна в ръката спринцовка и ампулка със серум. Какво щастие, че я държах готова и толкова бързо я намериха!

Но нали по тия краища рядко се срещат змии, по-често ги има в долното течение на Нил, не случайно изображението на кобратата е служило в древността за емблема на Долния Египет. Макар че и тук в планинските долини също навярно ги има немалко. Но как ли се е вмъкнала под възглавницата?...

Тези откъслечни мисли като въртележка се мяркаха в главата ми, докато аз с треперещи ръце пълнех спринцовката със спасителния серум.

Изведнъж Павлик започна меко да се свлича настрана. Веднага го подхванаха, задържаха. И аз бърже го инжектирах.

Около две минути, които ни се сториха безкрайни, Павлик лежеше неподвижно на пясъка. После слабо застана и поотвори очи. Едва сега като че ли той се изплаши истински, лицето му побледня, помръкна и доби някакво детински смутено изражение.

— Топлете по-скоро вода, попарете чай — разпоредих се аз. — И пригответе колата.

Най-страшното, изглежда, отмина. Но трябваше незабавно да го откараме. Сигурно ще се наложи да потърсим помощта на опитен лекар. А откъде да го вземем? Да се доберем до Нил, а там може по радиото да извикаме самолет от Асуан — на строежа има опитни лекари.

— Бърже един дюшек в автомобила, нагласете го по-удобно — продължавах да командувам аз, отивайки към палатката, за да се облека. — Ние ще тръгнем напред, а вие дигайте лагера и тръгвайте утре след нас.

„Ето че се свърши с нашите издирвания“ — мярна ми се горчивата мисъл, но веднага изчезна, изтикана от множеството неотложни грижи.

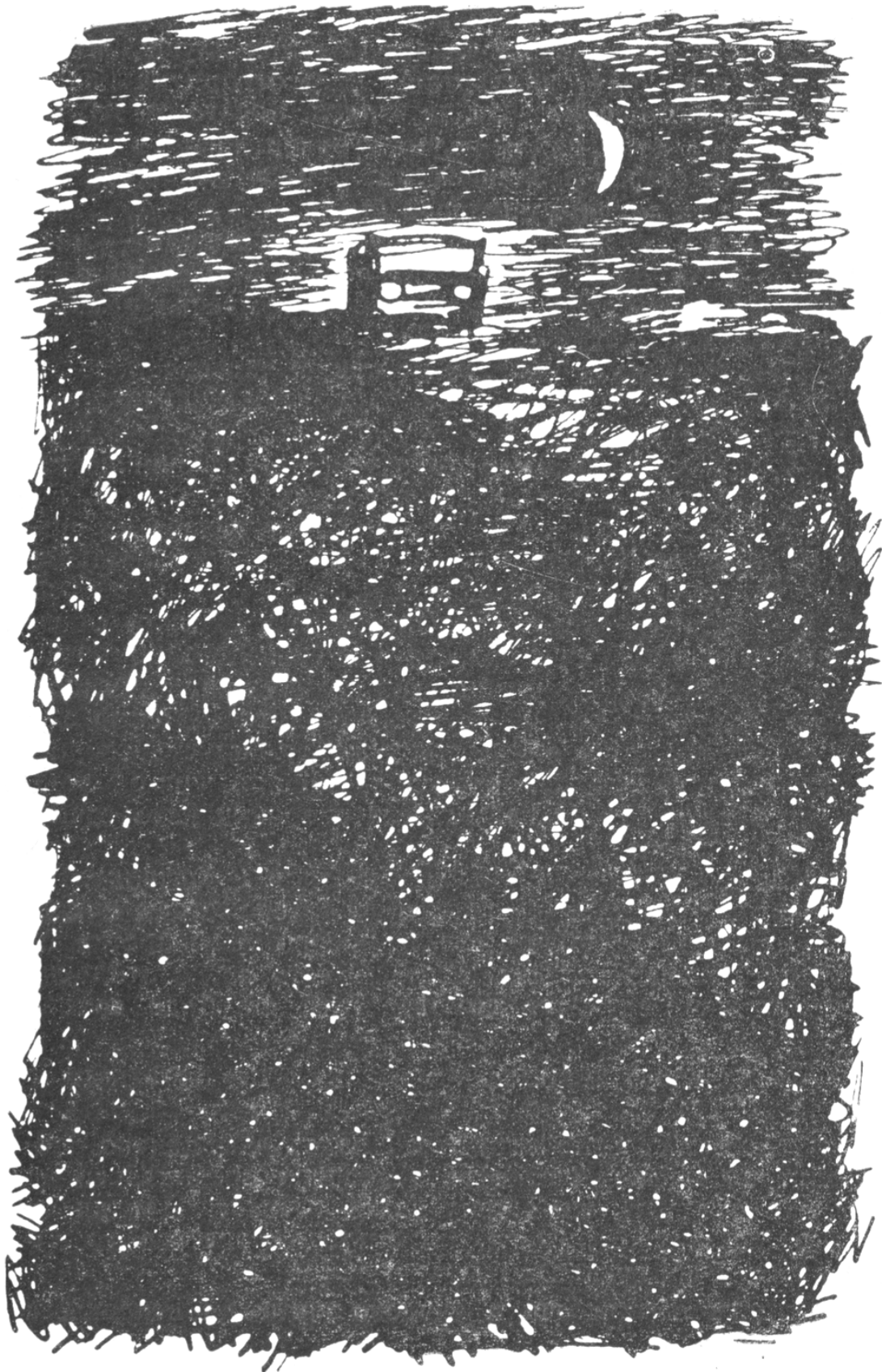
Когато след няколко минути излязох от палатката, вече готов за път, към мен се приближи старият Хануси, като влачеше за опашката по пясъка една голяма кобра. Главата ѝ беше смазана с нещо тежко.

— Ударих я с тоягата — поясни той. — Много съм ги убивал, когато работех в Луксор и Тел-ал-Амарн. Щом видях, че ханаш излязъл от палатката, веднага грабнах тоягата и...

Но и този път нямах време да узная по-подробно как е станало всичко. Трябваше да се бърза, да се действа. Аз припряно стиснах ръката на стареца, поблагодарих му и тръгнах към колата, в която вече бяха настанили Павлик. Той беше в съзнание, но през цялото време стенеше. Ръката му се поду и посиня. След като се поколебах малко, аз за всеки случай му направих още една инжекция, макар че не знаех дали е необходимо това.

Дадохме на Павлик горещ чай и тръгнахме на път.

Сигурно никога няма да забравя това бясно пътуване през нощната пустиня. Под слабата светлина на фаровете тя изглеждаше равна като дъска на маса. Но щом дигаме малко скорост, предателски ровчета и издатини подхвърляха колата с такава сила, че си удрахме главите о брезентения сенник и падахме един връз друг. Останци като призрази изникваха внезапно пред самата кола и шофьорът едва успяваше да извие кормилото. Но той се държеше геройски: изтръгваше от мотора всичко, каквото беше възможно.

При всеки по-силен тласък аз изплашено поглеждах Павлик. Трудно му беше на него, но той се опитваше да ме успокои, като повтаряше:

— Нищо, нищо Алексей Николаевич. Жилав съм...

След това изведнъж запита:

— А как ли все пак тази проклета змия е попаднала под възглавницата?

— Е, братче, затова е и змия.

Какво можех да отговоря? Струва ми се, че вземахме всички предпазни мерки: спяхме не на земята, а върху походни легла, макар мнозина да мърмореха: няма защо, казваха, да ги влачим из пустинята, по-меко се спи направо върху пясъка. Но ето че змията все пак се е изхитрила да се вмъкне в палатката, пък на това отгоре и по някакъв начин да припълзи на кревата и да се скрие под възглавницата.

Добре, че поне серумът се оказа под ръка. А ето на, лошо, че не взехме със себе си радиопредавателя. Тогава можеше да не летим като сега из нощната пустиня, а да извикаме самолета направо тук. Той би могъл да кацне на всяка площадка.

„Хубаво — прекъснах се аз. — Няма защо да съжаляваш за онова, което не е сторено. За в бъдеще постарай се да действуваш по-умно, а сега остава едно — колкото се може по-скоро да се доберем до базата.“

Там пристигнахме чак по пладне. Стремително профучахме по улиците на селището, като дигнахме облак прах, и веднага разтревожихме всички. Насреща ни от палатката изскочи Зиночка, заахка, бог знае защо почна веднага да грее вода на примуса. Андрей Акуратов едва беше успял да пренесе на ръце Павлик от колата в палатката, когато наоколо ни вече се бяха събрали почти всички наши

работници начело с раиса. Като погледна Павлик, който отново се беше унесъл, раисът поклати глава и бързо отиде нанякъде.

Бързо включихме радиото и започнахме да викаме Асуан. Той не се обади веднага през пукота на атмосферните смущения и различни гласове от други станции. Въздухът беше наситен с електричество — значи, скоро ще започне да духа яростният летен хамсин.

Най-сетне успяхме да се свържем. Накратко обясних каква е работата и помолих бърже да извикат при микрофона някой опитен лекар и едновременно да се съобщи за нашата беда на съветските специалисти при строежа на язовирната стена.

Сега ни оставаше да чакаме. Свалих слушалките и видях раиса, който надзърташе през отвора на палатката. Той ми направи знак да изляза. Когато се измъкнах от палатката, видях редом с раиса някакъв непознат за мен старец с бяла чалма. В ръцете си държеше голяма купа, покрита с шарена кърпа.

— Това е нашият най-добър табиб, я ефенди — каза раисът, като почтително хвърли поглед към стареца. — Той може да лекува всички болести. Донесъл е много добро лекарство...

Старецът махна кърпата от купата и мълчаливо ми я подаде. Тя беше до половина напълнена с някаква тъмна миризлива течност.

— Нека я изпие и ще бъде здрав — лаконично каза старецът с тънко, пресипнало гласче.

Не се колебах много. Мога ли да се доверя на опита на някакъв полуграмотен табиб, я знахар, я магьосник? Но нали неговият опит е основан на многовековната практика на също такива табиби, изучили много добре всички тукашни болести и местни лечебни треви. Зад прегърбените му плещи стои целият опит на египетската медицина, най-древната на земята... Нима той не е наследник на онези полузнахари-получудотворци, които още две хиляди години преди нашата ера са умеели да правят такива най-сложни операции като трапанация на черепа?

А освен това се бяхме сприятелили с жителите на селището, стараехме се винаги да им помогнем с каквото можехме, снабдявахме ги щедро с лекарства от нашата походна аптечка. Мога ли сега аз да отблъсна тяхната чистосърдечна помощ? Това ще бъде кръвна обида...

Мълчаливо повдигнах платнището на палатката и пуснах стареца. Раисът одобрително закима.

Старецът се приближи към Павлик, с привично движение му повдигна главата и започна предпазливо да излива в устата му миризливата течност. Павлик се намръщи, заклати глава, но старецът властно го задържа със сбръчканата си ръка.

Павлик отвори очи и учудено погледна стареца, а после мене.

— Пий! — заповяда старецът.

Павлик въпросително ме погледна. Аз кимнах. Тогава той започна да пие тъмната настойка, като от време на време се мръщеше и смешно пъшкаше — явно лекарството не беше от най-приятните. Като го гледаше, Зиночка дори неволно се мръщеше.

— Асуан се обажда — извика ме Андрей.

Седнах до приемника.

— Ние намерихме добър лекар, я хавага — пропя в слушалката млад, весел глас. — Говорете, той слуша.

Подробно разказах какво е станало и какви мерки сме взели през нощта. А след това с известно колебание добавих:

— Сега по съвета на местните жители един табиб дава на болния някакво лекарство.

Известно време в слушалките нищо не се чуваше освен пукота на атмосферните смущения. След това асуанският радист неочаквано запита:

— Как се казва табибът?

Обърнах се към стареца, но него вече го нямаше в палатката.

— Премъдрият Али Хагам, устаз — подсказа ми шепнешком раисът.

Повторих думите му в микрофона. Далечният радист в Асуан момчешки подсвирна, а след това бърже продума:

— Докторът каза: провървяло ви е, я хавага... Премъдрият устаз Хагам е много опитен табиб, така казва той. Вие можете да бъдете спокоен, всичко ще бъде наред, защото такава е волята на аллаха...

„Дявол го знае! — усмихвайки се неволно, помислих си аз. — Най-нов приемник — и веднага «волята на аллаха». Колко странен е светът, в който живеем, как удобно се приспособява в него беловласата старина към последните постижения на техниката! Да вземем например този немощен табиб, чието име, както се оказва, знае едва ли не цял Египет... А пък аз дори не успях да му поблагодаря.“

Хвърляйки поглед към Павлик, аз се учудих. Той вече седеше бодро на кревата. Уловил погледа ми, раисът ми подмигна и се засмя. А Павлик, като че ли нищо не е било, каза:

— Много отвратително лекарство — и поклащайки глава, плю.

Седналата до него Зиначка веднага с укор го чукна с юмрук по тила.

На следния ден, когато се върнаха и останалите участници в експедицията, той вече беше съвсем здрав, бодър и работоспособен както винаги. Върху ръката му не беше останала никаква следа от ухапването.

Ние веднага започнахме да се готвим за дома, за Москва. Опаковането на находките за такова дълго пътешествие отне три дена и ето настъпи последната вечер на раздяла...

Всички бяхме закопнели много за дома и последните дни на подготвянето живеехме в радостно очакване на предстоящото пътуване. Но сега изведнъж почувствувахме лека тъга, сякаш заминавайки, оставяхме тук, по тези изпепелени от слънцето брегове, късче от сърцето си.

С жителите на селището още отначало бяхме установили прекрасни приятелски отношения. Във всеки дом ние сме желани гости, при нас идват без стеснение, когато трябва да се посъветват по някакъв въпрос. Жените от селището се сдружиха със Зиначка, а децата, кой знае защо, обикнаха особено Андрюша Акуратов. Щом само се появеше на улицата, незабавно около него се струпваше ято кресливи дечурлига, между които той изглеждаше особено монументален.

А местните жители бяха виждали не малко археолози от разни страни, така че тяхното приятелско разположение ни беше особено скъпо и приятно. Оттука и тъгата при раздялата, макар всички да знаехме, че наесен отново ще се видим.

На мен май че ми беше особено невесело, защото към тази тъга се примесваше и мъката, задето толкова малко бяхме успели да направим, а главната загадка си оставаше все още неразгадана. Единствено утешение ми беше твърдата решителност непременно да се върна тук наесен, когато спадне жегата, и да доведе търсенето на тайнствената гробница до победен край.

Но веднага възникваше тревожната мисъл: „Ами че Уудсток със своята шайка засега остава тук. Кой знае дали няма да ни изпреварят...“

Жителите на селището ни устройха тържествено изпращане. До късна нощ звучаха песни, танцуващите се сменяха един с друг, като дигаха прах с босите си пети. Дори винаги сдържаният раис се спусна да играе.

И само старият Хануси остана верен на себе си. Сбогувайки се с мен, той учтиво притисна двете си ръце до сърцето, но упорито ме нарече „господар“.

— Добър път и скорошно връщане, я хавага...

До Асуан плавахме с голяма самоходна баржа. Реката плавно ни носеше покрай унили брегове, оживявани от зеленината на редки селища. Ако не бяха дърветата наоколо, къщите можеха да останат незабелязани: сивата глина на техните стени се сливаше с пясъците.

Тежко пъхтейки, насреща ни идваше смешно старичко параходче, приличащо по-скоро на някакъв странен двуетажен сал. До комина, който бълваше гъст черен пушек, печално висеше в неподвижния въздух пъстър флаг. С бинокъла ние все пак успяхме да различим изображението на богинята Маат. Значи, наши колеги археолози. Помахахме им с шапки и кърпички.

И отново реката опустя. Само по плитчините важно крачи голокрака чапла и на върха на един пясъчен хълм е застанала черна коза, избягала далеч от дома, и ни гледа.

Селищата са редки, затова пък колко често се виждат древни руини. Същински парад на древни храмове и крепости! Плуваш край тях и сякаш прелистваш страници на жива и вълнуваща история.

Когато минавахме край Дера, ние се струпахме на десния борд, като се мъчехме по-добре да разгледаме надвисналата над водата величествена колонада на пещерен храм. Както и храмът в Абу-Симбел той е построен по времето на същия този Рамзес II. Слави се със своите чудни оцветени релефи от червен пясъчник. Той също е набелязан да бъде запазен, като се пренесе на безопасно място по-далеч от реката. Ето в подножието на колоните се трупат хора.

След това все тъй наведнъж, предизвиквайки яростта на капитана, всички се спускаме към левия борд, за да се полюбуваме на алеята на сфинксовете, проточила се от реката към двете ниски кули.

Това е „Пътят на бога“ — входът за храма, наполовина скрит в скалата. И него също са го построили за слава на неуморимия Рамзес. Поразителен честолюбец е бил все пак той! Не стига, че буквално целия Египет е осеял със своите паметници, храмове или просто хвалебни надписи, та дори и тук, на границата на Нубийската пустиня, ги намираме с десетки. Не, той много обичал да си присвоява и чужди паметници, като просто заповядвал да заличават от тях името на предишния фараон и да поставят неговото. Доста работица създаде на египтолозите с такива фалшификации...

А пък суровите кули на друг един храм, стърчащи направо от водата край Дака, са вече страничка от съвсем друга епоха. През III век преди нашата ера го построил един нубийски цар.

Това вече свидетелствува как Нубия, която от най-древни времена е привличала със своите богатства като със златен магнит алчността на фараоните, надига глава и сама преминава в настъпление. Тя завоюва Египет полека-лека, като постепенно заема от него по-високата култура: отначало му дава непобедими воители за дворцовата стража, после отделни нейни синове сами си проправят път към трона и стават фараони на целия Египет, макар и за кратко време, както Хирен. А по-късно нубийският цар Шабака ще положи началото на цяла династия фараони. Тя така и ще влезе в историята под наименованието династия на „етиопските царе“.

Постепенно реката се стеснява, изчезват последните късчета зеленина по бреговете. Стискат я мрачни скали, виолетови от едната страна, възжълти по другия бряг. Те образуват теснината, която носи твърде образното наименование — Баб-ал-Калябша. Преведено, това значи Белезници. Ето и селището Калябша, близо до него — древният храм, възстановен още по време на римското владичество, а недалеч са, разбира се, платнените палатки на археолозите и флагът с изображението на богиня Маат на дълъг прът.

Май че тук работят немци. Много ми се иска да спрем край брега, да ги поразпитам за находките, да огледам прекрасните фрески на храма; те изобразяват с поразителни по своята жизненост рисунки древната легенда за младия нубийски бог на слънцето Мандулис и прекрасната богиня Уаджит. Но трябва да се бърза и реката властно ни отнася надолу.

И ето в един разтрог на десния бряг се показаха знаменитите каменоломни, откъдето в древността са добивали розово-черния асуански гранит. Вече се свечеряваше и аз едва можах да открия с бинокъла чернеещия се в скалата вход на мъничкото светилище, където, казват, се били запазили до наши дни надписи за майстори-строители и надзиратели и дори техните бюстове, изваяни направо в стените — своего рода мъничък производствен музей.

А малко по-надолу по реката пред нас изникна с целия си грандиозен размах картината на великия съвременен строеж. Сад ал-Аали, високата асуанска язовирна стена — за нея още отсега съчиняват легенди и песни из цялата страна. Исполинската стена, висока сто и единадесет метра, скоро ще се издигне над коритото на Великия Хапи и тогава площта на египетските ниви изведнъж ще се увеличи един път и половина, а градовете и новите заводи ще получат електрическа енергия десеторно повече, отколкото има сега Обединената Арабска република.

Ние минахме край кариерата на строежа вече в мрак. Но над него сияеше такова зарево от безбройните светлини, че сякаш ей сега оттам, изпод земята, отново ще надникне слънцето. Фенерите по решетестите мачти на подемните кранове блестяха по-ярко от звездите.

Мракът скри от нас свещения остров Филе с неговите прекрасни храмове. Намалвайки хода, нашата баржа сякаш опипом се промъкваше бавно между островчетата на първия праг. Съвсем голи, проядени от ветровете, под светлината на прожектора те изглеждаха нежнорозови, като нагазили във водата прасенца. А след това пред нас се показва веригата фенери върху старата асуанска язовирна стена, а зад нея — градските светлини, пръснати по хълмистия бряг.

В Асуан ние не смятахме да се бавим. Разбира се, много ни се искаше да погледаме строежа, където се трудеха три хиляди наши земляци, съветски специалисти — цяла армия на мира и дружбата! Но вече изтичаше срокът на нашите визи, поръчани бяха билетите за самолета, а преди морското пътешествие предстоеше ни още добре да опаковаме и да предадем на парахода целия товар — ние побързахме за Кайро.

Влакът минаваше покрай бреговете на Нил, отначало по десния бряг, а после — по левия; и отново продължаваше парадът на древните дворци и храмове, отново една след друга се откриваха пред нас

страниците на оживялата история: Луксор и Карнак с развалините на „стовратата Тива“, Файюмският оазис, пясъчната равнина Сахара, където Гонеим неотдавна разкопа знаменитата „изгубена пирамида“. После като „ръкотворни планини“ — както ги нарече нашият любознателен земляк Григорий Григориевич — Барски, странствуващ из Египет още през XVIII век, — се извисиха пред нас в сивкава мъгла пирамидите на Гиза...

Подир вечната тишина на пустинята Кайро ни оглуши със звъна на трамваите, с клаксоните на автомобилите, с подвикванията на уличните продавачи. От високоговорителите гърмяха еквивите гласове на муедзините, които призоваваха правоверните за поредната молитва — и отново аз се учудих как удивително си съседствуват в тази страна новото с най-древното, с далечната старина.

— Здравейте, драги колега! — внезапно ми извика някой на френски на една улица. — Колко се радвам отново да ви видя!

Озърнах се и видях професор Мери, който приветливо ми махаше изпод един раиран навес на улично кафене.

Приблжих се и седнах на столчето до него.

— Вие също ли се готвите за дома, професоре?

— О, не, аз оставам. Запаших се от една идея... Надявам се, няма да възразявате? Та това е честно научно съревнование.

— Не разбирам, за какво говорите?

— Помните ли, тогава през време на онзи романтичен разговор край фенера на пясъка сред нощната пустиня, вие споменахте за гробницата на Хирен? Аз посетих неговата тайнствена пирамида и се разболях, буквално се разболях, драги мой! Всичко това е толкова тайнствено, в това има толкова прелест, мистично очарование...

— Накратко казано, вие сте решили да търсите гробницата на Хирен ли? — комай не твърде вежливо го прекъснах аз.

— Да. Точно така. Сега действам да получа необходимите разрешения, няма да повярвате колко сложно е станало това през последните години! Но кажете ми откровено: вие не възразявате ли да работя, тъй да се каже, в съседство с вас?

— Моля ви се, как мога да възразявам! Само ще се радвам. Нима гробницата на Хирен или неговата пирамида са ми бащиния? — отговорих аз, макар че с досада си помислих: „Ето още един съперник ми се стовари на главата!...“

— Това е благородно, твърде благородно — разчувствуван каза французинът, като ми стисна силно ръката. — Макар че трудно може да се съперничи с вас. Колко млади, талантиливи специалисти има във вашата експедиция, какво съвършено съоръжение! Само вашата страна може да си позволи такъв размах за научните изследвания. А у нас? По няколко пъти на ден си припомняш старата пословица: „Бедно здраве — жива болест“. Ще се наложи пак да привлече някой богаташ, да дели славата макар и със същите онези аржентинци.

Тогава се реших да му задам въпроса, който отдавна ме измъчваше:

— А не възнамерявате ли да се обедините с Уудсток?

— О не, с него се скарахме завинаги. Той е ужасен човек! Аз дори трябва да се извиня пред вас за неговото непристойно поведение тогава, оная вечер.

— Моля ви се, дребна работа...

— Той е шарлатанин и мошеник! — проехтя гласът на професора по цялата улица, така че започнаха да се обръщат към нас. — Аз ще му дам да се разбере, макар да ми подари часовник в знак на помирение.

— Часовник ли?

— Да, ето тази забавна вехтория. Взех я само за спомен от прекрасния му баща. Много мил човек беше, слушал съм негови лекции в Сорбоната. И да има такъв син! Кажете, драги, накъде отиваме? Накъде ни води тази прехвалена цивилизация? Аз приех подаръка, но нека той да не смята, че ме е купил. Ето го. Нали наистина е прелестен?

Той ми протегна дланта си, върху която лежеше вече познатият ми старомоден издут часовник с оръфана каишка. И аз пак прочетох старинните думи, изписани с мънички засукани буквички по края на циферблата: „Докато гледате часовника, времето минава“.

Пожелах успех на Мери, разделихме се. А на сутринта вече летях към дома, за Москва.

ГЛАВА VIII

СЛЕДСТВИЕ ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ

Москва ни посрещна с ободряващата свежест на чудната априлска вечер. Зад още голата брезова горичка нежно розовее пролетната „омайна“ заря.

И изведнъж бреговете на Нил, по чиито крайбрежни улици скитах до тази сутрин, станаха някак си неправдоподобно далечни, сякаш никога не съм ги и виждал, само съм чел за тях в някакъв учебник, а след това съм ги видял насън.

Още с първите дни нахлуха нови грижи и нови тревоги, които измениха целия строй на моите мисли.

Трябваше да се търси помещение за подреждане на находките, плувачи някъде по Черно море. Този проблем се облекчаваше от обстоятелството, че започнахме да обработваме материалите точно по време, когато другите експедиции обикновено излизат навън.

Предстоеше да се отчетем пред счетоводителите за всяка изразходвана копейка и да съставим сметка за бъдещата експедиция, а за мен това беше може би най-сложното.

Но постепенно всички счетоводни разпавии се уредиха, в това време нашите колекции благополучно пристигнаха в Москва и сега можеше да се пристъпи към работа.

От собствен опит зная, че у мнозина още съществува доста смътна представа за нашия труд. Някои смятат, че основната работа на археолога са разкопките и откритията се правят само на полето. А всъщност твърде голямо значение има и лабораторният анализ на находките, особено сега, когато през последните години така успешно започнаха да прилагат в археологията най-новите постижения на техниката и на много науки — от ядрената физика до математическата логика и теорията за вероятностите.

Какви ли не уреди няма да видиш сега в лабораторията на съвременния археолог! Тук има и чувствителни магнитометри, и масспектрографи, и рентгенови апарати за флуоресцентно

анализиране, и гайгерови броячи за „ловене“ на радиоактивни частици и белязани атоми. И често вече тук, в лабораторията, успяваме с помощта на уреди да направим интересни открития, дори и находките на пръв поглед да не са предвещавали никакви изненади и загадки.

Ето и ние сега се заехме с подробно изследване на всяко намерено глинено чирепче, като се надявахме да се натъкнем на нещо, изплъзнало се от окото и криещо в себе си приятна изненада. Защото какво всъщност е всяко откритие, ако не подобна изненада. Заинтересован от него, започваш с вълнение да теглиш нишката, да размотаваш цяло кълбо от нови загадки, нови открития.

Но мен сега, разбира се, най-много от всичко ме интересуваха анализът на писмените находки; и като предоставих на Павлик и помощниците да баят в лабораторията над чирепчетата и древните мъниста, аз сам по цели дни прекарвах в библиотеката и в кабинета си, отрупан с дебели томове.

Преди всичко беше необходимо да се провери и обоснове предположението, че намерените от нас надписи се отнасят към времето на фараон Хирен, а след това са били подправени при Рамзес II. Но трудно беше да се установи точната „възраст“ на каменната плоча. Тука не можеха да ми помогнат нито радиоактивният анализ, нито методът на палеомагнетизма, който сега често с успех използват археолозите — твърде малък беше промеждутъкът от време между управлението на тези двама фараони, за да можеш да го уловиш с помощта на уредите.

При това за мен беше необходимо и да докажа, че част от надписа, както и оня, който се беше запазил в пирамидата, е бил продиктуван от Хирен и че този надпис, тъй да се каже, носи отпечатък от личността на самия фараон — нима още Бюфон не забеляза: „Стилът — това е човекът“?

Но как да се установи това след тридесет и три века?

Кои текстове може да се смятат безспорно за принадлежащи на Хирен? Май че само надписът в погребалния покой на пирамидата. Може би не е изключено и онзи, в който той е наречен велик строител, сам Хирен да го е съчинил.

Планините от книги около мен постоянно растяха. Изразът: „Сине мой, мъстителю мой...“ май никъде другаде не се срещаше. Само в един текст ми попадна нещо много сходно: „Брате мой,

мъстителю мой...“ Но този надпис се отнасяше към съвсем друго време, към епохата на Тутмос III, а той е управлявал повече от сто години преди Хирен.

Навярно хиляди пъти съм разглеждал през силна лупа всеки йероглиф, за да сравня надписа върху плочата, която намерихме, с текста, изсечен на скалата. Чинеше ми се, че те са направени от една и съща ръка: в йероглифа „ф“ има еднаква характерна извивка, а ето този знак — детерминатив на „свързвам“, е много индивидуален.

Ами ако така само ми се струва? И как да убедя другите в сходството на почерците?

Разбира се, аз препрочетох всички трудове на Красовски, като си отбелязвах онези места, където той разсъждава върху оригиналните черти на архитектурата на пирамидата — това можеше да ми помогне да намеря и истинската гробница на Хирен по определени признаци, тъй да се каже, по особеностите на неговия „строителен стил“.

Отново — за кой път вече! — започвах да проучвам всички документи, запазили се от бурната епоха между смъртта на Ехнатон и възшествието на Харемхеб. Разглеждах този откъс от историята като под микроскоп, стараейки се да открия в надписите и документите поне някакви косвени данни за Хирен, изплъзнали се може би от погледа на другите изследователи.

Реформата, започната от Ехнатон, разбира се, не е могла да се ограничи само в сферата на религията. Тя засягала интересите на различни слоеве от населението и предизвикала дълбок прелом в устоялите през векове отношения. В борбата си с тиванските жреци фараонът-еретик трябвало да се опре на някого и той решително започва да издига на придворни длъжности — предавани преди по наследство от баща на син — хора незнатни, неблагоородни, никому неизвестни.

В развалините на Ахетатон се е съхранил интересен надпис, направен по заповед на един от тези „новоиздигнати“ — някой си Май, военачалник, възхваляващ Ехнатон:

„Той умножи като пясък своите милости към мен. Аз съм глава на чиновниците на целия народ, моят господар ме възвиси, защото аз следвах неговите поучения и се вслушвам постоянно в думите му...“

Навярно също така бърже се е издигнал по онова време и нубиецът Хирен, който преди това не би имал достъп до придворна

длъжност.

А новите поръдки, разбира се, не се харесвали на представителите на старата аристокрация — и борбата с всяка изминала година се изостряла, въвличала в своя водовъртеж все по-голям брой хора. Дворцовите интриги и тайните заговори се превръщат в открити схватки и метежи. И наследниците на Ехнатон в борбата си за власт само раздухват пламъка на борбата.

След смъртта на Тутанхамон младата му вдовица Анхесенпаамон, както изглежда, не искала да отстъпи властта никому. До възшествието на престола на новия фараон тя имала на разположение два месеца, необходими според традицията за всички погребални церемонии. И царицата развива бясна дейност, отзвуките от която са долетели до нас през вековете.

Тя пише незабавно на царя на хетите, които живеели в Мала Азия:

„Моят мъж умря, а аз съм слушала, че ти имаш възрастни синове. Изпрати ми един от тях: ще се омъжа за него и той ще стане владетел на Египет.“

След две седмици при нея пристига таен вестоносец. Той донася твърде предпазливо ответно послание, пълно с изрази на съчувствие и тревожни въпроси.

„Къде е сега синът на покойния владетел? Какво се е случило с него?“ — запитва повторно твърде боязливият цар на хетите, явно страхуващ се да не изпадне в неудобно положение.

„Защо ще те мамя? — Отчаянието просто напират между редовете на едно ново писмо на овдовялата царица. — Аз нямам син, а моят мъж умря. Изпрати ми един от синовете си и аз ще го направя владетел!“

Вестоносецът лети обратно, но пътят е дълъг и пак ще отнеме не по-малко от две седмици. А времето минава — и на престола се възкачва Ейе.

Преписката прекъсва и навярно ние изобщо никога няма да узнаем какво е станало с жената, готова дори чужденец да направи владетел на родната страна, само и само да властвува и тя редом с него.

А какво е правил по това време Хирен, та той също е бил при двора, в самото сърце на интригите? Отново и отново разглеждам

фотографията на онази единствена фреска, където той принася дарове на фараон Тутанхамон. За съжаление тя не е запазена добре, попукала се е силно на някои места, но все пак лицето на Хирен може да се разгледа. Високо чело, къдрави „негърски“ коси, гърбав нос — колко хубаво, че художникът си е оставал верен на реалистичната „амарнска“ традиция от времето на Ехнатон и се е стремил да подчертае неповторимата индивидуалност на изобразяваното лице! Сравнявам го с фотографията на статуйката-ушебти, намерена в празната гробница от Красовски — разбира се, това е същият човек.

Но на, странната постройка, която Хирен поднася на фараона, не мога добре да разгледам. Дали е модел на някакъв дворец, дали е машина, а може би пък да е кораб?

И ето какво е интересно: ако Хирен е бил толкова талантлив строител, достоен да бъде сравняван с легендарния Имхотеп — а справедливостта на тези славословия нима не се доказва от така майсторски построената пирамида с фалшивата гробница? — то защо гробницата на Тутанхамон е строил не той, а Ейе? За това е запазен специален надпис върху нейната стена.

Странно, нали?

Навярно тогава Хирен е бил, кой знае защо, в немилост. Защо? Дали не защото — както оскъдно се говори в друг дошъл до нас документ — „той превърна боговете в хора и в храмовете не се принасяха жертви“?

Именно този много важен надпис, както се изясни, е намерил покойният професор Уудсток при разкопките на древната Тива. Но за какво ли друго намекваше неговото непрокопсано и вечно пияно синче?

„Превърна боговете в хора“ — това било вече по-късно, когато Хирен сам станал фараон. Впрочем може би и по-рано той се е опълчвал срещу всички, които се опитвали да възстановят старите порядки, така решително разклатени от еретика Ехнатон — и срещу отстъпника Тутанхамон, и срещу качилия се след него на престола самозванец Ейе. Това, изглежда, се потвърждава и от текста, намерен от нас върху плочата със слънчевия диск...

Колебливи, несигурни доказателства и аз продължавам търсенията, като се старая да възстановя истината и да си представя

епохата, психологията на борещите се хора по откъслечни и неясни възглasi, проникнали през вековете.

„Прогони го, убий го... Изчегъртай името му, унищожи привържениците му, изкорени спомена за него и за неговите привърженици, които го обичат...“ — По-нататък надписът, намерен в развалините на Ахетатон, се прекъсва. За кого ли е казано това, може би тъкмо за Хирен — от неговите врагове? Ние не знаем. Но изглежда, че борбата е била бурна.

А ето това явно е продиктувал на писаря набързо един от временните узурпатори, които в онова „смутно време“ са се докопвали за кратко време до престола и чиито имена дори не са се запазили, не са могли да попаднат в документи.

„Това се случи вече след вечеря, когато настъпи нощта. Аз полегнах за малко да отдъхна и спях на своята постеля. Бях много уморен и сърцето ми беше започнало да дреме. И изведнъж сякаш се чу звън от оръжие и като че ли нечий гласове питаха за мен. И тогава се почувствувах подобно на змия в пустиня. Сkochих, отпъдих от очите си съня, за да встъпя сам в боя, и забелязах, че между моята охрана е станала ръкопашна схватка. Тогава бърже грабнах в ръка оръжието си и прогоних нахалника. Но няма такъв човек, който да бъде силен нощем, и няма възможност да се бориш сам, когато всички около тебе са ти изменили...“

А колко красноречиви са редовете на „Горестното повествование“, с каква ненавист и страх изобразява неговият неизвестен автор картината на народното въстание:

„Наистина: свободните и заможните се сведоха сега над хромелите, а онези, които преди не виждаха сиянието на деня, излязоха сега на свобода...“

Гледайте: велможите си намират подслон само в хамбарите. Онзи, който край стените дори не беше допускан, сега спи на собствено ложе...“

Всичко това има за цел, изглежда, да подбуди фараона към решителни действия против „бунтовното простолудие“.

„Гледайте: началниците на страната се спасяват с бягство. Вече нищо не докладват на силните. Онзи, който беше изпращан тук и там, сега сам изпраща вестonosци.

Гледайте: ето петима роби. Господарят ги е изпратил на път, а те говорят: «Върви сам по този път, ние вече достигнахме нашата цел. Сега ние сме господари!»“

Жарко временце е било! Борбата, чието начало положил със своите реформи Ехнатон, отдавна вече била излязла извън стените на дворците и храмовете. Тя обхванала целия град, дори и безправните роби.

Мъча се да се ориентирам в тези откъслечни отзвucci от тайните кървави интриги, заговори, нощни схватки, стараейки се сега, след тридесет и три века, да открия поне някакви следи от загадъчния човек, за когото ние толкова малко знаем. И отново чета и препрочитам до болка в очите всички запазени документи, сравнявам рисунките на йероглифите и своеобразните заврънкулки на ератическото^[1] писмо, което са използвали за по-голяма бързина писарите.

Като ученик пред изпит мърморя текстовете на надписите и стихотворните редове, приписвани на Хирен.

*Прекарай деня си радостно, друже,
вдъхвай дъха на благовония и масла...
Остави всяко зло зад гърба си.
Мисли само за радости — докато
не идеш в страната, възлюбила мълчанието.*

---

[1] Бързопис на древните египтяни, произлязъл от йероглифното писмо. ↑

ГЛАВА IX

СФИНКСОВЕТЕ МЪЛЧАТ

Така се измъчвах в напразни издирвания, без да се придвижа засега нито крачка напред. Накрай се завърна от санаториум моят стар учител, академик Савелиев. Отдавна го очаквах. Сега реших да изчакам още един-два дена, за да му дам време да уреди разните неотложни работи, натрупали се, докато той е почивал. Но старецът сам ми позвъни още първата вечер и със своя тъй познат, недопускащ никакви възражения глас, накъсо ми нареди незабавно да се явя и да доложа „какво ново има там при фараоните“.

Приятно ми беше да го намеря все такъв деловит, подвижен и деен, макар че, като се взреш, би могъл да забележиш, че старецът май още повече е отслабнал, съсухрил се е и дори е станал още по-нисък. Но нима не беше такъв и в онези — уви, вече доста далечни — години, когато след първата встъпителна лекция съвсем сериозно ни каза:

— Аз вече не старея. Приживе съм се мумифицирал. Според една рецепта на древните египтяни, знаете. По-късно ще ви открия тайната.

И тогава ние, зелени първокурсници, май че сериозно му повярвахме.

А сега, едва бях пристъпил прага на познатия кабинет, където не само всички стени, но дори и част от тавана бяха скрити за очите от безкрайни библиотечни полици, аз изведнъж пак се почувствувах като плах студент пред изпит.

И на този изпит май че ме скъсаха...

След като изслуша, без да ме прекъсва, моя дълъг и подробен разказ за целия ход на разкопките и за нашите проучвателни странствувания из пустинята, старецът одобрително изхъмка и кратко каза:

— Хирен е голяма фигура! Струва си заради него да си поблъскаш главата.

Аз въздъхнах с облекчение: сега всичко е наред, с такъв съюзник сигурно ще успея да защита промяната в плана на по-нататъшните работи.

Но веднага учителят изля върху мен отрезвяващото ведро с традиционната студена вода:

— Надписът е интересен, ала ето че анализът, който сте му направили, младежо, намира се малко на долнокачествено дилетантство. Вкопчил се за една фраза, за един съвпадащ се израз — и вече е готова прибръзаната хипотеза. Не тежи.

— Но все пак е някаква нишчица, Михаил Сергеевич.

— Нишчица, ама гнила. Къса се, щом я докоснеш. „Сине мой, мъстителю мой!“ — Той нарочно го изблея с отвратителен глас, за да ме уязви по-силно. Ами че такъв шаблонен израз се среща хиляди пъти. Та вие сам казвате, че и през епохата на Тутмос е имало сходни надписи. Вероятно ще се намерят и още, ако потърсите както се следва. А ето, ако паметта ми не ме лъже, и в „Горестното повествование“. Какво, според вас и него ли е съчинил Хирен?

— Къде? Не може да бъде!

Старецът зверски ме стрелна и се втурна като тигър към полиците, с ловкостта на маймуна се изкачи по разклатената и скърцаща стълбичка някъде под тавана и след миг тържествуващо ми тикна под носа една книга, която безпогрешно отвори на нужната страница.

— Четете! Четете на глас! — заповяда той.

И аз послушно прочетох с отпаднал глас:

— „Сине мой, мъстителю мой, към тебе се обръщам! Виж: племената на пустинята вредом се превръщат в египтяни. Нубийците стават опитни в занаятчийските работи на Делтата...“

— Как ли съм пропуснал това? — промърморих аз, като разглеждах книгата.

— Това е лайденското издание, а вие сте се ограничили само с дрезденското. Папирусът съществува в два варианта, с различни тълкувания. Дори студентите сега знаят това.

„Да имах твоята памет!“ — със завист си помислих аз.

А старецът не мирясваше:

— И тъй, ако следваме вашата красива хипотеза, това „Повествование“ също ли Хирен е написал? Но вие нали твърдите, че

уж въпросният Хирен бил последовател на покойния Ехнатон, споделял неговите еретични мисли? Как тогава би могъл той да съчини едно толкова верноподаническо „Повествование“, а? Получава се нещо съвсем противоречиво.

Аз мълчах. И след като се наслади на това мълчание, старецът делово каза:

— Хубаво, ще помислим какво да правим по-нататък. Засега едно е ясно: трябва да се продължат търсенията в предпланините, а онова крайбрежно селище — зарежете го, нищо интересно там няма да намерите. Да се сравняват йероглифите, е също добре, разбира се, в извън работно време. Разработете подробен план на издирванията и идвайте при мен, ще го обсъдим. А и аз в това време ще се поровя. — Като стисна силно червения молив, той веднага направи с широк почерк няколко тайнствени бележчици в един измачкан бележник, който се въргаляше на масата между книгите.

— Михаил Сергеевич, а да не се ли поровим допълнително в архива на Красовски? — предложих аз.

Старецът смешно се смръщи.

— А къде е той, този архив? Според мен той изобщо не съществува в природата. Пък и доколкото си спомням този Красовски, той едва ли е оставил някакъв архив. Беше голям неврастеник и затворен човек, все нещо пазеше в тайна, всички гледаше накриво.

— Но все пак той е направил най-пълното изследване на пирамидата.

— Голяма работа, изследване! На стари години стана мистик и се увлече едва ли не и от кабалистиката. Макар че, пардон, вие с него май че имате родствени души, а? „Сине мой, мъстителю мой!“ — подигра ме той и свирепо ме заплаши с пръст. — Точка. Довиждане.

Макар и кратък, разговорът беше достатъчно отрезвяващ. Ала аз все пак реших да потърся архива на Красовски — та може би са запазени някакви записки освен онези, които попаднаха в печатните трудове на покойния археолог? А пък той се показва не лош изследовател, каквото и да си говореше старецът в своята разгорещеност. Мистиката винаги може да бъде отсеяна. Във всеки случай трябва да се провери всяка възможна насока на издирванията, щом засега съм се озовал в задънена улица с моите чисто филологически тълкувания на намерените надписи.

„Ако сме разбити, не ни остава нищо друго, освен да започнем отначало!“ — Колко често повтарях в онези дни харесалите ми се горди думи на Енгелс.

И често ме измъчваше мисълта: „А какво ли прави там Уудсток? Дали не е успял вече да попадне на следите на гробницата?“ Редовно преглеждах каирските вестници. И изведнъж в един от тях неочаквано се натъкнах на съобщение за заболяването на професор Мери. Разбира се, неговата болест се представяше за „съвсем загадъчна и необяснима, но несъмнено свързана по някакъв тайнствен начин с работата му в Хиреновата пирамида, която местните жители наричат «Свърталище на дявола» и я заобикалят отдалеч...“ Накратко казано, отново около тази болест започваше същата суеверна оргия, както на времето си с гробницата на Тутанхамон.

В Москва, както и очаквах, не се оказаха никакви следи от архива на Красовски. Запитахме Ленинград. Измина една седмица и вече бях започнал да се опасявам, че и тази нишчица ще се окаже също гнила и ще се скъса в самото начало, когато ненадейно от Ленинград ми съобщиха, че в един от техните архиви наистина имало никакви документи на покойния археолог. Същата вечер заминах за Ленинград.

Моето нетърпение беше толкова голямо, че направо от гарата, след като оставих куфарчето си на гардероб, без да се отбивам някъде, се понесох с такси към архива. Цялата обикновена бавна процедура, докато попълвах анкетния лист и въпросника, ми се стори този път ужасно уморителна и дълга.

И ето най-сетне на масата пред мен поставят една-единствена червеникава папка. С непокоряващи се пръсти бърже развързвам шнурчетата, отварям я...

Това прилича на подигравка. Пред мен лежат три мънички листенца от синкава хартия, изписани със ситен почерк. Грешка? Но не, на последното листче стои четлив подпис: В. Красовски.

Въртя папката в ръце, тръскам я — но в нея няма нищо друго. Тогава започвам да чета какво е написано на тези три къси листчета — и ме обхваща пълно разочарование. Това е всичко на всичко кратичък отчет за първото пътешествие на Красовски в Египет в края на миналия век. Тогава той не бил открил нищо друго освен два съвсем неинтересни надписа, за което честно и докладва в записката си до

Източното отделение на императорското Руско археологическо дружество.

Никакви други книжа на Красовски не са запазени в ленинградските архиви. В това окончателно се убеждавам още привечер на същия ден, когато, изморен от тичане и безбройни телефонни разговори с различни учреждения, сядам на масата в стаята на хотела, за да си направя равностетка.

Но докато си почивам, постепенно започвам да придобивам отново надеждите, които почти бях изгубил. Припомням си, че само при това свое първо неуспешно пътешествие Красовски е използвал финансовата подкрепа на Археологическото дружество. Естествено е той да се и отчете за изразходваните средства. А после саможивият изследовател се скарал с това дружество, което по негово мнение се отнесло недостатъчно внимателно към него, и всички по-нататъшни издирвания е правил вече за своя сметка. Значи, напълно естествено е също той и да не е представял вече никакви официални отчети. Няма защо да ги търся в държавните архиви.

Затова пък много по-вероятно е някъде да е запазен личният архив на Красовски, най-сигурно — у някой негов родственик. Него именно трябва да търся!

Лесно е да се каже, но как да се направи това?

На следния ден отрупвам с въпроси работниците в адресната служба. И привечер отново си правя равностетка, също толкова неутешителна.

Красовски умрял в 1914 година. След него останала вдовицата му, Ана Карловна, с мъничката дъщеричка и в 1920 те емигрирали във Франция, като навярно са взели със себе си книжата на покойния.

Изглежда, пълен крах. Но изведнъж отново заблещука слаба надежда. Узнавам, че в Париж дъщерята на Красовски се омъжила за един служител на нашето посолство и в 1939 година, след смъртта на майка си, се завърнала с него в родината — възможно е все пак да е донесла обратно в Русия поне някакви книжа от личния архив на баща си.

Но и тази нишчица веднага се прекъсна, когато узнавам, че Таисия Василевна Земцова, по баща Красовска (при раждането баща ѝ я нарекъл с името на древната царица Таи, но после го променили на

по-обикновеното Таисия), умряла през време на блокадата на Ленинград.

Ами мъжът й? Трябва да го издирим!

Беше ме завладяла вече страстта към дирене и аз не мога да се успокоя — подобно на ловджийско куче, попаднало на следата и изведнъж я загубило.

Отново атакувам адресната служба — и ето стоя на крайбрежната улица с току-що получената бланка с отговора в ръце:

„Сергей Сергеевич Земцов през април 1944 година се преселил от град Ленинград в град Свердловск“.

Мушкам листчето в джоба си и унило скитам по крайбрежната улица...

Когато главата е празна или пък, напротив, прекалено заета с трудни въпроси, започва незабелязано да действа паметта на мускулите. Тя ме отвежда на онова място, където честичко обичах да идвам още като студент, мечтаейки да отида някога в Египет — отведе ме при знаменитите сфинксове, величествено лежащи върху своите гранитни пиедестали срещу старото здание на Художествената академия. След като били купени от египетското правителство за четиридесет хиляди златни рубли, с не малко труд били докарани тук, на бреговете на Нева, в 1832 година. Те поразително са се „врасли“ в строгия пейзаж на гранитната крайбрежна улица, сякаш са намерили тук втора родина.

*Очи в очи вторачили, безмълвни,
изпълнени със свят копнеж, с тъга,
дочуват сякаш те вълните сънни
на другата тържествена река...*

Възрозовият гранит, потъмнял от хилядолетията, някога е бил изваден от каменоломните на Картас. И странно, неправдоподобно ми се стори в този миг, че и аз самият съвсем неотдавна скитах из онези места, плавайки с баржата край древните каменоломни, седях вечер на пясъчните брегове на същата тази „друга, тържествена река“.

А пък тези сфинксове са били свидетели на онези загадъчни събития, чието кълбо сега напразно се мъча да размотая. Дори до

известна степен и участници в тях.

Тези сфинксове, както свидетелствува надписът, проточил се като пояс по всеки постамент, били изваяни за прослава на Аменхотеп III. А при неговия син, еретика Ехнатон, надписите били поправени, изличили от тях ненавистното име на отменения бог Амон.

Следите от тази „корекция“ добре личат: ето тук отчетливо се виждат драскотините от секача, а пък тук майсторът, след като поправил една дума, забравил да я съгласува с другите и се получили нелепи съчетания и крещящи граматически грешки. Види се, работило се е много набързо.

Върху камъка се забелязват и следите на вече нови, по-късни поправки: заличавали са името на Атон и отново са възстановявали възвърнатия в храмовете Амон. Това се правело вече в онези смутни години, които най-много ме интересуват. И кой знае: може би тайнственият Хирен също някога е стоял, както аз сега, пред мълчаливите каменни истукани и е размишлявал за превратностите на съдбата.

Ако можеха камъните да говорят! Имаше за какво да разказват. Но уви...

*Мълчат ковчези, мумии — словата
са живи само там:
в мъртвилото звучат през времената
сал древни Писмена.*

Колко пъти, съкрушен от загадъчната немота на изкопаните от земята находки, съм си приповтарял тези стихове на Бунин! Но какво да се прави, такава ни е участта на нас, археолозите — обикновено се занимаваме с безмълвни паметници и се стараем да накараме да заговорят най-незначителните на пръв поглед предмети: чиреп от глинено гърне, случайно изтървано преди хиляди години стъклено мънисто, спечена от жегата бучка шлак от древна грънчарска пещ.

След като помахав на сфинксовете с ръка, отправих се към междуградската телефонна станция, за да позвъня незабавно в Свердловск на тамошната адресна служба. С всяка крачка вървежът ми ставаше все по-уверен и по-бодър; но когато, завивайки от

крайбрежната улица в една пресечка, се обърнах, стори ми се, като че ли сфинксовете гледаха след мен с явна подигравка.

Потръгна ми: привечер установих, че Сергей Сергеевич Земцов, съпруг на покойната дъщеря на Красовски, е жив, все още живее в Свердловск и дори има домашен телефон; неговия номер също ми съобщиха в адресната служба. И ето, след като поръчах бърз разговор, аз седя в стаята си в хотела и очаквам телефонния звън.

За да съкратя мъчителното очакване, започнах, както обикновено правех през всичките тези дни, отново да разглеждам — за кой ли път вече! — книгите и фотокопията на надписите, които бях взел със себе си в Ленинград. Това вече приличаше не на обмислено изследване, а по-скоро на упорито разглеждане на такива скрити картинки, каквито често се печатат в списанията, с напразната надежда: ами ако успееш най-сетне да откриеш къде се е скрило кучето на ловеца?

Разбира се, бях взел със себе си и двата варианта на „Горестното повествование“ — лайденския и дрезденския. И отново препрочитах злополучните редове. В тях, сякаш бях някакво немирно пале, ми навря нос старият Савелиев и безжалостно разруши тъй красиво построената хипотеза.

„Сине мой, мъстителю мой, към тебе се обръщам!
Виж племената на пустинята вредом се превръщат в египтяни. Нубийците стават опитни в занаятчийските работи на Делтата...“

Дълго чаканият звън ме накара да подскоча. Грабнах слушалката.
— Ленинград? Не оставяйте слушалката, говорете със Свердловск...

— Слушам! Слушам!

След продължителна пауза, изпълнена с шума и отзвуките на нечийи обаждачи се гласове, един старчески пресипнал бас неуверено произнесе:

— Ало! На телефона Земцов...

— Сергей Сергеевич, вие ли сте?

— Да, слушам. Кой говори?

— Безпокои ви археологът Зубарьов.

— Какъв археолог? Не дочух вашето име.

— Зубарьов. Но това не е толкова важно. Кажете, Сергей Сергеевич, вие ли сте бил женен за Таисия Красовска?

Пауза на недоумение, после:

— Да. Но какво има? Защо ви интересува това?

— Ние търсим архива на бащата на вашата покойна съпруга, археолога Красовски. Това е много важно за науката. Кажете, когато се завърнахте от Франция, Таисия Василевна не е ли донесла със себе си някакви документи от архива на своя баща? Може би те са сега у вас, а?

— Не, у мене нищо няма. Нищо не остана. — Гласът му затрепера, стана някак си пресеклив. — Пък и според мен у Таси нямаше нищо. Само някакви семейни фотографии. А пък книжа според мене нямаше...

Обезкуражен, аз мълчах толкова дълго, че Земцов тревожно ми извика:

— Ало! Слушате ли? Ало!

— Да, слушам ви, Сергей Сергеевич. Много жалко, че не можете с нищо да ни помогнете.

— С нищо, гълъбче, с нищо.

— Е, всичко хубаво и извинете за безпокойството. Довиждане.

— Сбогом — отвърна той отдалеч.

Аз вече оставях слушалката, когато внезапно тя заклокочи, нещо замърмори. Отново я поднесох бързо към ухото си.

— Ало, слушате ли? — викаше Земцов.

— Да, да!

— А вие питахте ли брата на Таси, може би у него са запазени някакви книжа? Защото той през цялото време си беше в Русия, никъде не е заминавал.

— Какъв брат?

— Тасиният брат, синът на професор Красовски.

— Нима той е имал син?

— Имаше. Преди войната той наминаваше у нас, наистина рядко. Наричахме го Антон, макар че баща му, струва ми се, му дал някакво древно име, както и на Таисия.

— Антон? — досетих се аз.

— Именно. Значи, вие го знаете? А ние го наричахме Антон, по руски.

— Не съм го виждал и дори не подозирах, че Красовски има син! — извиках аз в слушалката. — А къде живее той, също в Ленинград ли?

— Виж, това не зная, гълъбче. До войната живееше там, а оттогава много вода изтече.

— Не се ли лъжете, Сергей Сергеевич? — запитах аз, тъй като много добре си спомнях, че според достигналите до нас сведения, като че ли Красовски не е имал никакъв син.

Но слушалката вече ми отговори с напевно женско гласче:

— Времето ви изтече, прекъсвам...

Откъде е могъл да дойде пък този загадъчен син?

Едва дочакал утрото, отново хуквам към адресната служба. Ако синът на Красовски наистина съществува, няма да бъде много трудно да го намеря. Първо, за разлика от сестра си, той не си е променял фамилното име. Второ, в паспорта му навярно е записан „Атон“, а едва ли ще се намерят много други Красовски с такова екзотично име.

И пак всичко рухва за някакъв си час и половина! В Ленинград не живее нито Атон, нито Антон Красовски. Нещо повече, както установиха служителите в адресната служба, които аз заразих с треската на издирванията, и никога не е живял.

Види се, Земцов се е излъгал, паметта му е изневерила. А нито един от археолозите, които са познавали покойния Красовски лично, както отново ми потвърдиха в Ермитажа, не е вече жив: блокадата покоси най-първо старците. Нишчицата се прекъсва окончателно.

Напускайки Ермитажа, не се сдържах и слязох в египетската зала. Статуетката ушебти ми се усмихна от витрината със същата онази подигравателно-загадъчна усмивка, както и на намерилия я някога си в пирамидата Красовски.

ГЛАВА X

НОЩНО ПРОСВЕТЛЕНИЕ

Някъде именно в този момент на своите напразни издирвания изведнъж ми хрумна мисълта, че те много напомнят онези истории, за които разказва в книгите си и говори по радиото Ираклий Андроников. Да си призная, по-рано смятах, че той май нарочно мъничко преувеличава неуспехите и изненадите, за да направи разказа за архивните издирвания по-значителен. Но ето сега при мене всичко ставаше точно както по неговите разкази.

И тогава реших да постъпя така, както постъпваше в подобни случаи Андроников. Отидох в студиото на телевизията и помолих да ми дадат възможност да разкажа на целия град за напразните търсения на личния архив на Красовски: ами ако някой е чувал нещо за него?

Като примижавах пред ярката светлина на прожекторите и разказвах за „тайнствената загадка на Хиреновата пирамида, намираща се в едно пустинно и диво място край далечните нилски брегове“, аз се чувствах като някакъв мошеник от рода на Лесли Уудсток. Всичко това изглеждаше доста несолидно за един учен...

А незабавно след предаването хукнах към хотела, за да седна край телефона и да чакам дали някой няма да се обади на моя призив.

Не се наложи никак да чакам. Още когато отключвах вратата на стаята, чух как бясно звъни телефонът. Отворих вратата, втурнах се към него, грабнах слушалката и чух звънящо от нетърпение момчешко гласче:

— Чичко, моля ви се, записвате ли във вашата експедиция за търсене на диви фараони?...

И почна тя... Телефонът звънеше, без да престава, едва успях да дигам слушалката. Звъняха деца, старци, студенти. Никой от тях не знаеше нищо за Красовски или за сина му Атон, но всички искаха непременно да вземат участие в експедицията за фараоните.

За да убия времето, аз отново разтворих на масата моите книжа и се опитах да размишлявам над тях. Но това не ми се удаваше. Пречеше

ми звънът на телефона. И тогава пред очите ми попадна едно томче с приказките на Салтиков — Шchedрин, поставено на писалището от някой мой предшественик. Машинално отворих книгата и започнах да чета, като се откъсвах само за да дигна за лишен път телефонната слушалка.

Четях и се възхищавах, като се смеех на глас при най-забавните места: колко ловко е умеел гениалният старик да използва езоповския език! Уж хвали и царската цензура нямало за какво да се хване. А всъщност така е порицал, осмял и заклеил навеки царщината! Изумително!

Накрай оставих книжката, готвейки се да си легна да спя. Всички нишчици се скъсаха. Утре трябва да се връщам в Москва.

И ето в такова именно душевно състояние очите ми, все още намиращи се под хипнозата на езоповските приказни образи на Шchedрин, машинално се спряха върху една отворена страница на „Горестното повествование“:

„Гледайте: началниците на страната се спасяват с бягство, нямат вече работа тук. Вече нищо не докладват на силните. Онзи, който беше изпращан вчера тук и там, сега сам изпраща вестоносци...“

Колко пъти съм препрочитал тези редове и отдавна ги бях научил наизуст, но защо ли изведнъж сега в тях така ясно зазвучаха не страх и ненавист, а ирония, която преди не забелязвах?

Забравил всичко на света, аз трескаво пробягах с очи няколко редчета по-горе, в самото начало на папируса:

„Наистина: благородните са тъжни, простите люде са радостни. Всеки град казва: Да прогоним богатите извън нашите стени!“

„Наистина: отворени са архивите, откраднати са списъците на задължените да плащат дан и робите се превърнаха в господари!“

Наистина: сина на благородния човек не ще отличиш сега от сина на роба.

Наистина: свободните и заможните се сведоха сега над хромелите, а онези, които не виждаха преди сиянието на деня, излязоха сега на свобода...”

Нима това е насъскване срещу въстаналите, както всички ние досега смятахме?

„Гледайте: богат стана беднякът! Всички трябва да работят.

Гледайте: който преди нямаше хляб, владее сега житници. Онзи, който гладуваше, владее сега хамбари, а който взимаше жито назаем, сега сам го раздава.

Гледайте: онзи, който нямаше дори впряг бикове, владее сега стадо...”

Какво е това, донос или ловко замаскирана прокламация? Призив към смазване на въстаналите или, напротив, към метеж?

Колкото повече се задълбочавах в четене, толкова по-несъмнен ставаше за мен явно съчувственият тон на автора:

„Гледайте: в собствен дом живее оня, който не можеше да си построи дори колиба.

Гледайте: велможите си намират подслон само в хамбарите. Онзи, който край стените дори не беше допускан, спи сега на собствено ложе.

Гледайте: началниците на страната се спасяват с бягство. Вече нищо не докладват на силните. Онзи, който беше изпращан вчера тук и там, сега сам изпраща вестоносци.

Гледайте: ето петима роби. Господарят ги е изпратил на път, а те говорят: «Върви сам по този път, ние вече достигнахме нашата цел. Сега ние сме господари!»“

И тъй, какво е това: осъждане или възхваляване на метежа?

Но как не можах да забележа това по-рано? Пък и не само аз?

Това произведение, написано на малко парче папирус, беше намерено при разкопките на некропола край Тива още в началото на миналия век. Папирусът се оказа на места много повреден, на другата му страна бяха направени с бързопис някакви домакински бележки. Пръв го беше изследвал и описал в 1872 година немският египтолог Лауф, който го беше взел за откъс от някакво „мистично пророчество“, обичайно за литературата на древния Египет. Но в 1903 година друг немски изследовател, Ланде, застъпи друго гледище. Той смяташе, че намереният откъс е посветен не на някакви отвлечени пророчества, а отразява съвсем реални събития. Скоро английският египтолог Гарднър подкрепи и подробно обоснова неговата теория и оттогава тя вече стана общоприета и почти у никого не предизвикваше съмнения.

А после моят учител, академикът Савелиев, посвети на „Повествованието“ много интересно изследване, като доказа обстойно, че то дава правдива картина именно на широки народни въстания, а не просто на дворцови смутове.

И всички смятаха, че „Повествованието“ е написано от някой измежду царските приближени, осъждащи метежа. Никой досега дори не беше забелязал, че неизвестният автор на „Повествованието“ умело използва езоповския език и всъщност прославя въстанието, а съвсем не го порицава!

А пък сатириците на древния Египет отлично са умеели да използват езоповския език, това е отдавна известно. Измежду рисунките по стените на разкопаните дворци, по саркофазите и гробниците се срещат очебийни карикатури.

Както и легендарният Езоп, лукавите египетски художници ловко са използвали всякакви животни от басните за осмиване на враговете. Ето магарето играе роля на съдия. Облечено с традиционната одежда на велможа, то гордо държи дълга тояга и съдийски жезъл. А пред него в почтителна поза се е привела престъпницата-котка, до нея като тъп паметник се извисява пазачът-бик. Опитайте се да се заядете, че пред очите ви се осмива „неправото правосъдие“!

На друга рисунка един ужасно изпусталял котарак, набразден от изпъкналите изпод кожата ребра, принася дарове на плъх, разположил

се в кресло под пищно ветрило, без каквито не са се появявали чиновниците на фараоните.

Използвайки такива похвати, древните художници са се осмелявали да осмиват дори самите фараони.

Сега по-другояче зазвучаха за мен и онези злополучни редове, в които ми навираще носа Савелиев.

„Сине мой, мъстителю мой, към тебе се обръщам!
Виж: племената на пустинята вредом се превръщат в египтяни. Нубийците стават опитни в занаятчийските работи на Делтата...”

Че, разбира се, авторът се радва, а не скърби! Та това е очевидно. И моята хипотеза съвсем не се опровергава от тези редове, а, напротив, получава нова, неочаквана подкрепа. Защо загадъчният автор на „Повествованието“ специално изтъква нубийците, а не хетите, сирийците или, да речем, либийците? Вероятно защото самият той е нубиец.

Тук аз съвсем ясно си представих моя крайно разярен учител как бясно се нахвърли върху мен: „Така. Значи, сега вие, млади човече, дори твърдите, че и «Горестното повествование» бил съчинил вашият вездесъщ Хирен?!“

Сега бях готов да се закълна за това. Но нали клетвата съвсем не е научно доказателство?

И все пак аз ще докажа моята правота и ще накарам да се убедят в нея не само Михаил Сергеевич, но и всички египтолози: и намереният от мен в пясъците надпис, и „Горестното повествование“, останало досега безименно, е съчинил и продиктувал на писарите свободомислещият Хирен!

Излиза, че той се опитвал да отиде дори по-далеч от своя учител Ехнатон, който се осмелил да си вземе за помощници в борбата срещу жреците хора незнатни, ала все пак заможни. А Хирен, за да доведе реформите докрай, се опитал да привлече най-широки кръгове от народа, дори безправни роби.

Изводът е много важен, но трябва тепърва да бъде доказан.

Подготвяйки се за бъдещите спорове с академик Савелиев и с други учени, аз до към три часа през нощта възбудено се разхождах в хотелската си стая и трескаво записвах мярналите се в главата ми нестройни мисли.

Поразителното откритие, направено по такъв необичаен начин, за известно време ме накара да забравя за пълния си неуспех с издирването на архива на Красовски. Едва когато си лягах да спя, си припомних за него и се омърлуших. Но нямаше какво да се прави, трябва още утре да се връщам в Москва.

А на сутринта ме разбуди нов телефонен звън. Взимайки слушалката, вече започнах да отговарям машинално:

— Експедицията е вече напълно комплектувана...

И чак тогава проумях онова, което слушах:

— Безпокои ви синът на Красовски...

— Атон Василиевич Красовски ли?! — закрещях аз.

— Да, Атон Василиевич, само че не Красовски, а Моргалов.

— Но вашето... моминско име Красовски ли е? — съвсем объркан промърморих аз.

Той се засмя:

— Трябва дълго да ви обяснявам по телефона. Ако имате време, отбийте се привечер към седем часа. Всичко ще ви обясня. — И той ми каза адреса си, а после добави: — Запомнете Моргалов, за да не се лутате...

Вие безспорно ще разберете в какво състояние очаквах вечерта. Радостта ми непрекъснато се сменяше с тревога: а дали пък не ме разиграва някакъв шегобиец? Защо синът на Красовски изведнъж се е превърнал в Моргалов? Та всъщност той не е момиче, за да си мени фамилното име, когато се ожени.

С такива силни съмнения се изкачих вечерта на седмия етаж в нова сграда на Василевския остров и с трепет натиснах копчето на звънеца.

Отвори ми възрастен пълен човек в домашна кадифена куртка. Посивелите му коси бяха късо подстригани и стърчаха като непокорен алаброс.

— Извинете, тук ли живее... — неуверено започнах аз.

— Здравейте, аз съм Моргалов — протегна ми той ръка. — Влезте, моля.

Той ме отведе в не много голяма стая и ме покани да седна в едно кресло край кръгла маса, върху която беше поставена красива глинена ваза с цветя. След това домакинът затвори вратата — отвъд нея някой старателно разучаваше на пиано гами — и седна срещу мен.

— Какво собствено ви интересува? — запита той. — Самият аз не видях вашето предаване, а жена ми не разбрала добре.

— Преди всичко, защо вие сте Моргалов? Иначе отдавна щях да ви намеря — неволно се изтървах аз.

Той вдигна рамене, извади от джоба си кутия цигари, поднесе ми, след това сам запуши и накрай отговори:

— Много просто. Красовски имал две семейства. Скоро, след като съм се родил, той изоставил моята майка, като се възползувал от факта, че не били венчани, и се оженил за Ана Карловна. Мария Павловна, моята майка, много го обичаше и всичко му прощаваше. Тя искаше да нося бащиното си име. Но преди революцията не разрешиха това, а после и самият аз не пожелах. Сърдит бях на баща си: той разби целия живот на моята майка. Така си и останах Моргалов, по майчино име.

— Ами документи, някакви документи, научни, разбира се, дали не сте запазили от вашия баща?

И веднага съобразих: след това, което ми каза Моргалов, надеждите са нищожно малки.

— Има неговите дневници, разни записки. Майка ми ги е опазила, благодарете на нея, покойната. В деветнадесета година ги получи срещу картофи от младата вдовица на Красовски, когато се готвела да избяга в чужбина. И ги пазеше за спомен от баща ми.

— И тези книжа още у вас ли са?

Атон Василиевич кимна:

— А защо ви са? Едва ли ще имате някаква полза от тях.

Започнах да му разказвам за нашите издирвания и така се увлякох, че дори взех подробно да му обяснявам всички тънкости на вчерашната ми догадка. Той слушаше внимателно, но аз все пак си помислих, че навярно това не му е много интересно и побързах да „приключача“ разказа си.

— Ох, неговите книжа малко ще ви помогнат — вече решително каза Моргалов, като ставаше. — Мистика от край до край, на места изобщо някакво бълнуване...

— Да, представям си неговото състояние през последните години на живота му. Но може би поне нещичко ще успея да узная.

— Той умря в болницата — мрачно потвърди Моргалов. — В ръцете на майка ми, която някога беше изгонил. Но според мен...

Без да довърши фразата си, той ми кимна, излезе от стаята и веднага се върна, като носеше доста обемиста връзка книжа.

— Вие искахте нещо да кажете, Атон Василиевич? — запитах аз, като не откъсвах поглед от нея.

Той поклати глава, постави книжата върху масата и каза:

— Добре, после. Първом четете. Виждам, че нямате търпение.

ГЛАВА XI

ЗАПИСКИТЕ НА КРАСОВСКИ

И ето седя аз в стаята на хотела, след като заключих вратата и помолих да изключат телефона ми, а пред мен върху масата са наредени заветните документи, които толкова упорито търсех.

Откъде да начена? Очите ми се вземат.

Май че от дневника на Красовски. Това е един дебел и омазнен бележник с кожена подвързия. Почеркът е дребен, неравен, трудно се разчита. При това върху много страници са се разлели мазни петна от спермацета, капнал, изглежда, от свещта, която е мъждукала на Красовски в мрачното подземие на пирамидата.

Много място в записките заемаха постоянните оплаквания от трудностите на полугладното съществуване на самотника-търсач в онези пустинни краища:

„14 март. Днес пак не докараха вода за пиене. Работниците се отнасят към това с фатализъм, а пък аз не рискувам да пия нилската кал. Толкова повече, че според слуховете в Кайро отново е избухнала холера.“

„... Трети ден вече се храня само със сухари. Работниците започват да се разбягват. Пари още имам, но каква полза от тях по тия места? Наистина прав е бил Саади: «В сухата пустиня, по движещите се пясъци за жадния е все едно дали в устата си ще има бисер или раковина...»“

„... Какъв трогателен обичай са имали древните египтяни да погребват заедно с мъртвеца всички дреболии, окръжаващи и запълващи земното му съществуване! В това отношение ние сме варвари в сравнение с тях; повлечени от потока на грубия живот, изгубихме дълбокия смисъл на смъртта.

Ние се гордеем с някакво остроумно ново изобретение и не мислим за колосалното величие, за неосъществимите за всеки друг народ великолепия на древната страна на фараоните. Имаме парата; но парата е по-слаба, отколкото мисълта, идеята, която издигала

пирамиди, пробивала цели планини за гробове, превръщала скалите в сфинксове, строила храмове от монолитни блокове, които не може да помръдне нито един наш парен механизъм — идеята, която умеела да защити от времето тленното тяло на човека...”

В тези записки като в огледало се вижда, че Красовски е бил идеалист-мистик.

Стараейки се да разгадае тайната на подземните проходи на пирамидата, той много е размишлявал над похватите на древните строители и на грабителите също. Тези записки четях особено внимателно и правех подробни извадки. Първо, размислите на Красовски можеха да подсказат къде трябва да се търси истинската гробница на Хирен; а, второ, както се надявах, те биха могли да ми помогнат по-добре да разбере характера, светогледа на загадъчния „велик строител“ — досега се мъчех да направя това само въз основа на текстологичен анализ на надписите.

„Колко удивителна е точността, с която пирамидата е ориентирана към страните на света! Аз специално проверих — и ето какви резултати получих:

Северната страна е отместена на юг по западния ъгъл само на две минути и двадесет секунди.

Южната е отместена на юг по същия западен ъгъл само на минута и половина.

Навсякъде неточността не надхвърля един градус! А пък древните египтяни още не са познавали компаса. Как се изхитрявали да определят посоката с такава точност — мигар само по звездите? Или пък им е помагало някакво друго тайно знание, отдавна изгубено и забравено?...“

„14 април. За мен той едва не стана последен — записва Красовски. — И тази фалшива гробница едва не стана истинска за мен. Впрочем за някого тя още отдавна е станала място на последно успокоение...

Днес, в нетърпението си, отново забравих за предпазливостта и едва не платих с главата си. Юсуф^[1] отиде за нова факла, а аз не се стърпах и сам направих няколко крачки по коридора, който бяхме започнали тази сутрин да изследваме. Плочата-клопка пропадна под краката ми и аз се строполих в една яма, дълбока цели два сажена^[2]. За щастие много не се ударих, само мъничко си навехнах крака и си

одрасках лицето. Страхувайки се в този непрогледен мрак да не се натъкна на змия, която би могла да пропълзи тук, не мърдах от мястото си, докато не извадих от джоба си кибрит и свещ; сега винаги ги нося със себе си. Кибритената кутийка при падането се счупи, но все пак, след като изхабих няколко клечки, успях да запаля свещта.

Стоях на дъното на тесен каменен кладенец. Предателската плоча се върна на своето място и плътно захлупи отвора, като ме откъсна от целия свят. Стените на кладенеца бяха съвсем отвесни, така че не можеше и да се мисли да се измъкна сам от него, дори и да имах у себе си въже.

В това тежко положение едно само ме успокояваше — всяка минута трябваше да се върне с факла Юсуф. Като не ме намери в коридора, той, разбира се, ще се досети, че съм попаднал в клопка, ще вдигне тревога и ще ме освободи оттук.

След като се успокоих с такива мисли, все още без да мръдна от мястото си, внимателно се огледах наоколо. И сега сърцето ми се сви. С ужас видях точно под краката си... не змия, о, не! Това бяха човешки кости, пожълтели от времето. Цял скелет. Значи, някой от грабителите вече е попаднал преди мене в тази клопка и е намерил тук своя край. При мисълта за мъките, които е трябвало да изпита, докато бавно се е прощавал с живота в пълна самота и мрак, косите на главата ми се изправиха. Неволно гръмко закрещях, викайки Юсуф.

Но никой не се обаждаше на моя зов, стихващ веднага под сводовете на ужасния каменен чувал. Ами ако Юсуф си помисли, че благополучно съм продължил по коридора и не се досеща къде да ме търси? Тогава ще трябва да прекарам в този каменен гроб няколко часа, може би дни. Ще се задуша, ще умра от глад и жажда. Или пък ако работниците се изплашат от Духа на пирамидата, за който толкова много бърборят, и изобщо се откажат да ме спасяват, а ме принесат жертва на този Дух?!

Започнах да викам още по-високо, още по-яростно. От едно непредпазливо движение свещта внезапно угасна. Струваше ми не малко усилия да я запаля отново, клечките се чупеха в треперещите ми пръсти; в тъмнината едва не загубих последното парченце от драскалото на кутийката.

И изведнъж, о щастие! Лъч светлина проникна в моята ужасна тъмнина. Юсуф с помощта на работниците беше намерил и отворил

капака на моя капан. Те ми хвърлиха отгоре въже, аз го вързах под мишниците и работниците благополучно ме измъкнаха горе съвсем обезсилен. Оставаше ми само да поблагодаря на небето за своевременното избавление, което и направих с голяма радост...”

По записките в дневника можеше да се проследи как се е изменяла психиката на Красовски и как постепенно го е овладявала страшната болест.

На първо време той подробно описвал какво чувствувал през време на нощувките в мрачната гробница край празния гранитен саркофаг. Отбелязвал всеки шум, случайните нощни звуци. После започнал да заспива спокойно, дори опитомил един прилеп, за да не се чувства така самотен вечер. По-късно битовите бележки почти съвсем прекъсват, само много рядко се среща кратка бележка: „Спах спокойно.“ По всичко изглежда, работата е грабнала цялото внимание на археолога.

Както показват по-нататъшните записки в дневника, Красовски доста бърже се убедил, че в пирамидата на Хирен, където по някакъв начин бяха проникнали, и самите грабителите са останали измамани, след като са открили вместо очакваното богатство — кенотаф с празен саркофаг.

Тогава Красовски се заел с подробно проучване на всички потайни проходи на пирамидата и установил точно пътя, по който са проникнали в нея грабителите. Намерих между записките някои интересни наблюдения, които покойният изследовател, който знае защо, не бе включил в публикувания отчет:

„... Да, разбира се, грабителите са вървели по добре известен за тях път. Някой от строителите на пирамидата дори им е услужил, като оставил вратата полуотворена. Открих, че по замисъл на архитекта входът на пирамидата, направен въпреки традицията от южната страна, трябвало да се затвори с три монолитни гранитни блока. А от тези три здрави прегради се оказа спусната, затворена само една — външната. Това било хитро замислено. Разбира се, когато вече са затворени външните врати, невъзможно е да се провери какво е положението с двете вътрешни. А те са широко разтворени: моля, заповядайте, алчни за плячка осквернители на царските гробове!“

Нима може да се учудва човек, че при такова всеобщо предателство и продажност дори и от страна на приближените

чиновници почти всички древни гробници са се оказали разграбени?

„Разбира се, Хирен не е мислел да бъде погребан в тази пирамида. Още от началото тя била замислена от него като фалшива. В това окончателно ме убеждава липсата на специални стаи за съхраняване на вещите, които трябвало да послужат на покойния фараон в задгробните поля на Иалу. Такива хранилища винаги се правят в пирамидите в съседство с погребалната камера.

Няма и камера за традиционния сердаб, където да се пази изваянието на покойния с неговата Ка...“

Тук може би ще трябва да кажем няколко пояснителни думи за свързаните със смъртта вярвания на древните египтяни. Без тях ще останат неразбираеми голям брой важни загадки, измъчвали Красовски.

Според представите на древните египтяни човешката душа се състояла от две части: „Ка“ и „Ба“. След смъртта и двете можели уж да се скитат из задгробния свят. Но заради това трябвало непременно да се запази и тялото от разложение. Затова именно древните египтяни създали сложния обред на мумифициране на покойниците. Затова и над гробниците на фараоните, чиито тела трябвало да се съхраняват особено старателно, се издигали исполински пирамиди с изкусни капани против грабителите.

Сложният и объркан ритуал на погребението винаги се съблюдавал много старателно и Красовски бил прав, когато отбелязва най-малки отстъпления от него: те му помагали да разгадае замисъла на Хирен, построил за себе си в пустинята тази фалшива гробница.

„Непрекъснато се учудвам — продължавах да чета записките на Красовски — как е била обмислена до най-малките подробности архитектурата на пирамидата. Да вземем дори разположението на погребалната камера. За да не смаже цялата маса на пирамидата сравнително крехкия неин свод, който служи и за ловко замаскиран вход към самия този най-съкровен покой, Хирен прави точно над камерата широк коридор, а от двете му страни — още две малки зали. Така че над камерата е празно, а цялата тежест на горните многотонни блокове равномерно се разпределя встрани, върху страничните монолитни стени. Наистина той е бил велик строител!

И пак започвам малко да се съмнявам, че толкова изобретателност и идеи е пропилял само за да създаде фалшива

гробница. Навярно той все пак бил погребан именно тук, само че грабителите са задигнали неговата мумия.“

„Днес направих поразително откритие!

Отношението между дължината на окръжността и нейния диаметър е постоянна величина. За да се изчисли дължината на окръжността, достатъчно е да се умножи нейният диаметър на числото «пи», равно на 3,1416...

И ето какво установих: ако съберем четирите страни на основата на Хиреновата пирамида, ще получим за нейната обиколка 43,71 сажена. Ако разделим това число на удвоената височина ($2 \times 6,95$ сажена), ще получим резултат 3,1416!

Значи, Хирен още тридесет века преди нашите математици знаел свещеното число «пи»! Може да се смята, че самата негова пирамида представлява материално възплъщение на това магическо число...“

По-нататък две странички бяха целите изписани с цифри, които Красовски събирал, делил, умножавал в най-своеобразни съчетания, мъчейки се да долови скрития уж в тях „съкровен смисъл“.

От подобна цифрова мистика се увличал за съжаление не само той. Особено „потръгнало“ в този смисъл на най-знаменитата от всички пирамиди — Хеопсовата. От плана на нейните врати, проходи и погребални камери някои дори се изхитрили да извлекат цялата история на човечеството и дори да предскажат бъдещата световна война! Но, разбира се, можете да „доказвате“ каквото си искате, ако произволно преведете в съвременни метри такава разтеглива величина като древния египетски „царски лакът“.

И тъй, на Красовски му става ясно, че едва ли ще успее да намери в пирамидата нещо ценно за науката. Работата все повече намалява, играта с цифрите омръзва. Все по-дълго време прекарва археологът в усамотената камера, където сам доброволно се бил заточил.

И ето вече нещастникът се уморил да се бори с кошмарите и болестта. Той преписва странни стихове от поетическия диалог в един древен папирус — египтолозите са му дали условното наименование „Беседи на разочарования със своята душа“. В откъса, който Красовски преписал в своя дневник, „разочарованият“ страстно призовава смъртта:

*Смъртта е днес пред мен,
подобно дъх на лотос,
подобно усет сладостен, човек що сеща, седнал
край брега на опиянението...
Смъртта сега пред мен е
като небе, от облаци очистено.
Смъртта сега пред мен е,
подобно усет сладостен, що сеща странник,
жадуващ пак да види своя дом
подир години дълги, изживени в плен...*

По-нататък сиротно се белееха три чисти, неизписани листчета.

Не можах да се освободя от тежкото, подтискащо чувство чак до вечерта, когато понесох да върна дневниците на Красовски на сина му. А може би то се подсилваше от обстоятелството, че всъщност книгата на покойния археолог, които толкова търсих, почти не ми помогнаха да изясня в каква посока трябва да се водят по-нататъшните издирвания.

Навярно Моргалов веднага се беше досетил за това по израза на лицето ми, защото още в антрето веднага ме запита:

— Какво, постна работа, нали?

Мълчаливо кимнах.

— Предупреждавах ви, че нищо особено не бива да се очаква от тези книга.

— Да — вяло се съгласих аз. — Явно, писал ги е болен човек. Просто чувствуваш с всяка прочетена страница как постепенно все по-здравно го завладява болестта. Ужасно!

— Да, той умря в болницата. И знаете ли от какво?

— От какво? Той съвсем се е бил побъркал, нали?

— Не, макар че натам отиваше.

— А от какво е умрял?

Той внимателно ме изгледа, позабави се и тихо продума:

— Истинската причина за неговата смърт разбрах много години по-късно, когато започнах да се занимавам с физика. Баща ми е умрял от лъчева болест.

[1] Ако се съди по записките, един от работниците на Красовски.

↑

[2] Красовски често използва стари мерки. Един сажан е равен приблизително, на два метра и тридесет сантиметра. ↑

ГЛАВА XII

КАКВО ПОКАЗВА ГАЙГЕРОВИЯТ БРОЯЧ

Няколко минути се взирах в Моргалов. После смутено промърморих:

— Но нима в онези години е имало лъчева болест?

Той се усмихна:

— Искате да кажете, защото тогава не е имало Хирошима ли? А радиоактивни минерали съществуват на земята от милиони години и през цялото това време непрекъснато излъчват своята смъртоносна еманация. Но ние узнахме за това съвсем неотдавна, в края на миналия век, след знаменитите опити на Анри Бекерел и съпрузите Кюри. И нима Мария Кюри в края на краищата не загина от облъчването, получено през време на тези опити, много преди Хирошима и първия атомен взрив?

Тук пред мисловния ми поглед внезапно изпъкна ясно една незабравима сценка, която толкова ме беше поразила на времето си на Световната изложба в Брюксел.

Там между другите експонати във френския павилион имаше в една витрина няколко листчета пожълтяла хартия, изписани със ситен бърз почерк — формули, неразбираеми за мен физически термини, някакви математически изчисления.

Това бяха странички от лабораторния дневник на Мария Склодовска — Кюри. Младият излъскан екскурзовод със заучени движения поднасяше към тях гайгеровия брояч... И веднага в стихналата зала се чуваше гръмко, сухо цъкане.

Броячът ловеше радиоактивните частици, излитащи от хартията. Изминали бяха повече от тридесет години, откакто загина прекрасната изследователка на съкровените тайни на микросвета, а невидимата смърт, която я беше погубила, все още се криеше в тези кратки странички, все още издаваше своя страшен, мърморещ глас!...

— Но къде е могъл Красовски да хване лъчева болест? — възкликнах аз. — Ами че той не се е занимавал с физика!

— По всичко изглежда, в пирамидата.

— Нищо не разбирам. Какво искате да кажете?

Моргалов ме хвана за ръка и ме повлече след себе си.

— Все пак да идем в стаята и да седнем. По всичко изглежда, че разговорът ни ще бъде дълъг.

Едва сега забелязах, че ние все още стоим в антрето.

Когато влязохме в стаята и седнахме край кръглата маса, Моргалов запуши, подаде ми цигари и пепелница и каза:

— По всичко изглежда, пясъчникът, от който е изградена пирамидата, съдържа в себе си радиоактивни минерали. Най-вероятно уран. Особено опасно е вътрешното облъчване, когато радиоактивните елементи попадат в организма с храната или при дишане. А Красовски нали е прекарал в пирамидата повече от година...

— Нима искате да кажете, че Хирен съзнателно построил своята фалшива гробница от такъв смъртоносен материал?

Моргалов вдигна рамене и се изкашля, разпръсвайки тютюневия дим.

— Не зная, това ще трябва вие да изяснявате. Възможно е строителите да са намерили случайно радиоактивния пясъчник. А може би такъв хитър капан да е бил замислен съзнателно. Съдейки по всичко, този ваш Хирен бил голям майстор на всякакви хрумвания.

— Но той не е можел да открие радиоактивността тридесет века преди съпрузите Кюри, нали? Вие сте физик, сериозен човек, а според мене започвате също да затъвате в някаква мистика, като преувеличавате познанията на древните.

— Защо пък мистика? — засмя се той. — Виж, да бях започнал да ви доказвам, че тридесет века преди Айнщайн Хирен е извел формулата $E = mc^2$ или нещо в този дух — ето тогава вие бихте могли да извикате санитарите и да ме откарате в лудницата. Ала ние знаем, че природната радиоактивност съществува открай време и защо да не допуснем, че такъв изобретателен ум като Хирен, прекарал впрочем по-голямата част от живота си именно в онези краища, откъдето бил доставен този пясъчник, е забелязал пагубните му свойства и решил да ги използва, без изобщо да се опитва някак теоретически да обясни явлениято, останало загадъчно до Бекерел и съпрузите Кюри? Вярно ли е?

Да, с такава логика трудно беше да не се съгласи човек. И все пак лицето ми, по всичко изглежда, е изразявало толкова явно съмнение, че Моргалов добави:

— От тежките болести понастоящем ракът е, който привлича всеобщото внимание. И, да речем, нашите медици се научиха да лекуват полиомиелита съвсем неотдавна. Или на това основание вие сериозно ще твърдите онова, което на смях беше казал известният хуморист Ликок, че „появяването на всички тези болести дължим на медицината“, а? Те измъчват човечеството много отдавна, макар и може би под други наименования. Но следи явно от ракови тумори намират и при изследванията на мумии, а на една древна египетска фреска, спомням си, медиците бяха открили изображение на момче, осакатено от полиомиелит.

Той настъпваше вече бурно в мой терен и все пак не млъкваше:

— Ами нилската рибка мормирус. Слушали ли сте за такава рибка?

— Не, да си призная, не съм чувал.

— Е, как така! Та вие сигурно сте виждали нейното изображение върху древни фрески! С такъв смешен дълъг нос като тръбичка. Виждали ли сте?

— Сигурно съм виждал, но не съм обръщал специално внимание. А какво особено има в нея? Собствено аз не съм рибар...

— Аз също не се увличам твърде от риболова — засмя се Моргалов, — но сега като физик се интересувам от тази рибка.

— А какво отношение може да има тя към физиката? — Този интересен човек започваше все повече да ми се нрави.

— Ето, ако бяхте по-наблюдателен, сигурно щяхте да обърнете внимание на обстоятелството, че древните египтяни са изобразявали тази рибка непременно висеща вече на въдица. Други риби египетските художници са рисували всякак: и просто плуващи във водата, и омотали се в мрежа сред храсталаците на папируса, и вече сложени в кошници или в празнично блюдо. А ето че мормируса те са изобразявали винаги в едно положение: уловен непременно с въдица, на кукичка. Защо?

Въпросът ме намери съвсем неподготвен и аз можах само неуверено да вдигна рамене и замислено да измънкам:

— Е, как да ви кажа... египетското изкуство изобщо е твърде традиционно.

— Искате да кажете: канонът е бил такъв и художниците не са се решавали да го нарушат ли?

— Възможно.

— И всички така са мислели в продължение на тридесет века и са минавали покрай удивителното откритие, а то буквално е плувало пред носа ни. Цялата работа е там, че, както се казва, природата е надарила мормируса с един чуден... електролокатор, що ли? — не знам дори как да го нарека, защото нищо подобно техниката засега не знае. В основата на опашката на тази рибка има един особен електрически орган, нещо като батерия с напрежение от пет — шест волта. Излъчваните от нея електромагнитни трептения попадат във водата и се улавят със специален приемник, той се намира у мормируса в зоната на гръдната перка. Чувствителността на тази природна система е толкова силна, че дава възможност на рибката в мътната нилска вода по промяната на електрическото поле да открива своята плячка и всяко препятствие дори ако то не е по-дебело от найлонова нишка, от която плетат сега мрежите. В нашата лаборатория живеят понастоящем три мормируса, ние ги наблюдаваме. И тъй, повярвайте ми — достатъчно е само да се приближиш до аквариума и да почнеш да си решиш косата, за да реагират рибките твърде бурно дори на електрическото изпразване от триенето на гребенчето о косите.

— Май че вече съвсем не разбирам с какво се занимавате — прекъснах го аз. — Ту ми казвате, че сте физик, ту изведнъж — рибки... А разпръсвате съмненията ми с примери от египтологията.

Моргалов отново се засмя и лицето му стана лукаво и добродушно.

— Е, първо, самото време сега е такова, че не позволява да си останеш тесен специалист. Чували ли сте за бионика? Ето тя именно ни заставя нас, физиците, да се интересуваме и от рибки, и от много други неща. А пък моят интерес към египтологията е, тъй да се каже, наследствен. Изобщо старая се, както Херцен казваше, „да живея всеостранно“.

Той отново запуши, замисли се за нещо си и добави:

— Да, та защо ви разправях цялата тая история с мормируса? Тука едновременно има две открития, ако щете: у рибката е

констатиран извънредно интересен локатор, твърде съблазнително е да го копираме и ние в техниката, а, от друга страна, изяснява се, че древните египтяни са били много по-големи реалисти, отколкото сте предполагали. Те твърде точно изобразявали онова, което виждали. Просто невъзможно е мормирусът да бъде уловен с мрежа, а само с въдица, ако той поиска, така да се каже, доброволно да я глътне, привлечен от стръвта. И древните египтяни прекрасно са знаели това, макар че възможно е да са го смятали за някакво мистично чудо. Ето ви още един пример как между едно емпирично познаване на някакво природно явление и неговото научно обяснение напълно могат да минат тридесет века, та и повече. Нима не е твърде забележително, че всички големи уранови залежи са разположени в слабо населени, безлюдни места? По всичко личи, че хората отдавна са ги избикаляли, избягвали са да се заселват наблизко.

— Предавам се — отговорих аз. — Убедихте ме. Макар че засега само със своята желязна логика! Но дали самият вие не сте се излъгали в своите предположения? Защото засега няма никакви доказателства, че пясъчникът, от който е направена Хиреновата пирамида, е радиоактивен...

— Това може да се провери много лесно. Идете в Египет, поднесете към вашата пирамида гайгеровия брояч — и всичко веднага ще стане ясно.

Но тогава аз отново си спомних как цъкаха невидимите радиоактивни частици, излитайки от пожълтелите листчета с лабораторните записки на Мария Склодовска — Кюри, и го хванах за ръката:

— Чакайте, чакайте, няма защо да ходим в Египет, ние можем да проверим това сега, незабавно!

— Как!

Бързо му разказах за онова, което толкова ме беше поразило на изложбата. Съдейки по това, как се изменяше лицето на Моргалов, тази история произведе и на Атон Василиевич силно впечатление.

— Та как не съм се досетил по-рано! — промърмори той, като изслуша разказа ми, и взе в ръце папката с документите на Красовски.

Аз просто замрях: ето сега изведнъж ще се разясни всичко!

Но той сложи настрана папката и каза:

— Добре, още утре ще проверя.

— Защо утре?

Сигурно видът ми е бил толкова обезкуражен, а тонът ми толкова жален, че той ме погледна учудено и се разсмя:

— Но какво си мислите, че имам у дома си цяла лаборатория ли? И гайгерови броячи, и всякакви такива работи? Че потърпете до утре, аз рано-рано ще ви позвъня.

Отново дълго време не можах да заспя тая нощ. И пак в главата ми се мяркаха нестройни, луди мисли.

„Бях в пирамидата и се разболях, буквално се разболях, драги мой!“ — припомних си изведнъж думите на професор Мери. Те се оказаха пророчески!... Дали да му съобща за нашите предположения? Но защо пък аз не съм се разболял? Или съм прекарал в камерата твърде малко време? Няма защо да се създава паника. Та това е само догадка засега, по-нататък лекарите сами ще се оправят.

Ако Моргалов е прав и пирамидата наистина е изградена от блокове радиоактивен пясъчник, може би ще ни се удаде да издирим каменоломните, където са го добивали. Макар че какво ще спечеля от това? Важното е да се намери истинската гробница на Хирен. Но щом е употребил такъв смъртоносен строителен материал съзнателно, сигурно го е използвал за защита и на истинската си гробница. Така че тя трябва да се търси по същия този признак на повишена радиоактивност.

Ушебти! Как забравих за нея. Ами че тя се намира тук, в една от залите на Ермитажа, и аз само преди няколко дни ѝ се любувах. А статуетката е прекарала в радиоактивната пирамида тридесет и три века и сигурно притежава много по-силна радиоактивност, отколкото страничките от дневника на Красовски. Трябва и тя непременно да се провери!...

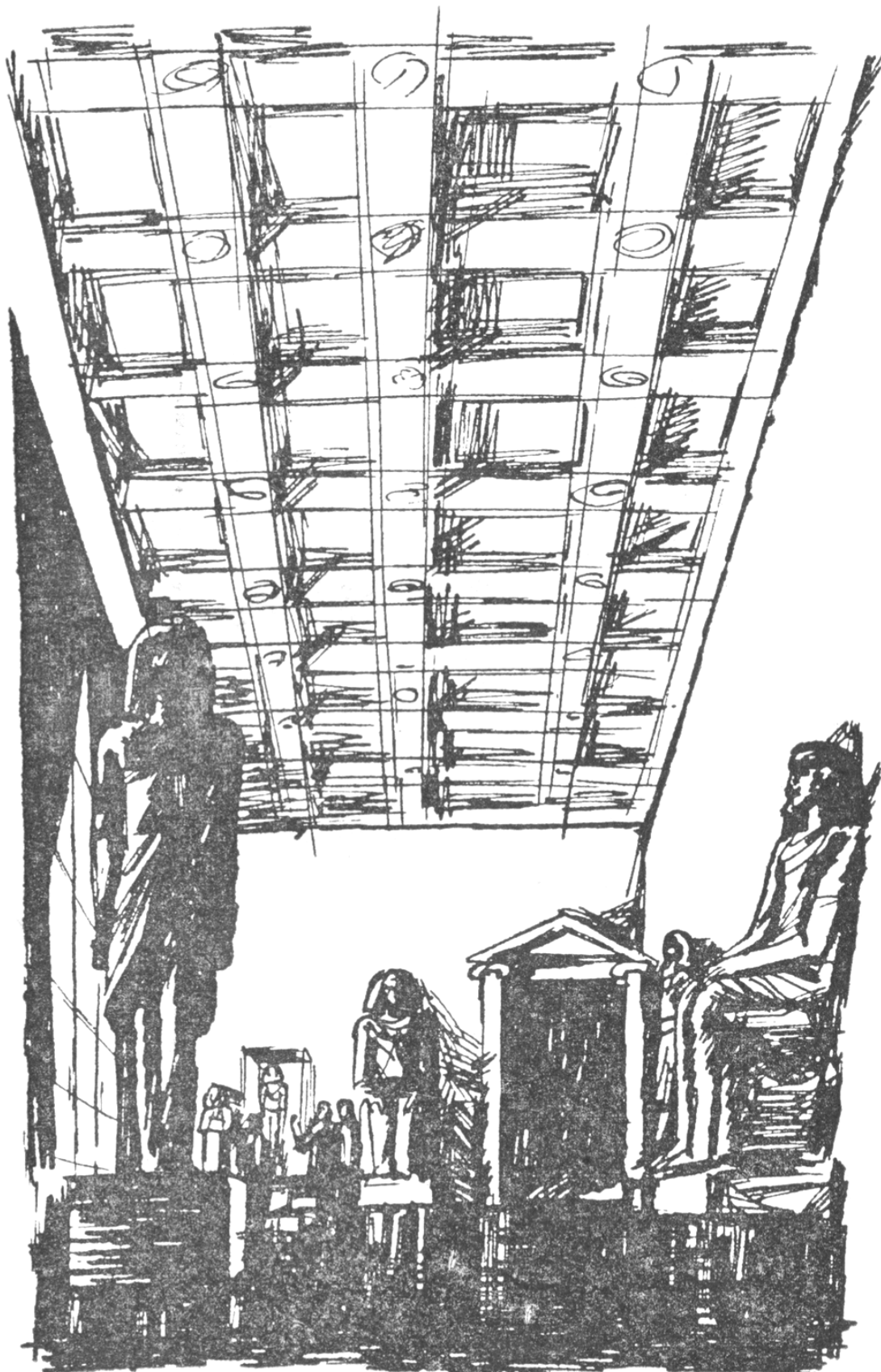
След това започнах мислено да преглеждам отново всички мои извадки от дневниците на покойния археолог и струва ми се, че продължавах да се занимавам с това вече дори и в съня си.

Моргалов ми позвъни сутринта към десет и нещо и лаконично каза:

— Цъка, макар и не силно. Не е убедително, може да се отнесе за сметка на природния фон.

Аз бързо му разказах за ушебти.

— Добре, хайде да проверим и нея — отвърна той. — Сега ще
дойда в Ермитажа.

Сигурно никога досега тържествените зали на Ермитажа не са виждали такива необикновени изследвания. Всичко стана много бърже и просто. Моргалов поднесе гайгеровия брояч към статуетката и той веднага зацъка така, че се чуваше из цялата зала.

— Ето, това си е — сухо каза Моргалов, прибирайки уреда. — Ако ни дадете тази фигурка за един ден, ще можем точно да определим степента на радиоактивността.

— Представлява ли тя някаква опасност за посетителите? — тревожно запита придружаващият ни сътрудник на музея.

— Едва ли — вдигна рамене Моргалов. — Но не е лошо все пак да се провери по-точно. Изпратете ни я ето на този адрес.

Излязохме заедно с него от Ермитажа и тръгнахме по крайбрежната улица по посока към Лятната градина.

— Е, сега имате една нишчица, за която можете да се заловите — крачейки до мене, каза Моргалов. — Но вие, струва ми се, не сте много доволен, а?

— Просто съм обезпокоен...

— И вече мислено сте там в пустинята, а?

Засмях се.

— Не, засега още съм в Москва. Разработвам плана за по-нататъшните издирвания и се старая да увеща нахалството да ми утвърди сметката.

Моргалов кимна съчувствено. Известно време пак вървахме мълчаливо, после го запитах:

— Кажете, Атон Василиевич, защо досега сте мълчали за своята хипотеза?

— А какво трябваше да направя? Да изпратя бележка някъде в списание „Вокруг света“ или в „Техника — молодежи“ ли? И да я озаглавя: „Радиоактивната гробница“, а? Това някак си не е сериозно за един физик. Пък и нали никакви конкретни данни нямах, само едни догадки, а така аз не умея да работя. Така че, сега вие сам се занимавайте със сензациите, а мен, моля ви, не ме намесвайте в тази работа.

— А, не, ще ни се наложи и по-нататък да разрешаваме загадките заедно — шеговито го заплаших с пръст. — Впрочем и ще ми помогнете да разработя методиката за проверка на радиоактивността за

бъдещата експедиция, тук вас по-ви бива. Какви уреди ще ни трябват, как да се ползуваме от тях...

— Ако знаех, че сте такава драка, щях да премълча за радиоактивността. А сега колко грижи си навлякох на главата. Е добре, от мен да мине, ще ви изпратя методиката, дайте си адреса.

Записах му всички мои московски координати. Той грижливо сгъна бележката, сложи я в джоба си и ми протегна ръка:

— Хайде, пожелавам ви успех. А на мене ми донесете един мормирус, ако, разбира се, успеете да уловите. — Той лукаво ми смигна.

Ние се сбогувахме и вече исках да си тръгна, когато изведнъж Моргалов смутено ми подвигна:

— Слушайте, Алексей Николаевич, имам и още едно предложение... За това ваше „Повествование“, помните ли, вие ми разказвахте?

— Да, и какво?

— Не бихте ли могли да ми оставите или да ми изпратите от Москва фотокопия на всички текстове, които безспорно принадлежат на Хирен, и онези, при които само подозирате неговото авторство.

— Защо?

— Искам да опитам физиката още веднъж да се притече на помощ на египтологията. Или по-точно, този път кибернетиката...

— Нищо не разбирам! Обяснете ми по-добре какво сте намислили, изненадващ човек сте вие! — помолих се аз.

— Тогава елате да се отбием в Лятната градина и да седнем нейде настрани, защото вече започваме да правим впечатление на хората.

Избрахме си една празна пейка в странична алея и седнахме.

— Доколкото разбрах, за вас е важно да докажете въз основа на стилистичен анализ, че Хирен е автор и на „Повествованието“, и на надписа, намерен от вас в пустинята, така ли?

— Да, но какво общо има тука физиката?

— Не физиката, а кибернетиката. Искам да използвам за анализирането на вашите текстове електронноизчислителната машина, имаме такава в института. Чували ли сте как американците с помощта на такава машина са установили неотдавна авторството на няколко

анонимни памфлета, приписвани на Хамилтън, един държавник от края на осемнадесети век?

— Не, да си призная, не съм чувал.

Моргалов с укор поклати глава.

— Ето, видите ли, излиза, че ние, физиците, повече се интересуваме от вашите работи, отколкото вие от нашите.

— Добре. Ще взема под внимание вашите поуки и също ще се постарая „да живея всестранно“. Нали Херцен така съветваше?

— Херцен. Харесва ли ви неговият съвет?

— Много. Но продължавайте, Атон Василиевич, не ме измъчвайте с отстъпления.

— Запазили са се, струва ми се, двадесет анонимни памфлета. Едни изследвачи приписваха авторството им на Хамилтън, други — на неговия литературен съперник Джеймс Мелисън, тогавашния президент на САЩ. И ето, предложили арбитър в научните спорове да стане електронната машина. Просто казано, накарали я да сравни анонимните памфлети с други документи, принадлежащи безспорно както на Хамилтън, така и на Мелисън. Разбира се, след като предварително са ги зашифروвали по определен начин и са съставили специална програма. И ето, въз основа на стилистичния анализ, по честотата на повторенията на „ключови“ думи и други признаци машината установила, че единадесет памфлета от дванадесетте несъмнено принадлежат на Хамилтън...

— И вие мислите, че също такъв експеримент може да се повтори и с предполагаемите текстове на Хирен? — с пресеклив глас запитах аз.

— А, ето че вече започнахте да се вълнувате. Не бива така. Според мен, струва си да се опита, но честно казано, надеждите за добър резултат са малки. Първо, вие имате един-два документа — и толкова, почти няма какво да се сравнява.

— А, второ, всички те са написани не от самия Хирен, а от различни писари, на които той е диктувал в различно време — добавих аз веднага с печален глас.

— Вярно, това усложнява положението. И на всичко отгоре машината ще има работа — или по-точно, не машината, а ние, когато започнем да съставяме програмата — не с обикновен текст, а с йероглифи. Но нали именно по съчетанието на някакви предпочитани

йероглифи, по честотата на тяхното повтаряне в надписите се опитват да установите, тъй да се каже, „стила на Хирен“? Така че струва си да се опита. Изпратете всички фотокопия, които намерите.

Аз му стиснах силно ръката.

— Чудесен човек сте вие, Атон Василиевич! Толкова ми помогнахте и толкова нови идеи ми подарихте, че наистина не знам как да ви благодаря...

— Е хайде, дребна работа. Нали и за самия мен е интересно. И така: очаквам материалите и ви желая успех.

ГЛАВА XIII

МОРГАЛОВ Е ПРАВ

В Москва всичко тръгна много по-добре, отколкото предполагах. А може би Моргалов ме беше заразил с такава енергия, че аз бърже и твърде успешно убедих всички незабавно да започнем търсенето на Хиреновата гробница.

Дори стария Савелиев почти не ми се наложи да убеждавам. Едва му бях разказал за моята догадка и започнах „иронично“ да чета „Повествованието“, разкривайки подтекста, Михаил Сергеевич изтръгна книгата от ръцете ми и заби очи в нея.

— Като че си прав — промърмори той, свирепо ме стрелна и отново се наведе над книгата. — Но как не съм разбрал това по-рано, ах, стар пън!

Все пак какъв славен мъж е старият! В състояние е да се откаже дори от собствената си отдавна лелеяна теория, след като се е убедил в нейната погрешност.

Просто ме сърбеше езикът от пространните доказателства, които си бях приготвил за защита на моята хипотеза. И колкото да е смешно, стана ми дори обидно, че изобщо не се наложи да убеждавам стареца.

Но затова пък каква бясна дейност разви той сега, за да ми помогне по-скоро да тръгна да търся Хиреновата гробница! Изтерза с телефонни разговори директора на Института, хвърли в трепет всички снабдители и счетоводни служители, на заседанието на Научния съвет заплашително повтаряше със станалата пословична настойчивост на Катон:

— Хиреновата гробница трябва да бъде намерена и спасена за науката!

По негово настояване ни дадоха най-съвременно съоръжение: най-нова апаратура за електрическо и магнитно разузнаване, радиометри, портативен радиопредавател.

— Няма защо да се скъпим — повтаряше той. — Става дума за проучване на епохата на най-древните народни въстания, на основния

прелом в обществените отношения. Та кой трябва да се занимава с това, ако не нашите, съветските археолози? Тук такива стълбове на чуждестранната археология, като онзи професор Мери, няма какво да правят, те само ще създадат някаква идеалистична мъгла. Така че тази работа трябва да се проведе на най-високо научно равнище. Никакво занаятчийство! И подберете си за експедицията най-добрите хора, най-способните, не се стеснявайте!

Савелиев толкова се разпали, че дори се готвеше да изпрати на египетските власти писмо с предупреждение за опасната дейност на „лъжеархеолога Уудсток, над когото трябва да се установи постоянно, непрекъснато наблюдение“ — не малко труд ми струваше да го удържа. Колко съжалявах после за това!...

А защо няма никакви вести от Моргалов? Дали ще получи някакъв резултат от анализирането на текстовете, защото аз му ги бях изпратил веднага след като се върнах в Москва.

Вече се готвех да пиша в Ленинград, когато Моргалов, сякаш почувствувал моето нетърпение, сам ми изпрати едно кратичко, много топло писмо. Съобщаваше, че съвсем не е забравил за предложението си и се занимава с изпратените документи — „дори в ущърб на моята основна работа според мнението на нашия директор. Но съставянето на програмата и превеждането на вашите йероглифи, твърде напомнящи на места онези кученца и птички, каквито всички ние сме рисували през милото си детство, се оказа работа, много по-продължителна и трудна, отколкото предполагах...“

Писмото завършваше пак с пожелание за всякакви успехи и сполуки, а отдолу имаше постскриптум:

„Предайте привет на мормируса, ако, разбира се, ви се удаде да го уловите...“

Писмото ме успокои: можех да замина за Египет, Моргалов сам ще доведе изследванията докрай.

И ето най-сетне цялата суетня по подготовката е минала. Москва ни изпраща с продължителен есенен дъждец, а в Кайро — благоуханна като в парник задуха, от която всички ние вече бяхме успели да отвикнем.

Първата ми работа беше, разбира се, да отида в болницата да навестя професор Мери. Той беше отслабнал и много посърнал. Явно болестта го беше измъчила и той много ми се зарадва.

— Ето, виждате ли, драги колега, колко бърже ми стопи масчицата проклетата пирамида на вашия опасен Хирен — каза той, като слабо ми стисна ръката. — Сигурно съм станал жертва на фараоновата мъст, ако се вярва на вестниците. Боже мой, каква глупост! Но по неволя ще започнеш да вярваш в нея, защото всички тези местни знахари никак не могат да проумеят моята болест. Трябва по-скоро да се измъкна във Франция, там бърже ще ме дигнат на крака...

Той непредпазливо се обърна в кревата и се намръщи от болка.

— И главното — тези проклети язви никак не зарастват. Къде ли пък съм можал да хвана тази отвратителна тропическа зараза?

Тропическа зараза... Дали да му кажа истинската причина на болестта? Не се реших и премълчах.

Той ме разпитваше за нашите планове. Някъде наблизко, съвсем до ухото ми, гръмко цъкаше часовник. Огледах се и го видях върху шкафчето до кревата. Това беше все същият познат ми часовник с полуизтритите от старост усукани буквички. „Докато гледате часовника, времето минава“ — прочетох аз и станах да се сбогувам.

След това отидох в кабинета на главния лекар и поверително му разказах за нашите подозрения. Мършавият и строен доктор арабин със съвсем побеляла глава ме изслуша много внимателно.

— Ние подозирахме нещичко — замислено каза той, — но се съмнявахме, защото не знаехме причината. Сега много работи ми стават ясни, благодаря ви. Но много ви моля, я ефенди: засега на вестникарите — ни дума за това. И на самия болен, разбира се, надявам се, че нищо не сте казали, нали?...

Съобщих и на местните власти за нашите предположения относно радиоактивната заразеност на Хиреновата пирамида. Посъветвах ме, щом пристигна в Асуан, незабавно да се свържа с инженер Али Сабир, възглавяващ там геоложката служба.

Колкото и да ме съблазняваше да се възползувам от случая и да разгледам древните паметници по пътя, особено желаех да надзърна в Долината на царете, където се намираше гробницата на Тутанхамон, и в Тел-ал-Амарн, развалините на бившата столица на еретика Ехнатон — ние не биваше никъде да се бавим. Премного ми се искаше по-скоро да проверя догадките и предположенията, които все още се струваха дори на нас невероятни. А ако те се оправдаят, ще трябва без бавене да

се търси истинската гробница на Хирен по новите, по-определени признаци.

Ето го пак и Асуан — древните порти на легендарната страна Куш! Наместниците на фараона, които са живеели тук, се наричали именно „пазители на портите на Юга“. До тези скали някога е завършил своите пътешествия великият географ на древността Страбон — по-нататък за него започвала мъглявата „тера инкогнита“ — „неизвестна земя“. Тук Ератостен направил първите в историята на човечеството измервания на дължината на екватора, доказвайки кълбовидността на нашата планета; тук умрял в изгнание и прекрасният римски сатирик Ювенал — всеки камък тук е облъхан с диханието на историята.

И тъй своеобразно се преплита тук съвременността с древността. Спомням си първите ми впечатления: градът ми се стори многолюден, но тогава не се учудих на това, защото наблизо е грамадният строеж.

Близо до хидростанцията има изсечени в скалата стъпала, изтрити, изтъркани от милиони подметки през вековете. Това е знаменитият ниломер. По него жреците са съставяли „прогнози“ за разливането на Великия Хапи, очаквано с нетърпение от цялата страна.

А редом с него се изгражда новата язовирна стена Сад-ал-Аали, едно от най-забележителните съоръжения на нашето време. На дъното на стометровата кариера се бяха впили в скалите съветските екскаватори, по тесния път, изкачващ се на серпантини от тази ръкотворна клисура, бучейки тежко, пълзяха един след друг могъщи МАЗ-ове... Всичко изглеждаше така, сякаш изведнъж бяхме попаднали някъде край бреговете на Енисей.

Тук потомците на древните египтяни строят бъдещето. А пирамидите... Макар че с много голямо наслаждение се ровя из тях, не мога да не се съглася със злъчната забележка на Хенри Торо:

„Най-удивителното в пирамидите е, че толкова хора са могли така да се унизят, че да си пропилят живота за построяването на гробница за някакъв си честолюбив глупак.“

Може би е лишена от чувство за историзъм, но по същество е вярна.

Геологът Сабир, когото най-после намерихме в дъсчената барака на края на кариерата, се оказа съвсем млад, кръглолик, с мънички мустачки над подпухналата горна устна. От разказа ми изпадна в краен

екстаз. Той веднага започна да търси някакви карти, да ги навива на руло, да слага в една оръфана брезентена чанта разни инструменти.

Беше готов незабавно да тръгне, още сега да се вмъкне в пирамидата на Хирен — и много се огорчи, че ще можем да отплуваме едва утре след пладне.

Но ето ние вече седим с него на палубата на пъхтияция параход. От гъстата като супа вода бавно изпълзва облепената с глина котвена верига. Тънък писък на сбогуване — и отново край нас се носят величаво древните храмове, разлистват се страниците на историята.

Експедицията беше в същия състав както и пролетта. Бяхме се добре сработили и се разбирахме от половин дума. Дойде само още един новак — Толя Петров. Синеок, стеснителен, той едва миналата година беше завършил Московския университет, а сега работеше в един научноизследователски институт. Препоръчаха ми го като „макар и млад, но даващ твърде големи надежди“ специалист по всевъзможните уреди, с които ни предстоеше да изследваме радиоактивността. Въпреки тази солидна препоръка всички се отнасяхме към него с някаква бащинска загриженост, ласкаво го наричахме Толик и по всякакъв начин бдяхме над него. Шефството поежа Зиначка и Жена Лавровски и сега го гонеха от единия борд на другия, разказвайки му един през друг за всички исторически забележителности, покрай които минавахме.

Кафеникавата вода стремително кипеше и пробягваше покрай бордовете, като създаваше лъжливата представа, че ние именно бърже се движим към целта. Но насрещното течение ни задържаше и всички се измъчихме, докато се добрахме най-сетне до познатото ни селище, което беше станало за нас също като втори дом.

Почти всички жители ни посрещнаха на брега. Дяволски приятно беше да видиш отново познати лица, сияещи усмивки, черните мустаци на величествения раис, стърчащи като бойни копия. А ето и стария Хануси ме посреща с нисък поклон и с все тъй неизменното:

— Ахлан ва сахлан, я хавага!

Но дори и това не може сега да помрачи настроението ми.

Прегръдки, приветствия, традиционни въпроси за трудностите по пътя и за здравето на домашните ни. Подредихме лагера си вече по тъмно, при светлината на огньовете — набърже, без много придиравания,

защото се надявахме, че само след ден-два ще продължим пътя си към пустинята.

— Тръгваме ли? — пита ме Сабир.

Ах, как и аз самият изгарям от нетърпение още сега, през нощта, да тръгна за Хиреновата пирамида, като взема със себе си гайгеровия брояч!

А раисът, без да подозира нещо за нашите изживявания, бавно си сърба кафето и ни разказва, че „мистер Уудсток със своите момчета“ също започнал работа. Те се появили в тукашните околности преди около седмица и вече на три пъти успели да влизат в Хиреновата пирамида.

— Не е добро място, я устаз. Йесхатак^[1]!

Тъй, значи! Тези авантюристи обаче не си губят времето. И откъде ли вземат пари за такива широки „издирвания“? Изглежда, че Атанасопуло и Уудсток работят за някого, който разполага със солидни средства. Не бива да ги подценяваме, струва ми се, че всичко това е по-сериозно, отколкото предполагах...

Едва дочакахме утрото. Хануси ни пригответи закуската по-рано и ние я изгълтахме набърже, без особен апетит.

Напущайки лагера, видях, че старият готвач разстила на пясъка мрежа — готвеше се, види се, след завръщането ни да ни нагости с прясна риба. Тогава изведнъж си спомних за молбата на Моргалов и казах:

— Я слушайте, Хануси-ака, не бихте ли могли да ни уловите една такава рибка — мормирус? Може би у вас тя другояче се нарича? Такава една с дълъг като тръбичка заострен нос.

Аз усилено си помагах с жестове. Отстрани те сигурно изглеждаха твърде смешни и глупави. Но струва ми се, че Хануси разбра. Той кимна и след като се поклони, отиде някъде зад палатката.

Очаквах с интерес да видя какво ще стане по-нататък. След няколко минути старецът се появи с въдица в ръка.

— А защо ви е въдицата, Хануси? — преструвайки се, че нищо не разбирам, запитах аз. — Нали си имаме мрежа.

— Но тази риба не се лови с мрежа, я хавага.

— Защо?

Старецът вдигна рамене и след като помисли малко, каза:

— Не зная, но тя никога не попада в мрежата. Види се, такава е волята на аллах, я хавага...

Когато минавахме по улиците на селището, където всеки бързаше да излезе навън и да ни поздрави, забелязахме, че много от къщите са вече запустели. Значи, както бегло спомена вчера раисът, наистина е започнало евакуирането на жителите от зоната на заливането и ние трябва да бързаме, да бързаме!

Ала сам раисът, изглежда, нямаше намерение никъде да заминава. Във всеки случай върху предната стена на неговия дом се бе появила нова рисунка — ярко нашарено изображение... на крачна шевна машина, която му бях донесъл миналата година като подарък. Види се, беше се харесала на домакините.

Не успяхме да отминем дома на раиса. Ако се съди по това, че при нашето приближаване стопанинът веднага се появи на вратата, той отдавна ни е очаквал.

— Кубански чай — каза раисът с нисък величествен поклон. — Моля ви. Ахлан ва сахлан!

Невъзможно беше да му откажем; колкото и да бързахме по-скоро да отидем в пирамидата, наложи се да си събуем обувките, да влезем в полутъмната прохладна стая и да седнем на рогозките, разстлани върху пръстения под. Започнахме да наблюдаваме как раисът прави своите магии край мъничкия спиртник, приготвявайки знаменития чай.

Това наистина божествено питие е получило своето име, изглежда, в чест на селището, откъдето беше родом раисът. Затова той твърде се гордееше с ненадминатото си умение да приготвява този чай, силен като вино и уханен, подобно на най-фино благовоние.

Ние го пиехме от мънички фарфорни чашки на мънички глътки, сякаш свещенодействувахме, и само от време на време си подхвърляхме възторжени възклицания и учтиви въпроси за времето, за здравето на домакина и семейството му, за всичките му роднини до седмо коляно.

Накрай тържествената церемония завърши и след като поблагодарихме на стопанина, можахме да потеглим.

Колкото повече приближавахме пирамидата, толкова повече ускорявахме крачките си. Напред се носеше Али Сабир. Толик Петров се спусна да тича в галоп и го надмина. Но когато се озърна да ме

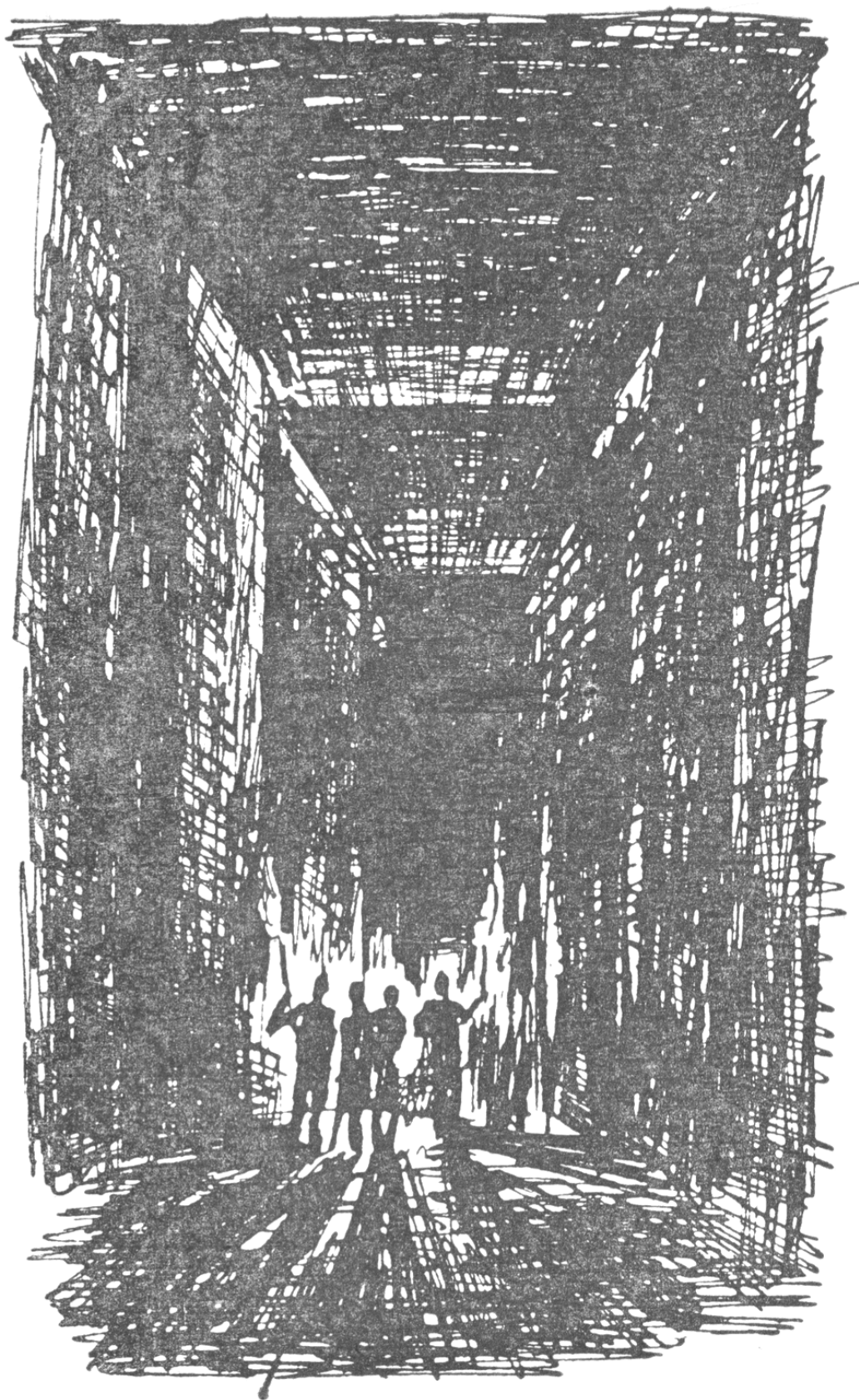
види, го досрамя и намали скоростта. И самият аз бях готов да тичам като момченце.

Ала когато се приближихме до пирамидата, Али Сабир изведнъж стана деловит и съсредоточен. Той бавно изтри почервенялото си лице, отърси праха от калъфа, в който лежеше гайгеровият брояч, и чак след това извади уреда и старателно го огледа. Ние го наобиколихме и го подканвахме с погледи да бърза.

— Иншала, — тържествено каза геологът и бавно вмъкна ръката си с брояча в тъмния отвор, пробит някога от Красовски в стената на пирамидата.

Никакъв ефект! Броячът мълчеше. Чуваше се само нашето развълнувано пъхтене.

Сабир запали фенерчето си и приведен се вмъкна в прохода. Ние влязохме подир него. След като направи няколко крачки, той се спря — броячът мълчеше. Геологът го вдигна над главата си и го допря до тавана, после до стените и дори клекнал — до пращия под. Никакви признаци на радиоактивност!

Ние смутено се спогледахме.

За пръв път броячът се обади доста плахо чак когато влязохме в коридора, който непосредствено преминаваше, както си спомняте, точно над погребалната камера. И сега с всеки метър цъкането зачестяваше! А когато един след друг се спуснахме в погребалната камера през отвора, пробит от древните грабители в пода на коридора, от бесния трясък на непрекъснатите сега вече пукоти мравки запълзяха по кожата ни.

„Ето колко странна е все пак психиката! — помислих си аз. — Докато не знаех, че камерата е изпълнена с радиоактивно излъчване, чувствавах се в нея съвсем спокойно. И сега знам, разбирам с ума си, че такова кратковременно пребиваване в нея не представлява особена опасност — и все пак е неприятно. Разбирам го с ума си, но не мога да овладя никакви си там мускули, които напират по-скоро да ме измъкнат оттук. Те си имат своя логика на поведение. Сякаш се беше създал някакъв условен рефлекс срещу този проклет пукот. Засрами се, виж колко спокоен е Сабир.“

Геологът буквално се беше долепил до стените. Той почукваше по тях с чукче, правеше някакви драсканици, като мърмореше нещо под носа си:

— Настуран, несъмнен настуран... впръсквания на арсениди, интересно!...

Та ето в какво се заключавала пагубната мъст на фараона, поразяваща дори след тридесет века!

Аз се насилих да приседна на ръба на саркофага и да чакам, докато Сабир завърши своето магьосничество.

В камерата нищо не беше се изменило от времето, когато бях идвал тук. Уудсток, изглежда, не беше оставил никакви следи, от което аз, право да си кажа, мъничко се опасявах след разказа на раиса вечерта. Макар че какво ли пък можеха да изнесат оттук? Дали празния саркофаг, тежащ няколко тона, или никому ненужния похлупак?

Сабир завърши манипулациите си, с помощта на Андрей отчупи няколко парчета от облицовката на стената на онова място, където и без това грабителите я бяха повредили при пробиването на входа. След това всички бързо се измъкнахме на чист въздух, седнахме на припек,

от който нямаше къде да се денем в пустинята, и набързо си направихме равносметка.

И тъй, поразителната хипотеза на Моргалов се оправда напълно. Самата пирамида е строена с блокове от обикновен пясъчник и само за облицовката на погребалната камера строителите са използвали гранит, отличаващ се със силна радиоактивност. Значи, Хирен наистина е направил това съвсем съзнателно. Той знаел за пагубните свойства на този зловещ черен камък, добит някъде в глъбините на неговите родни Нубийски планини!

Сега трябва да търсим онези древни, изоставени каменоломни, които са били използвани от строителите на пирамидата. И може новата нишчица на удивителни открития, както си мечтаех, да ни доведе и до тайната гробница на Хирен: защото и за нейната защита той сигурно е използвал същия онзи радиоактивен гранит.

А дали пък този фараон-строител не е измислил нещо съвсем друго? Явно, не са му липсвали изобретателност и идеи.

— Трябва да запечатам входа на пирамидата и да поставя тук охрана — каза Сабир, като ставаше. — Така че вие не ме чакайте, връщайте се в лагера и ми изпратете двама по-сигурни работници.

През време на обета старият готвач на няколко пъти приближаваше до масата и някак странно ме поглеждаше.

— Нещо като че ли искате да ми кажете, Хануси-ака? — запитах го най-после аз.

— Харесва ли ви рибата, я хавага? Това е онази, която вие желаете.

— Мормирус?!

Хануси леко се поклони:

— Сготвих я със сос от чеснов лук, я хавага. Хареса ли ви?

Аз само въздъхнах и погледнах чинийката, в която бяха останали само няколко оглозгани костички.

А какво ще кажа сега на Моргалов? Че съм изял злополучния мормирус дори без да го разгледам ли? Но на вкус беше превъзходен!...

---

[1] Проклето да е! (араб.) ↑

ГЛАВА XIV

В ПЛАНИНИТЕ

Вечерта ние със Сабир проснахме направо на пода на палатката геоложките карти и започнахме да се съвещаваме. Тези шарени, разноцветни петна и ивици, условни значета и химически формули, щедро разпръснати навсякъде, малко ми говореха. Но на геолога те като че ли помагаха да надзърне под земята.

— Все пак не мога да разбера откъде е взимал той този гранит! — промълви Сабир, като си гладеше мустачките. — Наистина досега не са били правени подробни проучвания далеч от Нил, а от въздуха може и да не се забележи някое малко находище. Най-близките промишлени находища на уранови руди се намират ето тук, в района на Ел-Козейр. Но там има съвсем други скали, няма такъв гранит. Просто не знам какво да ви посъветвам, я устаз.

Реших все пак да започна издирванията си от онази долинка, където през пролетта змията беше ухапала Павлик и ни накара бърже да преустановим работите.

На следния ден Сабир ни показва как да манипулираме с уредите и замина за Асуан, като взе със себе си образците от облицовката на погребалната камера. А ние се отправихме към пустинята.

Този път се сдобих с още една кола и можах да взема в похода неколцина най-опитни работници. Всички те отдавна се бяха занимавали с разкопки и за мнозина това беше станало дори наследствен поминък, продължаващ от поколение на поколение. За нас те бяха не просто земекопачи, а талантиливи помощници и дори понякога твърде вещи консултанти.

Преминахме, без да спираме, по вече проучения през пролетта маршрут. Вечерта ни застигна наскоро път; и когато накрай се добрахме до злополучното „змийско място“, както Павлик го беше кръстил, наложи се да уреждаме лагера вече в пълна тъмнина.

За водач пак бях взел Азиз. По моя молба бедуинът докара и две камили: те можеха да ни бъдат много полезни при разузнаването из

планинските долини, където няма да може да мине автомобил.

Възнамерявах тук да остана поне един ден, за да привърша с оглеждането на околността. Но когато на сутринта, в очакване на закуската, не се стърпях и надзърнах в нашия пролетен разкоп, изведнъж разбрах: явно тук вече някой се е ровил след нас.

Винаги когато си отиваме, ние закриваме разкопа с хартия, а после го засипваме с пясък, за да не би по погрешка да го вземем за нов, още неизследван, и да копаем напразно. Сега пясъкът беше разровен, хартията изчезнала някъде — навярно вятърът отдавна я е отнесъл. На дъното на ямата се въргаляха няколко угарки от цигари, из камарата пясък стърчеше дънце на бутилка — твърде красноречиви „визитни картички“...

Недалеч зееха още две ями. Ние не бяхме ги изкопали през пролетта. Те бяха празни и оставаше само да гадаем какво е можел да намери тук и да открадне със своите другари Уудсток.

Всеки случай тук вече нямаше какво да правим. Пък и честно да си кажа, някак си не ми се искаше да копая подир тези мошеници. Веднага след закуската се натоварихме в колите и продължихме пътя си, по-близо до съкровениите планини, чиито сиви дипли се мержелееха в далечината.

Колкото и да отстъпваха планините, стараяйки се да се скрият в прашния облак, към пладне все пак се домъкнахме до тях. Избрахме една тясна долчинка със стръмни склонове и решихме тук да уредим базовия лагер. Тази работа ни отне целия остатък от деня, но затова пък нощувахме вече съвсем комфортно, дори си послушахме и радио.

Привечер с Павлик се изкачихме на билото на близката височина. Додето стигаха очите, наоколо се нижеха мрачно, хаотично струпани сиви и голи скали. Нито храстче, нито цветче, дори като че ли и камилски тръни тук не растяха. Не се виждаше нито една птица. Наоколо — само мъртви скали.

— Ако се устрои конкурс за най-печалното място на земята, по-подходящо не би се намерило — промърмори Павлик. — Весело кътче си е избрал този Хирен...

На сутринта отново започна всекидневната работа, обичайните разговори през време на закуската:

— Виж, Толик, ти си седнал на мястото на шефа. Ще си издадеш ли тайните намерения?

— Отличен кебап, Хануси! Дайте ми още, моля ви се.

— Аз бих си хапнал сега един таратор... с ледец!...

— Казимир Петрович, а кога най-после ще бъдат готови вчерашните снимки?

— Веднага след закуска ще се заловя с тях.

— Хануси, имате ли още една чашчица кафе?

— Кажете на Павлик: отишла съм на третия разкоп...

Бяха изминали три дни, а досега не ни беше попаднало нищо интересно освен три изображения на животни върху камъните и мъничка рисунка. Тя беше направена върху една скала с червена охра и изобразяваше голяма баржа, с каквито в древността обикновено са превозвали гранит от каменоломните. Това обнадеждаваше: значи, ние все пак вървим по следите на древните строители.

През време на една обиколка подплаших голяма кобра, припичаща се на камък. Веднага си спомних за нещастния случай през пролетта и проверих всички да вземат предпазни мерки: разрешаваше се да се ходи само с ботуши, преди лягане старателно преглеждаха палатките, всеки знаеше къде се съхранява серумът.

Вечер често си спомнях за Моргалов: защо няма никаква вест от него? А времето тече...

Ние имахме три походни радиометъра за проверка на планинските породи. Аз реших да взема един от тях и да направя за два-три дни разузнавателен поход из по-далечни околности. Чак след това можехме да набелязваме нови маршрути.

За свой заместник оставих Павлик, макар той явно да не беше зарадван от това. Разбира се, повече му се искаше да тръгне в този романтичен според неговите представи поход на камили из дивите баири. Но аз започнах да обсъждам с него плана на работите, които предстоеше да извърши без мен, връчих му подробна писмена инструкция — и новите грижи изведнъж подобриха настроението му.

Истински огорчен и като че ли дори някак си обезкуражен от моето заминаване беше само старият Хануси. Наистина от своя гледна точка:

— А кой ще ви храни там, я хавага?

Но все пак, да си призная, стана ми приятно. Изглежда, ледът в нашите отношения започваше по мъничко да се топи. Уви, колко се мамех!...

Рано сутринта, след особено сита закуска, ние с водача тържествено възседнахме камилите и предизвиквайки с вида си всеобщ възторг, тръгнахме на път.

Но повдигнатото настроение много бързо се изпари. Оказа се страшно неудобно да се седи на камила. Тя толкова бавно и лениво крачеше на дългите си коленчати нозе, само презрително си дърпаше главата, когато се опитвах да я подкарам по-бърже, и толкова монотонно ме поклащаше на всяка крачка, че скоро започнах да усещам как към гърлото ми напират предателско гадене.

„Това само още липсваше! Да се разболея от морска болест, и то къде? Сред безводната, нажежена пустиня!“ — помислих си с ужас аз.

За щастие, като се отдалечихме на около пет километра от лагера, вече без да губя достойнството си, можех да кажа на водача, че е време да пристъпим към работа. Подчинявайки се на неговия гърлен вик, камилата подгъна нозе, покорно коленичи и аз побързах да слеза от нея.

А когато пристъпихме към работа, романтиката окончателно се изпари. Натоварен с тежкия радиометър, самият аз се почувствувах като камила.

Работата ми се оказа съвсем не сложна: вървиш си и държиш пред себе си тояжката със специална гилза на върха. От нея към радиометъра се точеше гъвкав кабел. Отстрани напомнях на сапъор с минотърсач. Трябваше да вървя бавно и да поднасям гилзата към всеки отломък от скала, валящ се по пътя. Забелязвайки разпукани скали по склона на един дол, обследвах и тях, като се ослушвах дали няма да зачестят деловитите пукоти в слушалките.

Те звучаха непрекъснато и отначало това ме плашеше. Постоянно ми се струваше, че пукотите са зачестили и аз се спирах край подозрителния камък. Уредът тракаше както и по-преди равномерно, отбелязвайки тъй наречената фонова радиоактивност, каквато имаше навред.

Гилзата трябваше да се държи колкото се може по-близо до земята. Това изискваше постоянно внимание и нервно напрежение, така че ръката ми скоро подпухна, сякаш съм носил грамадна тежест. Сандъчето на радиометъра ме удряше по хълбока и ми опъваше рамото. Дъгите на слушалките като нагорещен обръч ми стискаха

непривично черепа. Обливаше ме град от пот и скоро равномерните пукоти започнаха да отекуват в главата ми с тъпа, мъчителна болка.

Затова пък камилите бяха, изглежда, твърде доволни от такъв метод на разузнаване. Те лениво се тътреха отзад, често лягаха и почиваха, а после бърже ме настигаха, като се изхитряваха пътем да си намерят и някакви вкусни бодили в цепнатините на скалите. Такава работа твърде се харесваше и на водача. Той отиваше напред, седнаше на някой камък и ме чакаше, замислено тананикайки монотонна и безкрайна мелодия.

По пладне опнахме на колчета брезентения сенник и аз се проснах на постланото под него килимче толкова измъчен, че дори не можах веднага да пийна глътка вода, въпреки че гърлото ми съвсем беше изсъхнало. А след като лежах около три часа като труп, отново станах и местейки непослушните си отекуващи крака едва ли не с ръце, пак тръгнах по-нататък, като тиках гилзата на тоягата във всеки камък.

Пренощувахме в някаква малка пещера. Следваше навярно да се огледат стените ѝ — тук може би бяха запазени някакви рисунки или надписи, но вече съвсем нямах сили.

Спах като мъртъв. Но и насън продължавах да слушам омръзналото ми монотонно тракане...

На втория ден стана мъничко по-леко, при все че работата си оставаше също тъй еднообразна. Както и изискваше инструкцията, аз внимателно оглеждах оголените скали, старателно обследвах всеки сипей и изрив и не пропусках нито един каменен блок или по-едър камък по пътя. Този ден на три-четири пъти ми се стори, че уредът отбелязва повишена радиоактивност. Но всеки път при подробна проверка, отнемаща впрочем не малко време, се оказваше, че поради моята неопитност пак съм се излъгал.

Сега нашата еднообразна работа, изглежда, започна да омръзва дори и на водача. Песните, които пееше, ставаха все по-безрадостни и тъжни. И камилите по-често лягаха и после ставаха много неохотно, след продължителни увещания и подканяния.

На третия ден реших да не измъчвам напразно моите спътници и предложих на водача незабавно да отиде напред и предварително да устрои лагер на определеното място, като му показах моя предполагаем маршрут по картата и му заръчах да ме чака там надвечер. Той поклати глава:

— Сам не бива, я устаз.

— Та това са само някакви си петнадесет километра. Няма да се загубя, не бой се. Нали имам карта.

Той вдигна рамене и се усмихна, изразявайки с това твърде красноречиво отношението си към моята карта.

— Добре, добре, Азиз, не се безпокой — настоявах аз. — Та не съм новак в пустинята.

Бедуинът отново вдигна рамене, но вече малко по-различно. Сега жестът му не означаваше нищо друго освен традиционното египетско „малеш“ — все едно! — толкова изразително и богато с отсенки, както нашето „дано“.

— Това са лоши места, я ефенди — добави той внушително, за да ме убеди напълно. — Из тия планини играе шайтанът. Йесхатак!

Но споменаването на нечистата сила извика у мен обратна реакция и аз вече съвсем решително — нали трябва да се борим срещу глупавите предразсъдъци! — му казах:

— Стига за това, Азиз.

Той не продължи повече да спори:

— Квойс^[1].

След като изчаках, докато мъничкият керван се скрие зад извивката на клисурата, пристъпих към работа. Отново буквално душех всеки камък. Отново се катерех по скали, щом видех някъде каменен сипей, като пазех при това равновесие с дългата тояжка също като някакъв неумел въжеиграч.

От дясната страна на клисурата хребетът постепенно се издигаше и ставаше все по-трудно да се катеря по нейните стръмни склонове. А по тях, като че ли нарочно, все по-често ми попадаха оголени породи и мамещи пукнатини. И аз се изкачвах все по-високо и по-високо, като се вкопчвах с изранените си до кръв пръсти за нажежените скали, и понякога буквално увисвах на тях, когато камъните предателски се изронваха под краката ми и с грохот се разтрошаваха долу, вдигайки облак задушлив сив прах.

Казано накратко, до вечерта не изминах и половината от набелязания маршрут. Вече се мръкваше и моят водач сигурно е започнал да се безпокои. Трябваше да бързам за лагера, иначе той ще тръгне да ме търси и можем да се разминем. А утре отново ще се

наложи да се върна тук, за да не станат никакви пропуски в маршрута. Да, облекчих си работата, няма какво да се каже...

Поколебах се дали да не оставя радиометъра тук, за да не го влача на отиване и връщане. Но после все пак реших да не се разделям с него: загубата на такъв уред би била твърде опасна за успеха на нашата експедиция. Проклинайки, аз го закрепих по-удобно на рамото си, без да подозирам каква услуга ще ми окаже още това омръзнало ми вече и привечер станало ужасно тежко сандъче.

Вървах бърже, но тъмнината настъпваше още по-бърже. Ето тя вече също като шапка изведнъж похлупи и планината, и мен, а до лагера оставаха още не по-малко от четири-пет километра.

Мракът беше толкова гъст и плътен, че можех да вървя само пипнешком. Постоянно се препъвах в камъни, налитях на издадени скали — с настъпването на тъмнината клисурата сякаш стана още по-тясна, — но се мъчех упорито да вървя напред. Това беше съвсем непростима грешка.

И само безпокойството, че трябва да опазя прибора, който постоянно със зловещо стържене се удряше о скалите, ме накара най-после да се вразумя и да постъпя така, както трябваше да направя веднага: да спра, да си избира слепешката между камъните едно местенце, сравнително по-удобно и „по-меко“, и търпеливо да дочакам зората.

Не ми се ядеше, само пих вода от манерката и тежко се повалих направо върху голите камъни, запазили още дневната топлина. Над върховете на скалите увисна някакво съзвездие, прилично на огнен йероглиф. То ми беше непознато, сякаш внезапно бях попаднал някъде на друга планета. Малко по-ниско сияеше яркият Каноус; и тогава се досетих, че загадъчното съзвездие са легендарните Коси на Вероника, които не се виждат в нашите родни краища.

Стори ми се, като че ли дочувам вик, после сякаш далечен изстрел. Но аз не можех да отговоря с нищо на тези сигнали. Постепенно дневната умора надделя и заспах дълбоко върху своето неудобно каменно ложе, като мушнах под главата си сандъчето на радиометъра.

Оказа се, че той има такива остри ъгли, та когато се събудих, не можех да си извия отекия врат, а на бузата ми, чини ми се, са се образували дори резки.

За да се поразкърша, направих гимнастика, после хапнах шоколад. По опита, който имах от разкопките в Средна Азия, винаги си взимам шоколад, когато съм на полето. Като неприкосновен аварийен запас това е най-доброто — хем човек е сит, хем стомахът не е претоварен. Сетне пийнах няколко глътки вода.

Всичко това правех, без да бързам, като очаквах да се появи моят водач с камилите. Трябваше да го дочакам и да го успокоя, че нищо не се е случило с мен. Но него все го нямаше. Тогава реших да не губя време напразно и да тръгна да го пресрещна. Метнах радиометъра на рамо и бърже закрачих по клисурата.

Това беше втората ми грешка.

Изминах около три километра, а водача все още го нямаше. Между това клисурата стана съвсем тясна, планините я стиснаха така, че на места се налагаше да се провирам ребром между скалите. А по-нататък клисурата се раздвояваше...

Едва сега съобразих, че май съм се заблудил и извадих картата. На нея изобщо нямаше никаква раздвояваща се клисура. Компасът, както често се случва в планините, където постоянно го отклоняват малки магнитни аномалии, показваше съвсем друго, отколкото слънцето, което безпощадно блестеше на небето.

Трябваше да се върна към онова място, където вчера в тъмнината, както изглежда, случайно бях завил в тази странична клисура. Яд ме беше, че загубих толкова време напразно, но сам си бях виновен: първо, не биваше да вървя в мрака, ето на, че се и загубих. А, второ, сутринта, когато тръгнах, трябваше най-напред да се убедя, че пътят е правилно избран.

Проклинайки, тръгнах назад. И колкото по-нататък отивах, толкова по-ясно ми ставаше, че отново съм се залутал в някакво странично разклонение и съвсем не се приближавам до мястото, където бях нощувал.

Положението вече ставаше сериозно. По всичко изглежда, че картата беше стара, неточна. Пък и как ли можеше да ми помогне, щом дори приблизително не можех да си представя къде именно се намирам. Компасът също е безполезен. Нямаше с какво да дам сигнал:

пушка не нося, а на голите камъни не можеш да запалиш огън. При това остана ми само едно парче шоколад и в манерката съвсем на дънцето — малко вода...

Тук комай ще бъде по-трудно да ме намерят, отколкото в пясъците на пустинята, така че мога да се осланям само на себе си. Преди всичко би трябвало поне приблизително да се ориентирам.

И започнах да се катеря по височината. Много ми пречеше тоягата, радиометърът ме накланяше настрани и предателски ме дърпаше надолу. Но не се решавах нито за миг да се разделя с него: после бих могъл по-лесно да намеря игла в купа сено, отколкото него в тези сиви камъни.

Камъните с грохот се свличаха изпод краката ми. Обливаше ме пот, смъдяха ме очите. На места пълзях съвсем по корем, като упорито се вкопчвах с окървавени пръсти за острите скали и си одирах коленете. Но все пак за повече от час и половина се покатерих на тази проклетата височина. И веднага разбрах, че това нищо няма да ми помогне. По-нататък се извисяваха още по-високи и стръмни хребети. А това, което виждах под краката си, изглеждаше същински хаос, който дори и смътно не приличаше на изобразеното на картата.

Оставаше едно — да вървя, като спазвам северозападна посока. Там някъде влязохме във възвишенията, там навярно и ще ме търси водачът. След като си поотдъхнах, ако може да се нарече отдих седенето върху нагорещените камъни и при това на най-големия припек, започнах да се спускам в клисурата.

Няма дълго да разказвам за скитанията си, които едва не завършиха твърде плачевно. Много от това, що преживях, и самият аз сега не мога да си припомня, защото от време на време като че ли малко ми се размътваше главата.

Вървях, вървях, препъвах се о камъните и падах под тежестта на радиометъра. Спомням си, че често вдигах глава и поглеждах слънцето, сякаш се опасявах да не би внезапно да изчезне и този последен пътеводен фар. Но той не изчезваше, а бавно ме убиваше с бесните си лъчи...

Денят стана безкраен. Очаквах прохладата, тъмнината, вечерта, която все още не идваше. И продължавах да скитам по горещите

камъни, падах, пак се изправях и олюлявайки се, продължавах да вървя.

После, когато паднах — за кой ли път вече! — внезапно си помислих: „Ами че нали имам със себе си радиопредавател! Колко добре е, че го взех със себе си! Сега ще извикам самолет и ще ме спасят!...“

Сложих слушалките на главата си и включих радиометъра, смятайки го в полусъзнанието си за радиопредавател.

Пукоти, равномерни монотонни пукоти — и нито един човешки глас.

Трябва да се изкача малко по-нагоре, за да не ми закриват височините света и да не ми пречат да чуя хората!

И отново започнах да се катеря по скалите. Влачех със себе си тежкия уред и с надежда се вслушвах в еднообразното пукане, което се чуваше в слушалките, стиснали ми главата. Пълзях и все още нищо не можех да чуя освен това опротивяло пукане. Чувствувах, че слушалките ми разцепват черепа наполовина; аз ги свалих и захвърлих настрана. Сякаш зарадвали се от това, те запукаха още по-гръмко и настойчиво. Но на мен ми беше вече все едно. Пред очите ми се завъртяха огнени кръгове.

После внезапно видях един човек, застанал на върха на възвишението и загледал се някъде в далечината. Той ми се стори грамаден, от него се протягаше спасителна сянка. Ето тя ме докосна — и всичко потъна в мрак и безмълвие...

---

[1] Добре (араб.). ↑

ГЛАВА XV

ПРЕКАЛЕНО МНОГО ЗМИИ

Пробудих се от студ. На челото ми бе сложено влажно парцалче и водата, струейки по лицето ми, се стичаше в устата! Протегнах устни, за да я глътна, да гълтам, да гълтам безкрай. И слънцето вече не висеше като поразяващ меч над главата ми. Вместо него кротко трепкаха и светеха звездите.

На три крачки от мене се чернееше някаква загадъчна фигура с уродливо дълга, същинска змийска шия. Понадигнах се и чак сега разбрах, че това е камила. От нея се отдели друга сянка, приближи се към мен и се наведе, като затули звездите.

— Ти ли си, Азиз? — едва чуто прошепнах аз и успокоен легнах отново.

Водачът запали примуса. Изпих няколко чаши горещ силен чай и заспах. Насън пак ме измъчваше жажда, отново се катерех по горещите камъни, но с изгрева на слънцето се събудих почти съвсем здрав. Само ме мъчеше слабост и ме наболяваха издрасканите и наранени до кръв пръсти.

Щом се събудих, най-напред започнах да търся с очи радиометъра. Ето го, невредим, сложен върху килимчето недалеч от мен. Но ние бяхме някъде съвсем на друго място, не тук бях изгубил съзнание.

— Къде ме намери, Азиз? — запитах аз.

— Там, я устаз. — Той неопределено показва някъде на юг.

— А защо ме пренесе тук? Далече ли е оттук?

— Лошо място, я устаз. Там не бива да се ношува... Шайтанът скита, йесхатак!

Смътен спомен ми подсказа следващия припрян въпрос:

— Кажи, Азиз, ами ей този уред... апаратът... Пукаше ли, пукаше ли, когато ме намери?

Бедуинът стрелна с очи радиометъра и мрачно кимна.

— Силно ли пукаше? И често ли?

— Много силно, я устаз. — Като че ли не му се искаше да говори на тази тема. Той пак с неприязън врътна очи към уреда и добави: — Толкова силно трещеше, сякаш че стреляха с автомат. По неговия трясък и те намерих, благодарение на аллаха.

Скочих, олюлявайки се от слабост.

— Ние трябва незабавно да отидем там!

Азиз се намръщи още повече и нищо не отговори.

— Чуваш ли? Натовари камилите и ще отидем на онова място, където си ме намерил.

— Аз не го запомних — опита се да излъже водачът, но това излезе толкова несполучливо, че аз се разсмях, а той смутено се извърна да скрие погледа си.

— Разбери, Азиз, та именно затова ние тръгнахме с теб да скитаме из тези планини. — Реших да го убедя съвсем. — Щом там уредът силно е щракал, значи, ние сме намерили тъкмо онова, което търсехме. Трябва да се върнем там и да проверим, а сетне — по-скоро в базата.

Споменаването за скорошно завръщане в базата май се оказа решаващо. Азиз започна да товари камилите, като все още си мърмореше мрачно нещо под носа. Аз също започнах да се стягам за път: прибрах си вещите, избърснах се и започнах да сменям батериите в радиометъра. Но внезапно тихият възглас на водача ме накара да вдигна глава.

Той стоеше с въже в ръка и се заслушваше в нещо. Всичко наоколо беше все така спокойно и тихо, но Азиз уверено каза:

— Някой идва към нас, я устаз. — И като се послуша отново, добави: — Много бърза.

Той взе пушката и стреля два пъти във въздуха, за да подсказе къде сме.

След двадесетина минути иззад завоя на клисурата наистина се показва човек. Той се насочваше към нас.

— Зариф — кратко каза Азиз.

Сега вече и аз видях, че идващият е един от нашите работници, младият веселяк Зариф. Каква ли новина ни носи?

— Саида, я устаз! — поздрави Зариф, приближавайки. — Саида, Азиз!

Нямах търпение да науча новините, но беше невежливо веднага да задавам въпроси. Първо трябва да поговорим за времето, за това, как е минало пътуването, да предложим на гостенина вода.

— Беда! — съкрушено каза той. — Ето бележка.

Бързо разгънах протегнатото ми късче хартия:

„Алексей Николаевич! Отново имаме ухапани от кобра — този път двама наведнъж: Толик Петров и работникът Хасан Зураб. Взех всички мерки, но по-добре е да се върнете за известно време при нас. П.“

Пак нова пречка! И също както у Горбунов: „За кой ли път на туй място!...“

И как пък е успяла проклетата змия да ухапе тъкмо Толик? Хубаво начало за първата му експедиция! А ние сега се лишаваме за известно време от опитен радиометрист.

До базата беше сравнително близо, двадесетина километра. Камилите вървяха добре, бързаха за дома.

Ето и нашите палатки, приютили се край ръба на една скала.

Павлик беше много смутен и обезкуражен, веднага започна да се оправдава:

— Аз предупреждавах и проверявах всички, както наредихте, Алексей Николаевич. Но тези проклети кобри пак се промъкнали в палатката, две изведнъж, и пак нощем...

— Как се чувствуват Петров и Хасан?

— Май че нищо им няма... Но вчера при уплахата си съобщих за тази работа по радиото в Асуан и тази сутрин, когато се свързахме, оттам ни съобщиха, че изпращат при нас самолет. Аз не съм молил за това, честна дума.

— Нищо, няма да е лошо. Нека ги вземат в болницата. Но къде ще кацне той?

— Веднага щом узнахме за излетяването, намерихме тук наблизко една малка площадка. Равна и просторна, добре ще кацне. Изпратих там две момчета да дежурят, защото и без това за днес работата е провалена.

Влязохме с него в палатката, където лежаха ухапаните. Край тях шеташе Зиначка в бяла престилка. Хасан изглеждаше вече напълно здрав и ме посрещна с весела усмивка. А Толя Петров се опита да се понадигне, но веднага отпусна безсилно глава на възглавницата.

— Лежи си, лежи си — спря го Зина. — Ей сега ще дойде самолетът за вас.

— Но как стана така, че изведнъж и двамата да пострадате? — с досада запитах аз.

— Ами че вие сам казахте, змията си е змия побърза да отговори Павлик вместо пострадалите. — Явно, тук мястото е такова... змийско. Трябва да преместим базата.

В този момент дочухме далечното бръмчене на мотор и побързахме да посрещнем самолета. Това беше двумоторен „Бичкрафт“. Като направи няколко кръга над височините, той започна да слиза. Значи, избраната площадка беше харесала на пилота.

Когато приближихме самолета, летецът, застанал на крилото, вече покриваше мотора с брезентен калъф. А в сянката на крилото нетърпеливо се разтъркваше Али Сабир и ни чакаше.

— Не се стърпях и долетях — каза геологът, като силно ми стисна ръката. — Поиска ми се и аз да полазя по тези планини. А как са вашите хора?

— Единият, изглежда, се оправя, втория ще трябва да изпратим в болницата.

— Ах, мискин^[1]! — изцъка съчувствено с език Сабир. — Добре, летецът ще си почине малко, ще изпие един чай и ще го откара. Ах, какъв шайтан е този ханаш, ах, какъв шайтан! Но двама изведнъж, а?

Геологът съкрушено поклати глава и изведнъж каза:

— Но запознайте се, този е моят помощник. Ще ми помага мъничко.

Едва сега забелязах, че в сянката под корпуса на самолета седи още един човек — слабичък, млад, с изтъркан и изцапан с масло комбинезон. Той не дойде при нас, а само отдалеч се поклони леко, без да става.

— Ами какви са успехите? — запита нетърпеливо Сабир.

Докато отивахме към лагера, разказах му накратко приключенията си.

— Да, йесхатак! — внезапно викна геологът, като се спря и се удари по челото. — Едва не забравих, помолиха ме да ви предам ей това...

Той се порови в своята орфана войнишка торба и ми подаде измачкана телеграфна бланка.

„Асуан експедиция Зубарьов — прочетох аз. — Резултатите успешни горният текст от намерената плоча запетая надписът на пирамидата запетая текстът на повествованието идентични долният надпис сходен с текста на скалата обаче изисква уточняване точка готвим подробен отчет копие ще изпратим поздравявам Моргалов“

Значи, все пак успяхме! Електронната машина помогна да установим, че и „Горестното повествование“ и горната част на текста под слънчевия диск върху плочата, която намерихме през пролетта, принадлежат на същия, който е оставил надписа и във фалшивата гробница на пирамидата — на Хирен!

Значи, моята хипотеза се потвърди: „Горестното повествование“ наистина принадлежи на Хирен. В него той е възхвалявал въстанието, призовавал народа към борба. Как изведнъж израства неговата фигура, каква интересна и значителна става; и откъслечните сведения, с които разполагахме досега за онова смутно време, изведнъж се проясняват и изпъкват в нова светлина. Сега нам предстои работа: да търсим, да търсим, да търсим!...

Голяма беше радостта ни, но все пак моето приключение, изглежда, оказваше влиянието си. Усетих такава слабост, че побързах да вляза в палатката и легнах край Павлик на кревата. И неусетно съм задрямал; а когато се събудих, вече беше настъпила вечер, наскоро лагера горяха три фенера, поставени направо върху земята по краищата на брезентената „кръгла маса“, и оттам се чуваха спорещи гласове.

Оказа се, че самолетът отдавна е отлетял, а аз дори не съм го чул. Откарали Толя Петров в болницата, но Хасан отказал да лети и сега с апетит лапаше уханната тамия от боб със сос от чеснов лук.

Сабир седеше край другия фенер, малко настрана, умислено-печално си тананикаше под носа нещо и оглеждайки, проверяваше радиометъра. Кой знае защо, край него го нямаше помощника му. Той през цялата вечер се въртеше между работниците, бърбореше нещо с тях и нито веднъж не се приближи до геолога.

Чак преди края на работния ден видях как този помощник настойчиво разговаряше с готвача и чух как Хануси рязко му отговори:
— Инта малаак?!^[2]

След вечеря направихме кратко съвещание и по съвета на Сабир решихме на сутринта да продължим по-нататък из планинските долини, докъдето отидат колите. Оказа се, че Павлик вече беше направил в тази посока разузнавателен поход и дори набелязал подходящо място за бъдещия лагер.

Мястото беше удобно — доста висок планински хребет го покриваше със сянката си през една част от деня. Но не можахме да се доберем дотам — накамарени навред грамадни блокове преградиха пътя на колите. Наложих се да спрем на около километър и половина от мястото, което Павлик беше харесал.

За мене това беше дори по-добре. Непременно исках да отида на онова място, където бях загубил съзнание. А според моите предположения то се намира тъкмо на отвъдната страна на този висок хребет и оттук, където се бяхме установили, беше по-близко до него.

На следното утро, като изчакахме всички да се пръснат по набелязаните маршрути, ние с водача и геолога, качени на двете камили, се отправихме към мястото на моите беди.

Азиз ни поведе не твърде охотно, но Сабир му подвижна сърдито и бедуинът се подчини. Разбира се, той хитруваше и много добре беше запомнил злополучното място — ние бърже го намерихме.

Аз веднага познах и тази тясна клисура, и стръмния склон на височината — как ли съм могъл да се катеря по него? Сега се оказа много трудно да се изкачим. Ние се обливахме в пот, но пълзяхме, като се залавяхме за скалите.

— Има! — викна Сабир, като притискаше по-силно слушалките към главата си. Той дълго време пълзя по скалите, прислушваше планината също както доктор болния и така се увлече, че веднъж едва не се сгромоляса. За щастие водачът успя навреме да го подхване.

— Нищо не разбирам — уморено каза накрай Сабир, като сваляше слушалките от главата си, и седна на камъка. — Нищо не разбирам — повтори той и започна да гладя мъничките си мустачки, поглеждайки някъде нагоре, към върха на стръмнината. — Активен е само един отломък, а наоколо е чисто. Да не би да се е търколил оттам, от върха? Йесхатак! Ние обаче не можем да стигнем там.

— Може от другата страна, откъм лагера, да е по-удобно, а? — казах аз.

— Да, като че ли ще трябва оттам — съгласи се Сабир. — Във всеки случай там работниците ще ни помогнат да се изкачим.

Но сега беше вече късно да се връщаме в лагера. Тъмнината неминуемо би ни настигнала в този забъркан лабиринт от планински клисури, а пък аз вече бях изпитал върху собствената си кожа как може да завърши това. Решихме да пренощуваме тук.

Преди да заспя, изведнъж си припомних човека, когото, както тогава ми се стори, видях на върха на височината, преди да изпадна в безсъзнание. Съществуваше ли той в действителност, или ми се привижда?

Спахме спокойно и дълбоко въпреки горестните вопли на чакалите. На разсъмване, след като пихме чай, бавно тръгнахме на път.

И не бяхме изминали още половината път, когато иззад един завой изскочи задъхан човек. Беше пак онзи Зариф и като го видях, сърцето ми трепна: какво ли пак е станало там?

— Намерихме! — завика той още отдалеч. — Намерихме камък с печат! Чакал на печата, я устаз!

— Ва салаам^[3]! — възкликна Сабир, като ме тупна по рамото.

---

[1] Клетият (араб). ↑

[2] Какво ти влиза в работата (араб.) ↑

[3] Много добре! (араб.) ↑

ГЛАВА XVI

ОТНОВО ГРАБИТЕЛИ!

Павлик ни водеше по тясна пътечка, извиваща се като змия между камъните по дъното на клисурата. После започна да се катери по склона на височината. Ние го следвахме.

— Ето — каза той, като спря край един голям блок. — Вчера го намерихме, вече по здрач. Отначало Зина ни обърна вниманието върху повишената радиоактивност, а като го поразгледахме по-добре — ето...

Аз се наведох и видях изображение на древен печат.

Ясно можеше да се различи легнал чакал, а под него — девет пленници, по трима в редица. Традиционен печат на царско погребение!

Пленниците олицетворяваха „деветте лъка“ — представители на всички племена и раси, известни на древните египтяни. По такъв начин свещеният чакал — Анубис — като че ли защитаваше сигурно покойния фараон от интригите на врага от всяка националност. Подобни печати винаги се поставяли върху вратите на фараоновите гробници.

А непосредствено в овален картуш се четеше заветното име: „Хирен“!

Камъкът беше запазен много добре и изглеждаше така, сякаш го бяха положили тук едва вчера. Странно...

Метър по метър ние започнахме да претърсваме целия склон на височината. Долу, в подножието ѝ, намерихме още един камък със съвсем същите печати. Но той, види се, е лежал тука много отдавна, целият се беше разпукал и почти разрушил, просто се трошеше в ръцете ни.

Навярно и двата са закривали входа за подземната гробница. И щом се въргалат тук — значи, са ни изпреварили! Но кога: неотдавна или преди хиляди години?... И къде е най-после този вход за подземието?

Беше вече вторият ден от издирванията, жегата стана непоносима, приближаваше обедната почивка, когато внезапно един от работниците лудешки закрещя:

— Намерих, я устаз! Аз намерих!

Той подскачаше от възторг и повтаряше:

— Запомнете името ми, моля ви, Фаиз. Аз го намерих!

— А къде е входът? — прекъснах го нетърпеливо, като се озъртах на всички страни.

— Ами че ето тази дупка, я устаз! Точно пред вас.

— Тази ли?

— Ами да!

Работникът нетърпеливо отхвърли настрана два неголеми камъка и разшири отвора. Той водеше някъде надолу, но много приличаше на обикновена лисича дупка. Тук можеше да се промъкне човек само пълзешком.

— Е, какво, ще влезем ли? — запита геологът. — Оттам лъха хлад, я устаз. Това не е бърлога.

— Ако това наистина е гробницата, трябва да поканим специален представител от служба „Древни паметници“ — казах аз.

— Можете да смятате мен за такъв представител — предложи Сабир. — Защото аз не съм само геолог, но по съвместителство и сътрудник на тази служба. Заедно ще съставим акта.

— Отлично. Само че пуснете ме пръв. Това все пак е археологически паметник, а не рудно находище.

Сабир се засмя и ме пусна напред; промъкнах се през отвора. След него имаше коридор, който полегато се спущаше надолу.

Значи, действително е гробницата! Но колко ловко е била замаскирана! Дори застанал съвсем близо до входа, лесно можеш да го вземеш за обикновено леговище на звяр. А когато още е бил затрупан с камъни и запечатан... Или грабителите пак са знаели точно къде трябва да го търсят.

Ето вече може да се поизправи човек, макар и не в цял ръст. Един след друг, с високо вдигнати фенери, ние тръгнахме по коридора. Не бяхме изминали и три-четири метра, когато се натъкнахме на първото препятствие. Коридорът беше затрупан с големи каменни блокове, но нас са ни изпреварили и някой вече беше успял да пробие тесен проход в камарата, като дори е отместил един блок настрана.

Значи, гробницата е ограбена? Тука вече нямаше надежда, че грабителите са можели да бъдат изплашени както в оцелялата по чудо гробница на Тутанхамон. В такова уединено и затънтено място като тази клисура едва ли са държали постоянна стража. Никой не е пречел на грабителите и щом са намерили гробницата и са проникнали в нея, те, разбира се, са можели да си шетат спокойно и без да бързат.

Непосредствено зад барикадата от каменни блокове коридорът се оказа отгоре додолу затрупан с дребен чакъл. Но нима това е могло да спре грабителите! В чакъла те са направили тесен проход под самия таван на коридора. Сега и ние трябваше да пълзим по тази разбойническа пътека.

Острите камъчета се врязваха в колената и в лактите, късаха дрехите ни. Но за щастие дебелината на камарата не надвишаваше три метра, а след това пак можехме да се изправим, да се отърсим и да продължим пътя си вече като хора.

Коридорът ни отвеждаше надолу. И изведнъж видях зейнала в тавана му дупка. Кой и защо я е пробил? Дали да вървим по-нататък по коридора, или да се вмъкнем в тази дупка?

— Трябва да се вмъкнем тук! — настойчиво каза Сабир. — Ако са я пробили, а не са продължили по-нататък по коридора, значи, са имали основание, йесхатак!

Да, той, разбира се, е прав. Закрепих фенерчето на гърдите си, за да ми останат ръцете свободни, и се вмъкнах в тъмния пробой. И се намерих в нов коридор. Той беше хоризонтален, малко по-широк и по-украсен, отколкото първият; стените му бяха покрити със сини кахлени плочки, непотъмнели от времето.

Как ли грабителите са се досетили, че именно тази дебела гранитна плоча скрива входа за тайния коридор и къде трябва да се пробива отвор? Нима пътя им е показал пак някой от строителите, както и в онази пирамида, която откри Красовски? Или просто достатъчен им е бил собственият грабителски опит, за да преодоляват всички хитрини и капани?

Добре, да тръгнем по техните следи. Отпуснах лампата малко по-надолу, за да пада светлината точно под краката ми, направих крачка напред...

И в същия миг пропаднах някъде надолу, като се строполих тежко върху купчина пясък! Фенерчето ми се счупи, потънах в пясъка,

а наоколо имаше пълен, абсолютен, див мрак.

Отгоре се показва светлина и тревожният глас на Сабир запита:

— Жив ли сте, я устаз?

— Жив съм. Няма нищо страшно — измърморих аз, като се опитвах да стана.

Зарадваният геолог, разбира се, побърза преди всичко да възслави аллаха:

— Ел-хамду-лилах!

— По-добре да ми хвърлите по-скоро въже и да ми спуснете фенер, че моят се счупи! — викнах аз доста сърдито, защото се ядосвах на себе си: колко глупаво попаднах в такава елементарна клопка, а при това бях проучвал Красовски, преписвах неговите разсъждения за капаните на древните строители!

— Квойс, квойс, я устаз.^[1]

Докато ме издигаха, разгледах много добре този каменен кладенец. Той беше тесен, десетина метра дълбок. Ако не беше пясъкът на дъното, май че нямаше да ми съберат кокалите... Но защо е насипан тук пясък? За да падат грабителите на по-меко ли? Странно...

Хванах се с ръце за ръба на кладенеца и предпазливо се проврях между него и плочата-капан. Щом Павлик я отпусна, тя с тихо шумолене си застана на мястото, готова да издебне следната си жертва. Като видя това, Сабир страшно изблеци очи, смешно зацъка и заклати глава:

— Ах, насаб! Ва салаам^[2]!

— За вас това е нещо ново, нали? — засмях се аз. — Доколкото познавам Хирен, той сигурно е приготвил и други по-хитри изненади. Така че да не губим време и да вървим по-нататък.

Направихме нещо като мостче от дъски и се прехвърлихме през предателската плоча. Сега станах по-предпазлив, дори за сигурност се овързах около кръста с въже, чийто край здраво държеше вървящият след мен геолог.

Но за мое учудване не срещнахме вече никакви клопки, така че дори започнах да се съмнявам: ами ако Хирен изобщо не е строил тази гробница?

Три малки стъпала в края на коридора — и ние сме пред вратата на погребалната камера. На вратата стои името на Хирен, оградено с картуш, и това ме успокоява.

Но гробницата е ограбена, сега няма никакви съмнения: на вратата като отворена рана пак зее груб отвор.

Надърнах през него — и се вкамених.

Посред погребалната камера имаше точно такъв саркофаг, какъвто и в пирамидата. И неговият похлупак също се търкаляше на пода, но този път той явно беше захвърлен, един от ъглите му беше счупен.

При възглавето на саркофага върху високи поставки свирепо бяха настръхнали два каменни ястреба. А в отдалечения ъгъл...

В отдалечения ъгъл, където бях отправил лъча на фенерчето си, видях фараона Хирен!

Неговата каменна статуя — хранилището на свещеното Ка, беше изпълнена с поразителна експресия и реализъм. Удължено лице, високо, право чело, груба долна челюст и тези леко подути „негърски“ устни, застинали в тъжна насмешка. Какво странно съчетание на мечтателност и силна воля!...

Един след друг се провряхме през дупката, осветихме с фенерите цялата камера — и пред нас се откри картина на страшен опустошителен разгром!

Всички вещи бяха разхвърляни в пълно безредие. Из прекатурено изящно сандъче стърчеше откъснато парче от някаква пъстра тъкан. В ъгъла бяха накамарени някакви колесници — златото от тях беше олющено, спиците изпочупени. Легла, кресла, скамейки за нозе, рогозки, кошници, всевъзможни дреболии, щитове, лъкове — всичко беше размесено безразборно в една купчина.

— Гледайте — прошепна до мен Али Сабир.

Аз погледнах натам, където показваше, и видях върху белия капак на един от сандъците мръсен отпечатък от човешки крак. Това беше без съмнение следа от крадеца, който е бил тук преди хиляди години.

Да, много отдавна са ни изпреварили. Гробницата е опустошена, от нея са откраднати всички ценни вещи. Човек ясно може да си представи как са се лутали из стаята грабителите, как в бързината си са грабвали вещите, разглеждали са ги под тревожната светлина на димящите факли, снемали са златото, изтръгвали са скъпоценните камъни и парчетата са захвърляли където им попадне...

Ние стояхме край ограбения саркофаг сред разхвърляните в безредие вещи, изпочупената мебел, парчетата от алабастър и безпомощно се озъртахме наоколо. И изведнъж дочухме печален проточен звук, подобен хем на стон, хем на тъжно хлипане.

Спогледахме се.

— Аллах! Аллах! — също като заклинание промърмори Сабир.

Отново се разнесе същият унил и пълен с неизразима болка стон.

Сабир се дръпна към вратата. Но като ни погледна, спря и смутено започна да си глади мустачките.

— Какво ли може да бъде това, Алексей Николаевич? — запита Павлик.

Май че и на него му стана малко неприятно. Пък и не е за чудене: трудно е да не се поддадеш макар и за миг на страха, когато чуеш такива задгробни стенания някъде си в недрата на планината, край една празна гробница.

— Разбира се, не страдащата душа на Хирен — казах аз. — Навярно е някакъв интересен звуков ефект. Може би естествен, а възможно е да е измислен специално за сплашване. После ще го разберем, а засега сигурно ще трябва да се махнем оттук и да запечатаме камерата. Изглежда, че тя е изсечена направо в същия оня радиоактивен гранит, какъвто има в пирамидата, и не бива напразно да стърчим тук. Как мислите вие, Сабир?

Споменаването за радиоактивност, както и се надявах, веднага върна геолога от призрачния свят на суеверните страхове към деловата, макар и май по-опасна действителност. Той се приближи до стената, потупа я с длан и каза:

— Да, скалата е същата, но за всеки случай ще направим анализ.

„Нима не е забавно и не е парадоксално? — помислих си. — Сабир съвсем не се опасява от радиоактивността, която, да си призная, мен мъничко ме тревожи, а ето, от мистичната «мъст» на отдавна умрелия фараон се страхува! И нали някъде в глъбините на душата си сериозно вярва, че покойникът може да броди по тези мрачни подземни коридори и да вие, за да плаши враговете.“

Затрупахме пробоя във вратата с камъни, замазахме го с гипс. Придавайки си твърде тържествен вид, Сабир запечата вратата, като постави отпечатък от медно печатче със своето име и с изображението на държавния герб.

Този ден не се заловихме да разглеждаме нищо друго. След вечеря седнах при светлината на фенера, около който се извиваше облак нощни пеперудки и мушички, и написах кратък отчет за първия оглед на гробницата, за да го изпратя утре със специален куриер в най-близкия пощенски пункт, а оттам — в Кайро, в служба „Древни паметници“. След това си легнах да спя и като че ли едва сега истински почувствувах тъжното разочарование, че съкровената гробница, която толкова дълго търсихме, се оказа така жестоко разграбена.

Но какво да се прави: не съм първият от египтолозите, който изпитва подобно разочарование. Щастливците, на които им е потръгнало повече, може комай да се изброят на пръсти. Твърде горчиво утешение, но нищо не можеш да сториш...

На сутринта Сабир отново отиде в погребалната камера със своите уреди, а ние с Павлик решихме да проучим изцяло долния коридор. Геологът плахо намекна, че по-добре би било, ако отидем с него, но аз твърдо реших да го оставя сам да се спасява от суеверните страхове пред виещата „душа на фараона“ и го посъветвах:

— А вие вземете своя помощник. Нещо май малко ви помага, повече се върти около готвача...

До дупката в тавана на коридора отидохме заедно. След това мрачният Сабир и мълчаливият му помощник, натоварен с уредите, тръгнаха нагоре към погребалната камера, а ние продължихме по коридора, който ни отвеждаше все по-дълбоко надолу, сякаш в самото сърце на планината.

— Отнякъде лъха чист въздух, чувствувате ли, Алексей Николаевич? — каза зад гърба ми Павлик.

Браво! Всичко забелязва. Май че от него ще стане добър археолог.

— Вярно — отговорих аз. — Явно тук има някакви междинни проходи. Всичко ще разузнаем...

Ала по-нататък не можахме да продължим. Пясъчна камара преграждаше пътя ни. Ще се наложи да я изгребем.

Върнахме се в лагера, но Сабир вече ни беше изпреварил. Той дори, види се, беше успял да вземе душ, косите му блестяха, седеше в палатката и съсредоточено пишеше нещо.

— Е, какви са резултатите? — запитах аз. — Има ли радиоактивност?

Геологът мълчаливо кимна, без да прекъсва работата си.

— Голяма ли?

Сабир ме погледна с продължителен, невиждащ поглед, попремига и накъсо отвърна:

— Да. — И за да не му досаждам, ми мушна някакво листче, навеждайки се отново над масата.

Пишеше на английски. Явно това беше страничка от отчета, който правеше, за да го изпрати в Кайро.

„Предполага се, че всички тези уранови руди са били първоначално образувани от хидротермални разтвори, свързани с третична вулканична дейност в дадения район. Покачващите се кисели вулканични разтвори са могли да извлекат и вземат със себе си първичния уран...“

Ни думаша за фараона Хирен и за тайнствената му гробница. И това е правилно: геологът Сабир се интересува от съвсем друго нещо, отколкото аз. Сега той е повече зает с бъдещето на своята страна, отколкото с нейното древно и славно минало.

— А как е там, в камерата, вие ли? — запита Павлик.

— Какво? — не разбра Сабир.

— Казвам: чуват ли се както преди виещи звуци?

— Вие, вие — измърмори Сабир, продължавайки бърже да пише. Сега не му е до мистични духове — и това също не е лошо.

Докато не дойдеше официално разрешение от Кайро, ние не искахме да се залавяме с подробен оглед на погребалната камера и с подреждането на оцелелите в нея след грабежа вещи. Но за да не се губи времето напразно, работниците започнаха да разчистват пясъчната камара.

Един след друг излизаха те от недрата на планината, като носеха на рамо плоски кошници с пясък, и ритмично пееха в такт със стъпките си. Същите кошници, същите къси работни престилки, непритесняващи движенията, както и у древните строители — като че ли пред нас внезапно беше оживял някакъв дялан барелеф с хилядолетна давност!

Без съмнение и песента идваше още от онези незапомнени времена, когато в храмовете са звучали химните на слънчевия бог

Атон:

*Колко нощи,
колко дни...
слънце, нам даряваш
светлината на деня!...*

Пясъкът се оказа много. Работниците изнасяха кошница след кошница, а той продължаваше да се сипе отнякъде...

Откъде? Ние с момчетата през цялото време размишлявахме върху това.

— А дали на това място коридорът не е свързан с оня кладенец, в който вие пропаднахте? — изказа Павлик предположение. — Там на дъното имаше пясък.

— Е, и какво?

— Ами това, че е било безсмислено да се сипва просто така пясък на дъното на кладенеца, нали? По всичко изглежда, кладенецът има два отвора и води от горния коридор към долния, оттук идва и тягата на въздуха, която забелязахте — подхвана Женя Лавровски.

— Възможно е. Значи, той е служил нещо като двоен капан: върху онези, които са вървели по долния коридор, от него се е изсипвал пясък. А от горния коридор са пропадали в кладенеца.

— Хитро! — възхити се Андрей.

— Това, братче, е гениалният Хирен, а не някакъв си древен архитект-чирак — тупна го по рамото Женя. — Тук всичко е обмислено.

— Подозирам, че този кладенец е имал и трето предназначение — казах аз.

— Какво?

— А вие не сте ли се замисляли как са се измъквали от гробницата строителите, след като са зазидвали плътно тайния вход, водещ от долния коридор към горния? Грабителите са знаели или са се досещали къде трябва да пробиват плочата, за да се вмъкнат в погребалната камера. Ала строителите са поставили тази плоча отгоре, като че ли са затворили вратата отвътре. А после някак си са се измъкнали оттам, нали не са останали в гробницата.

— Ами ако все пак са ги оставили там? Свършили сте си работата — загивайте. Защото сигурно всички роби, строители на гробницата, след това са били екзекутирани, пребити, за да не може никой да разкрие нейната тайна — каза Женя Лавровски.

— Да, той май че е прав — подкрепи го Павлик. — Мигар не се е запазил учудващият документ, в който един чиновник докладва за строителството на също такава тайна гробница: „Единствен аз ръководех работите, когато в скалата изсичаха гробницата за Негово Величество, така че никой нищо не е видял и нищо не е чул...“

Павлик помълча и добави:

— Не е трудно да се досети човек какво е станало след това с работниците, а те навярно са били стотици, ако не и хиляди. И, разбира се, Хирен се е разпоредил да постъпят с тях също тъй безжалостно, оставайки си син на своето жестоко време.

— Но все пак едва ли някой от строителите би се съгласил да се остави доброволно да бъде зазидан в гробницата — прекъсна го Андрей. — Сигурно после са ги убили, но са ги пуснали да излязат от гробницата. Пък и никакви скелети по пътя към погребалната камера не намерихме.

— Да, това изпуснах из пред вид — смутено се съгласи Павлик. — Навярно ти си прав.

После, когато разчистихме камарата, нашата хипотеза се потвърди: горният коридор се съединяваше с долния чрез кладенеца и една камера, пълна с пясък. И последните строители без съмнение са излезли от гробницата по този начин, като са поставили по пътя двете клопки.

В пясъка работниците намериха човешки череп и няколко кости. Значи, някой все пак е попаднал в този дяволски капан...

Подробният оглед на стените на коридорите не даде нищо особено интересно. Само в долния открихме по каменните плочи на облицовката три интересни бележки. По всичко изглежда, направили са ги строителите, за да маркират плочите. На едната беше написано: „Горе“. На другата беше направена бележка „Да се махне“ и до нея беше поставен отпечатък от печата на фараона. Нима Хирен лично е следил за качеството на работите?

На третата плоча се е запазила бележката: „За царската гробница“.

И така ние открихме без съмнение гробницата на Хирен. Но колкото по-ясно ни ставаше нейното устройство, толкова повече ме овладяваше някакво странно разочарование.

Много просто се оказа всичко това. Един лъжлив проход с празна камера на края. Никакви особено хитри капани освен кладенеца, в който отгоре са пропадали, а върху онези, които са се опитвали да минат по долния коридор, се е изсипвал пясък от него.

В пирамидата, открита от покойния Красовски, всичко беше обмислено и направено много по-изобретателно. Нима Хирен се е надявал повече на уединеността на мястото, избрано за гробница в тези диви и трудно достъпни планини? Но затова пък тук никой не е можел да попречи и на грабителите спокойно и сериозно да се занимават със своето разбойническо тайно занятие — как не е взел пред вид всичко това?

Ами ако Хирен отново е приложил същата хитрост и е пробутал на грабителите още една празна гробница? Защото ние нямаме никакви доказателства, че в саркофага се е намирала неговата мумия. Как да се провери това сега — след тридесет и три века?

Така размишлявах, бродейки из мрачните коридори на подземието, и очаквах разрешението да започна да изследвам погребалната камера.

В това време Сабир обходи с уредите си цялата височина и намери няколко находища на радиоактивни породи. А недалеч успя да открие стара, отдавна изоставена кариера. Види се, именно от нея са вземали гранита за облицовката на лъжливата камера в пирамидата, открита от Красовски.

Ала кога най-после ще изпратят разрешението?

Но преди него пристигна една съвсем неразбираема и загадъчна телеграма. Привечер я донесе на бърза едногърба камила специален куриер.

„Знаех за това преди четиринадесет години ала гробницата може да изчезне избягване полейте на прага вино мляко смесено с мед.
Джон Кайрус.“

---

[1] Добре, добре, професоре (араб.). ↑

[2] Ах, мошеници! Виж колко хубаво! (араб.) ↑

ГЛАВА XVII

МУМИЯ В ПЯСЪКА

Съвсем озадачен, въртях телеграмата в ръце и се опитвах напразно да разбера тайнствените думи. Кой е този незнаен Джон Кайрус, който ми изпраща някаква безсмислица от Дейтън, щат Охайо, САЩ? Какво е знаел той още преди четиринадесет години? Откъде изобщо знае, че сме намерили гробницата и как може тя да изчезне? И защо трябва да изливам на някакъв си загадъчен праг „вино мляко смесено с мед“? Глупава работа!

Телеграмата минаваше от ръка в ръка и накрая Женя изказа предположението:

— А дали това не е някой мистик, който ни поздравява и напътствува?

Веднага си припомних най-невероятните телефонни повиквания, с които ме бяха измъчили различни ентусиасти в Ленинград, след като по телевизията разказах за загадките на пирамидата и за загубените дневници на Красовски.

— Може би е вярно — съгласих се аз. — Но откъде пък е могъл да узнае в своя Дейтън, че тук сме намерили Хиреновата гробница? От задгробни духове на спиритически сеанс ли?

Но всичко стана ясно на следния ден, когато в далечината се вдигна прах и към нашия лагер с бясна скорост долетя един додж, натъпкан с кореспонденти. Веднага започнаха да ме атакуват с бележници в ръце, да пъхат под носа на всички ни микрофони, да щракат с кинокамери, заглушавайки нашите протести. Оказа се, че вестите за нашето откритие вече са успели по някакъв начин да се промъкнат в пресата — и, разбира се, неимоверно преиначени и приказно разкрасени.

„Сиянието на златото от Омагъосаната гробница“, „Фараонът Хирен — незаконният син на еретика Ехнатон“ — с ужас четяхме ние километричните заглавия във вестниците.

Наложи се набърже да затворим входа на гробницата със здрава желязна решетка и да поставим край нея истински караул от сътрудниците на експедицията. Мирният и делови покой на пустинята беше безнадеждно нарушен.

На другия ден пристигна нова група кореспонденти. Но затова пък с тях дойде и специалният представител на службата „Древни паметници“, комуто беше възложено да направи заедно с нас изследването на гробницата. Това беше известният египетски археолог Закария Шакур. С него се завърна и Толя Петров, вече съвсем здрав.

Подвижен и твърде делови, постоянно изричащ думичката „драги“, Шакур веднага се зае умело да въведе ред: разпoredи се никой от кореспондентите да не се допуска на по-близо от сто метра до входа на гробницата, предложи им да напуснат територията на нашия лагер и да си уредят собствен настрани и — най-главното — избави ни от необходимостта да храним всичките тези неканени гости.

Сега можехме спокойно да пристъпим към работа.

На сутринта ние с доктор Шакур тържествено отворихме запечатаната врата на погребалната камера. Придружаваха ни само Павлик с двама работници египтяни и геологът Сабир.

... Изписано сандъче от черно дърво, целият му капак е покрит с многоцветна рисунка, превъзходно изработена: фараонът Хирен във вид на разярен лъв газе с лапите си своите врагове. Дървено ложе с резба, върху него някаква кръгла кутийка с инкрустации от слонова кост. Балдахин с украшения; навярно са го издигали над трона. Но всичко е изпокъсано, изпочупено, изпотрошено!

Засега нямаме време да разглеждаме отделни детайли. Фотографирахме камерата от няколко точки, после започнахме да съставяме точен план с указание къде именно, върху кое квадратче от пода се намира тази или онази вещ. При това всяка находка получи своя номер — накратко казано, започна онази плавна, прецизна работа, която именно съставлява основата на труда на археолога при разкопките. Едва след като я завършим, ще могат да бъдат изнесени от камерата намерените вещи и да се разгледат, както се следва — и чак след това ще се премине към подробно изследване на фреските и надписите по стените.

По настояване на Сабир трябваше да работим в специални защитни костюми, сигурно също тъй притесняващи движенията и неудобни, както средновековните ризници. Щом ги облечехме, веднага ставахме съвсем мокри от жегата.

Така работехме и си подхвърляхме откъслечни фрази:

— Това изглежда да е ритуален камшик, а?

— Запишете: хералдически камшик нехеху. Какъв е там следващият ни номер, драги?

А от време на време, вмъквайки се в нашите разговори, в камерата непрестанно се повтаряше все същият онзи печален полустон-полувъздишка...

Да си призная, тези звуци започнаха да ми действуват на нервите, макар и да се стараех да не се издавам. А какво ли им е било на суеверните грабителите да ги чуват в пълен мрак?

Всеки път, когато отекваше зловецният вой, Сабир потръпваше, а Павлик започваше да се озърта настрани.

Но пръв не издържа доктор Шакур.

— Виж го ти, шайтанът, йесхатак! — изруга той. — Трябва да му запушим гърлото.

Едва го склоних засега да не оглежда стените, за да търси скрития източник на подлудяващите стенания. Първо трябваше да подредим вещите, разпръснати от грабителите из цялата камера, за да не ги стъпчем, без да искаме.

След като точно отбелязахме в какво положение се намират всички предмети, започнахме постепенно да ги изнасяме от камерата, да ги разглеждаме и опаковаме.

Това беше много сложна и къртовска работа. Измъквайки предпазливо по една вещ от натрупаната в безпорядък камара, ние сякаш си играехме на някаква изморителна игра на топчета. Ето сандали, общити с вземо от мъниста. Опасно е дори да ги вземеш в ръка, веднага ще се разпаднат. Трябва още тук, на самото място, да се напоят с парафин и след това търпеливо да се чака два-три часа, докато той се втвърди.

А как да се изнесе от гробницата ето това ложе от черно дърво с гравирани фигурки на странни зверове по ъглите? Ще трябва да го разглобяваме, да го изнесем на части и отново да го сглобим на чист въздух.

— Открих! — внезапно завика Павлик. — Ето го гласовития дух на фараона!

Толкова се бях увлякъл в работата, че бях престанал да слушам зловещите стонове, свикнах вече с тях, както ковачите свикват с вечния грохот на своите чукове, и не разбрах изведнъж за какво говори той.

Павлик стоеше до каменния ястреб при възглавето на саркофага и се мъчеше да надзърне някъде в клюна на мрачната птица. Примъкнах се към него.

— Подреждах тази кошничка, а той като застена над самото ми ухо — бързо поясни Павлик. — Без съмнение звукът идва оттук. Послушайте!

Постояхме няколко минути в пълно мълчание. И изведнъж ястребът жално застена! Явно, звукът излизаше някъде от клона на каменната птица. Павлик закри клюна му с ръка — и стонът веднага пресекна.

Така успяхме най-сетне да установим източника на измъчилите ни тайнствени стонове и да се избавим от тях, като просто затъкнахме клюновете на ястребите с памук. Оказа се, че дълбоко в планината беше пробит тесен вентилационен кладенец, по който въздухът идваше до каменните фигури на птиците, застанали на стража край саркофага.

Още няколко дни продължихме да се занимаваме с подреждането и опаковането на находките, изнесени от погребалната камера. А Сабир пак започна с часове да обикаля из нея със своите уреди — сега, когато ястребите престанаха да оплакват печалната съдба на Хирен, той се чувствуваше тук много по-спокойно и можеше да завърши проучването на радиоактивната облицовка.

Андрюша Акуратов до късна вечер се заседяваше в палатката, определена за походна лаборатория. Приведен над неустойчивата масичка в неудобна, изморителна поза, с грубите си на вид, но удивително ловки пръсти той по сто пъти нареждаше и така, и инак мъничките парченца от инкрустацията, търпеливо ги снаждаше едно към друго, напояваше ги със заякчаващи разтвори, слепваше ги и постепенно от купчинката безнадеждна смет се възраждаше едно прекрасно ковчеже.

Помагаха му Женя Лавровски и Зиновка, но дълго не издържаха: гърбът изтръпваше, вратът се схващаше, ръцете започваха да треперят. Налагаше се да правят почивки, за да се поразтъпчат из лагера. Но

Андрей продължаваше да работи, без да изправя гръб. А до него, замислено и меланхолично подсвирквайки си, Казимир Петрович също така неуморно рисуваше една находка след друга.

Сами по себе си тези находки бяха интересни, но за съжаление не изясняваха нищо относно съдбата на Хирен — обичайни погребални потреби.

Интересни може би бяха бойните колесници, за съжаление силно пострадали от ръцете на грабителите. Украсени с резба, леки, с високи колела, те, както изглежда, са развивали голяма скорост. Дъната им бяха изплетени от ремъци, покрити с кожи. Те са пружинирали много добре и по този начин напълно са заменяли ресорите, които египтяните още не са познавали.

Ветрила, красиви жезли с дълги огънати ръчки... Алабастрови съдове за благовония. Ковчежета и сандъци с дрехи, обувки. Грижливо са снабдили фараона за задгробния му път, от който, както сам той напомняше в своите стихове, вече няма връщане...

И ушебти, ушебти, ушебти безкрай на най-неочаквани места — и всичките с все същата навеки застинала усмивка, както и на голямата статуя на фараона в ъгъла на погребалната камера.

Върху нейния пиедестал се оказа един много интересен надпис:

„Аз вложих истината в себе си, аз чувствавам отврата към лъжата, защото зная, че синът на Атон Неферхеперура Уаенра се радва на нея“.

Неферхеперура Уаенра е тронното име на фараон Ехнатон!

Това говореше много нещо: значи, Хирен е почитал покойния реформатор, смятал го е за свой учител и наставник и по всичко изглежда, се е стараел да продължава неговите начинания.

Възникна един сложен проблем: как да се изнесе от гробницата тази великолепно статуя? Мястото ѝ е в музея, а не тук, в подземията на пустинните и диви планини. Но първо трябваше да се подредят и изнесат всички останали вещи, да се очисти път за нея.

Работата напредваше по-бавно, отколкото ми се искаше, защото твърде много ни досаждаха неканените гости. Освен кореспондентите появили се дори туристи — някакъв предприемчив спекулант ги доведе с два автобуса от Асуан направо през пясъците.

Те пристигнаха тук като на пикник. Трупаха се край решетката, която закриваше входа на гробницата. На цели стада вървяха след

всеки от нас, щракаха с безбройните си фотоапарати, молеха за сувенири: „Е, поне една радиоактивна песъчинка от гробницата!“

Накрая това омръзна на Шакур и той извика цял взвод от пограничната стража. Сега едрите стройни войници нубийци задържаха крещящата тълпа на прилично разстояние от гробницата.

Но като капак на всичко се появиха най-сетне и онези гости, чието пристигане аз отдавна очаквах и от което се опасявах: все на същия познат охлузен додж се довякоха Уудсток и Атанасопуло.

Атанасопуло както винаги мълчеше, кланяше се и величествено си поглаждаше разкошните мустаци. Уудсток възхитено ахкаше, изпадаше във възторг от нашия успех, но очите му през цялото време си оставаха студени и тъжни. Отговарях му твърде сухо. Може би това изглеждаше дори невежливо, но, право да си кажа, нямах никакво желание да разговарям с тези нехранимайковци. Ако зависеше от мен, изобщо не бих ги допуснал близо до гробницата.

Но Уудсток съумя да очарова доктор Шакур с престорените си възторзи и с постоянното споменаване на бащиното си име. Той не само че им разреши да разгледат гробницата, но дори сам ги разведе по всички подземни проходи. Аз се отказах от тази чест и продължавах да работя.

Когато се завърнаха, Лесли Уудсток пийна с доктор Шакур по един коняк и стана още по-красноречив. Той продължаваше да се възхищава и учудва, изненадваше се от нашия невиджан успех, мъчейки се да вмъкне и мен в разговора. Но аз упорито му отговарях с мълчание.

Този навярно забавен отстрани, но за мен твърде противен разговор беше изведнъж прекъснат по най-неочакван начин.

В палатката внезапно се втурна един от работниците и викна:

— Там човек, я устаз! Там човек в пясъка!

— Какъв човек, насаб^[1]? — сърдито го прекъсна доктор Шакур.

— Какво се втурваш като магнун^[2], драги?

— Извинете, я саадат бей. Там в пясъка мумия...

Колкото и чудна да беше новината, бях готов да се закълна, че, кой знае защо, повече от всички тя порази Уудсток и Атанасопуло. Аз тъкмо ги гледах в този момент и забелязах с какво изражение се спогледаха те. Защо ли?

Нямаше време да се замислям. След миг ние вече в надпревара се носехме към гробницата.

Като ни видяха, работниците, които разчистваха пясъчната купчина, радостно зашумяха, предвкушвайки традиционния богат „бакшиш“ заради рядката находка. Те се отдръпнаха и аз видях една стърчаща от пясъка сгърчена ръка, омотана в потъмнели от смола и благовония бинтове.

Приклекнах и започнах внимателно да разгребвам пясъка. Доктор Шакур ми помагаше от другата страна. Постепенно се показваше обвита в пелени мумия.

Царските знаци — ястребът Нехебт и свещената змия Буту — върху кърпата на главата, името на фараона в овален картуш...

— Това е Хирен! — възкликна Шакур.

Да, пред нас без съмнение лежеше мумията на фараона Хирен, която вече се бях отчаял, че ще намеря. Но сега ето я, тя е пред мен — и край на всички съмнения, колебания и смътни надежди, спотайващи се някъде в глъбината на душата ми.

Сега не оставаха никакви съмнения: ние действително бяхме намерили гробницата на Хирен — този път истинската, а не лъжливата — и напълно разграбена още в дълбока древност. Ето го неопровержимото доказателство — мумията на самия фараон. Грабителите бяха смъкнали от нея всички скъпоценности и после, сякаш за отмъщение, я бяха хвърлили в дълбокия кладенец — клопка, приготвена за тях от Хирен. Те все пак го бяха надхитрили.

Мумията беше лежала векове в пясъка, на дъното на кладенеца. И ето сега, изстребвайки пясъка, нашите работници случайно я намериха. Всичко стана ясно.

Уудсток — чак тогава забелязах, че той е изтичал с нас и стои зад гърба ми — внезапно каза нещо бърже на Атанасопуло на някакъв непознат за мен език. Последният му отговори кратко, с една дума.

— Доктор Шакур, чини ми се, че забраната да присъствуват странични лица при разкопките трябва да се отнася за всички без изключение — казах аз.

Археологът бърже закима и се обърна към неканените гости:

— Господа, длъжен съм да ви помоля да напуснете гробницата. Вие злоупотребявате с моето гостоприемство, драги.

Уудсток ме стрелна с очи, усмихна се изкриво и двамата с Атанасопуло тръгнаха към изхода.

Повече не ги видях този ден и вече се надявах, че никога няма да ги видя. Но оказа се, че те съвсем не са заминали и скоро отново ни се обадиха по най-предизвикателен начин.

---

[1] Мошеник (араб.). ↑

[2] Побъркан (араб.). ↑

ГЛАВА XVIII

ПОРАЗИТЕЛНИЯТ НАДПИС

Когато изнесохме мумията на повърхността, като разпъждахме напиралците от всички страни репортери, доктор Шакур каза:

— Ще трябва да извикам самолет и незабавно да я откарам в Кайро. Тук, в пясъците, ние не ще можем нито да я запазим, а още по-малко да я изследваме. Но вие засега продължавайте работата сам, драги, с колегите си.

Това беше правилно решение и аз нямаше защо да възразявам. Веднага се свързахме по радиото с Кайро. Още на следното утро долетя самолет и фараонът Хирен, обвинен в погребалните си покривала, се отправи в последния си път над пустинята, която така е обичал, че дори я беше избрал за място на последното си упокоение.

Пясъчната купчина сега беше напълно разчистена и ние можехме да огледаме докрай долния коридор. Той скоро свършваше и там имаше една врата — гостоприемно отворена, незапечатана и неразбита. А зад нея се оказа тясна, почти квадратна и свършено празна стаичка. Стените бяха съвсем голи, без рисунки, и на една от тях, точно пред входа, беше написано с ясни, бих казал, дори елегантни йероглифи:

„Сърцата са зли, всеки граби ближния си. Човекът с ласкав взор е сиромас, добрите вредом ги пренебрегват. Човекът, комуто се надяваш, е безсърдечен. Няма справедливи. Земята е свърталище на злодеи. Аз съм смазан от нещастиято. Нямам верен приятел. Злодеят поразява земята и няма край на всичко това...”

Колко ли трябва да е преживял, за да напише тези горчиви думи този човек, който в младостта си тъй радостно славословеше живота:

*Прекарвай деня си радостно, друже,
вдъхвай дъха на благовония и масла...
Остави всяко зло зад гърба си.*

*Мисли само за радости — докато
не идеш в страната, възлюбила мълчанието.*

Върнах се в погребалната камера да си довърша работата. Тя вече беше празна, всички вещи бяха изнесени, описани, опаковани. Сега можех безпрепятствено да се заема с фреските и надписите по стените.

Рисунките се оказаха твърде традиционни, те изобразяваха обичайни религиозни и погребални сцени. Необичайното беше само едно: навред като главно божество се явяваше слънчевият Атон.

Дори и след смъртта си Хирен упорито продължавал да отстоява скъпите на сърцето му преобразования на неговия учител Ехнатон!

Увлечен в работата, отначало някак си не забелязах, че в камерата по няколко пъти на ден влиза Сабир — ту с радиометър, ту с някакви други уреди. Върви покрай стените, поднася уредите към тавана, изкачва се по сгъваемата стълбичка и постоянно нещо си мърмори. Накрай това ме заинтересува и вечерта, след като се нахранихме, го запитах:

— Какво сте се угрижили, Али? Струва ми се, че вече направихте всички измервания и дори написахте отчета си.

— Изглежда, че съм прибързал и ще се наложи да пиша допълнение.

— Какво?

— Странни работи стават в тази гробница — като се приближи към мен и понижи глас, отвърна той. — Вие можете да ме смятате за суеверен, ала уредите — те не могат да се заблуждават както хората, нали?

— И какво толкова необичайно показват вашите уреди?

Сабир извади из войнишката си торба листче хартия, цялото изписано с цифри и с някакви формули, и го постави на масата.

— Ето, аз съм го изчислявал десетина пъти. В камерата има не само повишена радиоактивност. Там магнитометърът показва и наличието на някаква намагнитена маса. Не в самата камера, а над нея. Разбирате ли, като че ли там има и някакво железорудно тяло.

Няколко секунди ние мълчаливо се гледахме един друг. Аз се стараех да разбера какво ми говори, а той — да се убеди дали съм го

разбрал.

После неуверено запитях:

— Искате да кажете, Сабир, че сте намерили не само залежи на уран, но и на желязна руда ли?

Той сви рамене и поклати глава:

— Не знам. Избродих всички склонове на височината — никакви особени признаци за някакво голямо железорудно тяло не намерих. Нали не може това да бъде руда във вид на някакво единично неголямо находище?

— Искате да кажете, че над погребалната камера е скрито нещо желязно ли? — Гласът ми трепна.

— Не знам — упорито повтори Сабир, като си гладеше мустачките. — Знам само, че в тази проклета гробница стават някакви странни неща. Те озадачават не само мен, но и моите уреди. Защо на едно място — само на едно! — в коридора, който води към погребалната камера — помните ли, където вие пропаднахте в капана? — уредите също отбелязват повишена радиоактивност? Макар че и там стените на коридора са изградени от обикновен, съвсем не радиоактивен пясъчник. Можете ли да ми обясните това?

— Ще отидем утре в гробницата и заедно ще потърсим.

Така и направихме. Отивайки към погребалната камера, Сабир поднесе на едно място капсулата на радиометъра към тавана на коридора — и уредът тревожно запука. Щом го премести малко по-нататък, радиометърът замълча и отново се обади чак когато влязохме в камерата.

Тук неочаквано магнитометърът се прояви изведнъж, както впрочем и разказваше вчера Сабир. Достатъчно беше само да поднесе уреда към тавана и стрелката върху скалата започваше тревожно да се мята.

— Там има желязо! — каза Сабир, като заплаши с пръст тавана на гробницата.

Тогава с изследването се заех аз. Дълго почуквах с чукчето тавана, като се заслушвах какъв звук се получава. Не, като че ли там няма празнина.

Започнахме да почукваме в коридора на онова място, гдето тревожно пукаше радиометърът. И тук, ако се съди по признаците, имаше цял монолитен скален блок.

Но загатката трябваше някак си да разрешим. И аз се разпоредих да се пробие на това място облицовката на тавана. Нищо особено страшно нямаше в това, после отново ще го поправим.

Ние стояхме и мълчаливо наблюдавахме как двама работници с кирките разбиват древната облицовка. Неудобно им беше да работят под тавана.

Те се насърчаваха с монотонни викове:

— Яла! Яла^[1]!

Остри парчета летяха на всички страни.

Ето свърши се облицовката, под нея се показва чиста гранитна скала, от каквата се състоят всички околни височини. Значи, ние сме се излъгали и напразно предприехме цялата тази работа. Вече исках да кажа на работниците да прекратят тази безсмислена разрушителна работа, когато внезапно Сабир ме изпревари с рязък възглас:

— Стоп! Та това е същата оная скална порода, която е използвана за облицовка на камерата!

— Е, и какво? — не разбрах аз.

— Как какво? Явно, това е плоча, плоча от радиоактивен гранит. Тя е огладена от човешка ръка и закрива някакъв вход!

Аз смъкнах изплашения работник от стълбичката, сам се покатерих на негово място и надзърнах в пробоя. Да, гранитният блок, криещ се под облицовката, без съмнение носеше следи от обработка. Ние бяхме попаднали на някакъв таен вход, останал неизвестен за грабителите!

Успяхме да разширим отвора в облицовката така, че краищата на плочата се провидяха. Тя беше плътно прикрепена към околните скали и явно представляваше тежък монолитен блок; именно поради това не можахме да отгатнем по чукането, че зад нея е скрит проход.

Не оставаше нищо друго, освен да пробием изцяло тази бронирана с радиоактивен гранит тайна врата. Така и направихме.

Ах, колко тежка се оказа тази работа! Дълбаехме гранита редом с работниците, като се сменяхме един друг. И едва сега май разбрахме какъв адски е бил трудът на древните строители и роби, които са добивали тези несъкрушими блокове в каменоломните. Плочата се оказа три метра дебела!

Но ето и последния удар.

Кирката проби междинен отвор и заседна в него. Измъкнахме я и аз надзърнах в дупката, осветявайки с фенерчето.

— Е, какво? — нетърпеливо запита застаналият долу Сабир.

— Вие бяхте прав. Това е коридор.

— Отлично! Хайде да продължим да пробиваме.

И на самия мен страшно ми се искаше по-скоро да узная какво се крие зад този блок. Но именно сега трябваше да бъдем двойно по-предпазливи и по-спокойни. Обясних на геолога, че ще трябва да запустим пробития отвор, да запечатаме тайния вход и да дочакаме завръщането на доктор Шакур. Без разрешение на службата „Древни паметници“ нямахме право да вършим нищо повече.

Същата вечер още изпратих подробна радиограма в Кайро и започнах да чакам.

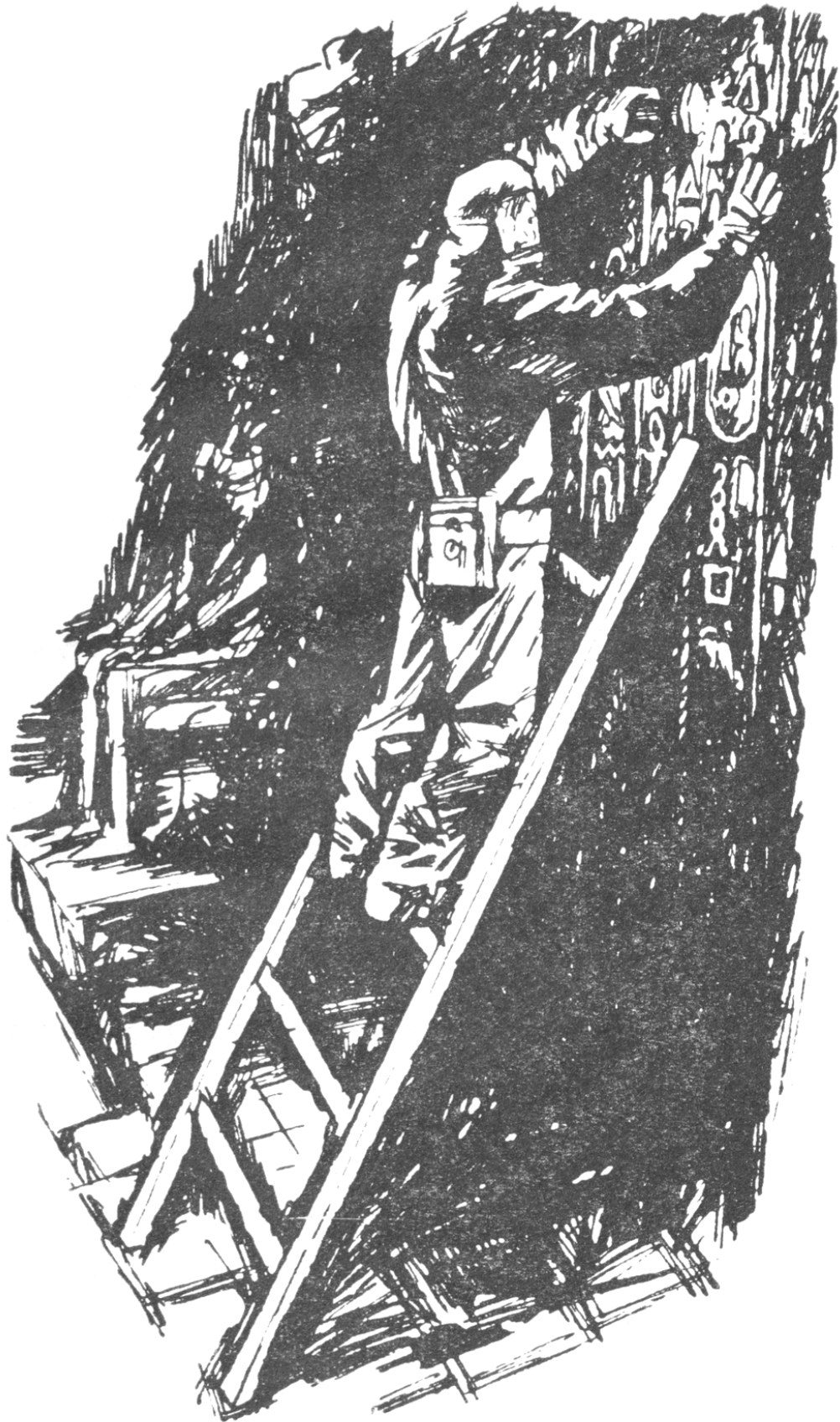
А за да не стане очакването безкраен кошмар и постоянно изкушение, прибягнах към старото изпитано средство — работата. На утрото отидох в погребалната камера, за да продължа да прерисувам надписите и да снимам естампажи от фреските.

И ето тук именно ме очакваше съвсем невероятна изненада!

След като сних естампаж от поредната фреска, започнах да разглеждам надписа, който стоеше малко над нея. Той беше ограден с картуш — значи, това е някакво царско име. Продълговат правоъгълник с прорез надолу, после дръвце, а този малък знак е условно изображение на престола.

Какво странно име, нищо не разбирам!...

В този ъгъл беше доста тъмно. Изправих стълбичката и се изкачих по нея, за да разгледам по-добре загадъчния надпис. В защитния костюм това беше страшно неудобно.

Правоъгълникът обикновено означава дом. С дървото всичко е ясно. Малкият знак за „седене“ може да означава „място“ или „престол“, но също и обикновено съчетание на двете съгласни — „ст“.

Всичко като че ли е понятно, а се получава някаква безсмислица. Никой не е слушал за фараон с такова глупаво име!

„Добре, ще го прерисувам и през свободното си време ще го разгада“ — помислих аз, преместих погледа си върху съседния надпис — и едва не паднах от стълбичката...

Малко кръгче с точица в средата — „светлина“.

После два ходещи крака, както ги изобразяват обикновено децата — това значи „да вървя, да се движа“.

А по-нататък имаше дълга редица от условни знаци, с които древните египтяни са означавали цифрите: на два пъти се повтаря „пръст“, осем пъти поред — „лотусов лист“, после пет гранчета „въже“...

И какво се получава? Двадесет и осем хиляди петстотин седемдесет и едно цяло и три седми „речна мярка“... Какво огромно число!

Машинално започнах да го привеждам в обикновени километри. „Речната мярка“ била най-голямата мярка на египтяните за определяне на разстояния. Тя се равнявала на двадесет хиляди „лакти“ — това са приблизително десет и половина километра. Значи, превърнато в километри, се получава триста хиляди... Да, съвсем точно — триста хиляди километра.

Какво?!

Едва сега до мен стигна смисълът на надписа: „Светлината... се движи... с триста хиляди километра...“

Стори ми се, че полудявам. Та това означава, че много векове преди нас Хирен вече знаел един от най-великите закони на природата, въз основа на който Айнщайн построи цялата теория за относителността: скоростта на светлината е равна на триста хиляди километра в секунда!

Невероятно? Ами че аз виждам този надпис върху стената на гробницата със собствените си очи.

„Виж, ако бях започнал да ви доказвам, че тридесет века преди Айнщайн Хирен е извел формулата $E = mc^2$ — тогава вие бихте могли

да ме откарате в лудницата...“ — припомних си шеговитите думи на Моргалов.

Повече не можех да работя и бързо напуснах гробницата, като реших засега никому да не говоря за този невероятен надпис.

Останалото време от деня, уединил се в палатката, аз си блъсках главата над него. Но той беше прост до глупост: само два йероглифа, недопускащи други тълкувания, и цифрите — главното е съвсем точните, неумолимите цифри — триста хиляди...

Чувствайки, че главата ми отново започва да се върти, аз се заех с надписа в картуша. Той пък, напротив, изглеждаше съвършено неясен и заплетен.

— Дом... дърво... престол — мърморех аз. — Или може: „пр“ и „ст“, но какво означава това? И какво прави тук тогава дървото?...

На сутринта се готвех по-раничко да отида в гробницата, за да проверя всичко на свеж ум. Ала не бяхме успели и да закусим, когато в лагера се втурна буйна тълпа от репортери и ме засипа с град от въпроси:

— Закъде води откритият от вас таен вход?

— Защо не допускате в него печата?

— Русите вечно имат някакви тайни!

Откъде бяха надушили за него? Ние със Сабир се бяхме уговорили да държим нашето откритие в тайна. Съдържанието на радиограмата не знаеше никой освен нашия радист, а в него аз бях съвсем сигурен. Вероятно се е разбъбрил някой от работниците.

Не ми оставаше нищо друго, освен да кажа, че действително вчера е бил открит неизвестен по-рано вход, но тъй като още не е изследван и достъпът в него е закрит до завръщането на доктор Шакур, не смятам за възможно да устройвам някакви прибързани пресконференции.

— И на мене ли отказвате да ме пуснете в гробницата, за да се запозная с тайната врата? — изведнъж дочух гласа на Уудсток и погледът ми бърже го откри в тълпата журналисти.

Въпросът беше толкова нахален, че аз смутено промърморих:

— А вас собствено с какво право?

— Е, макар и с правото на първооткривател на тази гробница — спокойно отвърна Уудсток, като се промъкваше през тълпата към мене.

Наоколо се вдигна страшен шум.

Уудсток вдигна ръка, настоявайки за внимание. От всички страни към него като змии се протегнаха микрофони.

— Ще трябва, изглежда, да направя едно важно съобщение — продължаваше Уудсток, като се кланяше. — По известни съображения ние не бързахме с него, но сега, струва ми се, е дошло време. Но позволете ми първо да задам няколко въпроса на началника на руската експедиция.

Той се обърна към мен и запита:

— Кажете, а вчера... вчера нищо друго интересно ли не открихте в гробницата?

Аз съвсем нямах намерение да отговарям на неговите нахални въпроси и изобщо да влизам в каквито и да било пререкания с него. Но този въпрос беше толкова неочакван, че неволно промълвих:

— Не разбирам...

— Е, да речем, когато изучавахте фреските в погребалната камера, нищо интересно ли не забелязахте?

А откъде той е могъл да узнае?!

— Защо мълчите? — извика някой от репортерите.

— Отговорете!

— Смущава ли ви моят въпрос? — напираше Уудсток, умело приспособявайки се към настроението на тази жадна за сензации тълпа или в най-лош случай поне за мънищък скандал. И той умело я управляваше със своите хитри, лъжливо-важни въпроси, също както някой добър диригент — послушния си оркестър.

Почувствувах, че ме вмъкват в някаква провокация. Не биваше да мълча и отвърнах:

— Да, вчера върху стената на погребалната камера наистина открих надпис, но засега той не се поддава на разшифроване.

— Може би ще ни запознаете с него? — настояваше Уудсток под одобрителните възгласи на кореспондентите.

— Не смятам това за възможно до привършване на разшифроването...

— Тогава аз сам ще направя това вместо вас. Вие намерихте надпис, който гласи: „Скоростта на светлината в празното пространство е триста хиляди километра в секунда...“ И повярвахте, че го е оставил Хирен, нали?

— Значи, това са ваши... — Аз просто се задъхвах от негодувание, а наоколо гърмеше смях.

А как не забелязах, че надписът е пресен! При все че там беше тъмно и той е направен не върху мазилката, а направо на гранитната скала. Това нерядко вкарва в заблуда и при добро осветление.

Уудсток палячовски ми се поклони и подигравателно каза:

— За съжаление не можах да подбера по-подходящ йероглиф за празно пространство. На древните египтяни е било неизвестно такова отвлечено понятие...

Но аз вече не го слушах, защото сега изведнъж ми стана ясен и вторият странен надпис — онова глупаво съчетание на йероглифи в картуша. Това съвсем не беше име на неизвестен фараон, а просто най-глупаво примитивно изписване с египетски йероглифи на фамилното име на този авантюрист.

„Wood“ е гора и надписът може да се разбира така: „Този дом е място (или престол) на Уудсток“. Втората половина на неговото фамилно име „stock“ — опора, може да означава още и „акционерен капитал“ на жаргона на бизнесмените. Също съвсем в неговия стил!

Но защо е направил всичко това? Защо е крил досега, че е намерил гробницата преди нас? Защо не е проглушил за това цял свят? И защо е скроил сега тази много глупава и нахална комедия?

И тогава сякаш ми проблесна: ами че те просто нямат разрешение за разкопки! По всичко изглежда, че в Египет отдавна вече нямат вяра на Уудсток. Вместо слава очакваха ги разпити, може би арест и дори изгонване от страната. Те са проникнали в разграбената гробница само ден-два преди нашето появяване. Ние сме ги изплашили и тогава Уудсток измислил този ловък ход с надписа. След като поставил нещо като маркировъчен стълб, той всеки момент можеше да вдигне шум и да ни вмъкне в някаква провокация.

Изглежда, че този момент е настъпил. Създаде се сложно положение, а аз не бях дипломат и не знаех как да се измъкна из него.

— И тъй — заплашително започна Уудсток и внезапно замлъкна на половин дума, вдигнал глава и послушвайки се в нещо.

Всички затихнаха. И изведнъж започна ясно да се чува бумтежът на приближаващия се самолет. Познатият „Бичкрафт“... Връщаше се доктор Шакур!

Възползувах се от настъпилата пауза и започнах да се промъквам сред тълпата.

— Къде отивате? Ами вашият отговор? — развикаха се репортерите, като ме дърпаха за ръкава.

— Ще продължим разговора — отдръпнах се аз. — А сега трябва да посрещна самолета.

Цялата тълпа тръгна след мен към площадката за кацане.

Самолетът вече се беше приземил и олюлявайки се, спря недалеч от нас, скрил се за известно време във вдигналия се облак прах. Когато той се разсея, вратичката на кабината се отвори и оттам надзърна доктор Шакур. По лицето му се беше разляла радостна усмивка при вида на толкова тържествено и многолюдно посрещане. Като махаше с ръка за поздрав, той започна да слиза по стълбичката.

— Е, как е, драги? Поздравявам ви! — Той ми стисна ръката в своите шепи и дълго я разтърсва, гледайки ме ласкаво в очите. — Чувствувам, че при вас има големи новини. Но и аз съм ви приготвил една изненада!

Аз вече исках по-скоро да му разкажа за скандала, който Уудсток ми беше устроил, когато изведнъж видях двама едри мъже с еднакви наметала и сиви шапки да слизат по стълбичката след археолога. Още от височината на стълбичката те търсеха някого с очи и сега, без да ми обръщат внимание и без дори да ми се представят, бързо минаха край нас.

Огледах се след тях и видях как те разсякоха тълпата и приближиха към Лесли Уудсток, който беше започнал бавно да се дърпа назад при тяхното приближаване.

— Мистер Уудсток? — учтиво запита единият от непознатите.

Уудсток мрачно кимна.

— Елате с нас. А къде е вашият приятел Атанасо?

Не дочух отговора на Уудсток, защото всички кореспонденти зашумяха и се втурнаха към тях.

Затова пък видях папа Атанасопуло. Той стоеше настрана, мушнал ръце в джобовете с безучастен вид. Но мустаците му бяха клюмнали, а редом с него стоеше, стискайки го силно за лакътя, същият онзи мълчалив и навъсен арабин, когото Сабир беше довел и представил за свой помощник. Едва сега разбрах защо той не ходеше с

геолога на издирвания, а постоянно се мотаеше между работниците и ги разпитваше за нещо...

Без да обръщат никакво внимание на виковете на съвсем обезумелите репортери, хората в сивите наметала отведоха Уудсток и Атанасопуло в палатката на доктор Шакур. Разбира се, репортерите хукнаха след тях, а ние с Шакур останахме сами. Той ме изслуша и едва тогава каза:

— А защо не се заинтересувате, драги, каква изненада съм ви донесъл?

— Струва ми се, че току-що я видях...

— О, не! — разсмя се археологът. — Това не е по моето ведомство, нека сами се оправят. А моята изненада е много по-интересна...

Той направи мъничка пауза, за да произведе по-голямо впечатление, и изтърси:

— Това съвсем не е Хирен, драги!

— Кой не е Хирен?

— Ами че мумията, която намерихме! Това е просто някакъв юноша на около деветнадесет години, но без каквито и да било негърски признаци. А пък нали Хирен е бил нубиец?

— Не може да бъде!

— Съвсем точно, драги! Той е пробутал на грабителите една чужда мумия вместо своята!

— Тогава... — възкликнах аз и млъкнах, задъхвайки се от невероятността на успеха, който може би ни очаква в края на потайния вход, открит вчера.

— Да, да, разбира се! — завика Шакур, като ме дърпаше за ръка. — Незабавно трябва да отворим потайния вход. Няма да губим време.

... И ето под ударите на бляскащите при светлината на фенерите кирки отворът в каменната триметрова плоча постепенно се разширява.

Ето в него вече може да се промъкне човек, като се прегъне на четири...

Предлагам с жест на доктор Шакур да влезе пръв, но той учтиво ми се кланя.

— Не, драги, отстъпвам вам тази чест. Нали вие открихте тайния вход.

Промъквам се в прохода, правя първата крачка — и в същия миг нещо се срина върху мене и ме поваля. Пясък ми запушва устата, очите, ушите... Задъхвам се. Пясъкът ме погребва жив — и това е последното, което още разбирам...

---

[1] Хайде! Хайде! (араб.). ↑

ГЛАВА XIX

ОКОВАНИЯТ В ЖЕЛЯЗО

Идвам на себе си чак в палатката. Цялото тяло ме боли, сякаш дълго са ме газили.

Над мене се е навел угрижен Шакур, зад рамото му надзърта Павлик.

— Аллах ви пази! Още мъничко, драги, и вече нямаше да мога да разговарям с вас. Едва успяхме да ви измъкнем. Следния път аз ще тръгна пръв.

— Ами пясъкът? — питам аз.

— Изгребват го, драги, изгребват го. Лежете си!

Отново трябва да се чака...

На следната вечер, когато излязох вече да се поразтъпча, при завръщането ми край палатката ме очакваше човекът със сивото наметало и сивата шапка.

— Можете ли да ми отделите няколко минути? О, това е най-чиста формалност, я хавага...

Не ми е много приятно да видя отново Уудсток, но няма какво да се прави и аз тръгвам след човека в сивото наметало.

Но в палатката, където ме отведе той, няма никакъв Уудсток. Край походната масичка седи и пише нещо другият представител на полицията, а в къта се е настанил направо върху килимчето и спи „помощникът“ на геолога Сабир.

— Ахлан ва сахлан, я устаз! — вежливо ме поздравява агентът.

— Седнете. Бих желал да ви задам няколко въпроса, ако не възразявате.

— Моля ви се — казвам, като вдигам рамене и се отпускам на предложения стол.

— Разкажете, моля ви, всичко, което знаете за господин Лесли Уудсток.

Без да се впускам особено в подробности, разказвам как за пръв път се срещнах с Уудсток, как после той идва с професор Меро и се

скарахме.

— За какво именно, я устаз? За какво говорихте с него насаме?

Аха, вие и такива подробности вече знаете! Кой ли им ги е разказал? Едва ли сам Уудсток... Или бедуинът Азиз, който изникна тогава из мрака така внезапно, сякаш ни беше следил?...

— А вие май че и без това сте много добре осведомени за всичко — казвам аз.

— Налага се, я устаз — сериозно отвърща моят събеседник, като уморено си трие очите. — Вие поне трябва да сте разбрали, че различни, доста различни хора странствуват из нашите пясъци. И с различни цели, истина ли е?

Започнах подробно да му разказвам какво ми беше предложил Уудсток, как се скарахме и той си отиде, а след това се върна и се опитваше да ми подари джобния часовник.

— Часовник ли?! — Агентът просто се приведе към мен.

— Да. А какво ви интересува толкова?

— Какъв часовник? Можете ли да ми го опишете по-подробно?

— Разбира се. Старинен, с такъв един изпъкнал капак. Върху него имаше и един запомнящ се надпис: „Докато гледате часовника, времето минава“. Буквите се бяха поизтрили. После той го подари на професор Мери.

— А защо вие не го взехте?

— Извинете, а защо трябваше да го взема? Аз не исках да приемам от него никакви подаръци.

— Само затова ли, или имахте някакви други съображения?

— Не разбирам, защо толкова сте се заинтересували от този часовник? — сърдито вдигнах рамене аз.

— Добре, да го оставим. Продължавайте, моля ви се, я устаз.

След като завърших разказа си, запитах:

— А какво все пак е извършил този Уудсток? В какво го обвинявате?

Агентът остави писалката, няколко мига внимателно ме гледаше, сякаш ме преценяваше, после отново се приведе над книгата и неопределено отговори:

— Много грехове има. Засега още не сме научили всичките. — И вдигайки отново глава, внезапно запита: — А какво можете да кажете

за случаите с отровните змии? Чини ми се, че сте имали на два пъти? Отначало бил ухапан един, после двама наведнъж, нали?

— Вие подозирате, че това не е било случайно? Та не е могъл Уудсток да накара змиите да се нахвърлят върху моите сътрудници!

— Една минутка. — Той се обърна към някого зад гърба ми и кратко заповяда: — Ареф, доведи го.

Озърнах се. „Помощникът“ на геолога скочи, сякаш не беше спал, и бързо излезе от палатката.

Тъй, значи, ще трябва все пак да се видя с Уудсток.

Някой отметна платнището на палатката и на прага се показва... Хануси!

— Това е вашият готвач, нали? — запитва агентът.

Мълчаливо кимнах, без да отмествам поглед от стареца.

— Не сте ли забелязали у него някакви... странности?

Очите на стареца молеха: „Спаси ме! Спаси ме!“

След като се позабавих малко, твърдо отговорих:

— Не, нищо лошо не мога да кажа за него. Хануси-ака винаги е бил много вежлив, услужлив и честен. Но какво има?

Полицаят внимателно и замислено ме гледаше, без да отговори, сетне се усмихна, записа бърже нещо и каза на стареца:

— Добре, върви си, стари насаб, но аллах да те пази да не се срещнеш пак с мен. Разбра ли?

— Ейва, я сиди — промърмори старикът, — я саадат бей я^[1] — И като се кланяше ниско, изчезна зад отвора.

— Комай сте прав — замислено каза полицейският агент и като стана, протегна ми ръката си. — Благодаря ви, я устаз. Довиждане!

След като се върнах в палатката си, дълго време се въртах в кревата и никак не можех да заспя. Мигар този старец ни е подхвърлил змиите? Защо? Ето от кого съвсем не очаквах!...

Накрай като че ли започнах да заспивам, когато внезапно дочух тихо повикване, подобно на шумолене:

— Не спите ли, я ефенди?

Понадигнах се на кревата.

— Хануси?

— Ейва, я сиди. Излезте, моля ви се, за минута.

Излязох от палатката и едва не се блъснах о стареца. Той стоеше на колене и припълзя към мене, като се опитваше да ми хване ръката и

да я целуне.

— Вие сте полудял, Хануси! Станете незабавно или ще си ида! Що за цирк е това!

— Ш-ш-шт... Не трябва да викате — прошепна старецът.

Вдигнах го за раменете, вкарах го в палатката и го сложих да седне. Искях да запаля фенера, но той бърже ме спря:

— Не трябва, сър, срам ме е да ви гледам в очите.

Когато седнах на кревата в тъмнината срещу него, Хануси бърже, объркано заговори. Той много се вълнуваше, често вмъкваше арабски думи, ту снижаваше гласа си до едва доловим шепот, ту изведнъж почти извикваше:

— Аз съм виновен пред вас и няма прошка за мен. Но той ме насили — той е страшен човек, я устаз! Познавам го отдавна и всичко разказах на началника. Вие винаги се отнасяхте добре с мен, но този дявол дойде и рече: „Следи го, той замисля нещо лошо против твоята страна.“ И аз започнах да следя... Дори тайно вървах след вас в оная проклета пирамида и едва не паднах в дълбокия гроб...

Та ето, значи, чия сянка бях видял тогава в пирамидата на Хирен! И стъпките, значи, съвсем не са ми се счули така...

— Но той искаше нещо повече. Искаше да ви отровя, подлият насаб! Но аз рекох: „Не!“ И все пак той ме насили да направя зло. Не можех да споря с него. Отдавна бях негов длъжник и той здраво ме държеше в ръцете си, я ефенди — вие не знаете... Тогава се съгласих да подхвърля змията, за да ви забавя в лагера. Ала това не беше опасно, вие имахте серум и ханашът не можеше никого да убие, нали? И всеки път аз пръв вдигах тревога. Но все пак трябва да лежа в затвора заедно с този шайтан, а вие ме спасихте и защитихте, я ефенди...

Той отново започна да търси в тъмнината ръката ми. Аз здраво го стиснах за китката:

— Успокойте се, Хануси-ака. Направили сте нещо лошо, но всичко завърши благополучно и ние можем да го забравим. Вървете и спете спокойно.

— Няма ли да ме уволните?

— Разбира се, не. Къде ще намерим такъв готвач?

— Трябваше всичко да ви разкажа, защото мафиш кеф^[2] лежи като камък на душата ми. — Той бърже ми мушна нещо в ръката и като

сянка изчезна от палатката, после прошепна за сбогом: — Аллах да ви пази, я ефенди!

Запалих фенера и погледнах онова, което старецът ми беше дал. Така си е — амулет, няколко безсмислени фрази върху едно изцапано късче хартия.

Исках веднага да го скъсам, но после реших да го запазя за домашния си музей. И едва сега изведнъж се досетих, че през цялата вечер старецът ме наричаше не „я хавага“ както преди, а „я ефенди“!...

На сутринта към десет часа изгребаха целия пясък и ние можехме да тръгнем по-нататък по загадъчния коридор.

Той ни отведе към измазана с вар врата. Върху нея се виждаха знаците на царско погребение — чакал с девет пленници и личният печат на фараона. Никакви следи от повреда — значи, грабителите не са успели да се доберат дотук!

Въпросително погледнах доктор Шакур. Той също мълчаливо кимна. И аз започнах предпазливо да къртя с един малък лом варната мазилка.

Постепенно се разкриха двете крила на вратата, мандалото. Дръпнах го.

И вратата бавно, с тихо скърцане се отвори...

Пред нас се откри продълговата стая, край отсрещната стена стоеше саркофаг от златист алабастр. Светлината на нашите фенери сякаш проникваше през неговите стени и ги караше да светят отвътре с меко трептящо сияние.

А около саркофага бяха наредени вази, сандъчета, кресла и парадни легла както и в долната фалшива камера — но този път, изглежда, непокътнати и запазени!

— Ел-хамду-лил-лах! — прошепна зад гърба ми доктор Шакур и изведнъж започна гръмко да чете напевно една след друга сури от корана.

Работниците подеха с високи гласове.

Решихме засега да не влизаме в погребалната камера, да преустановим работата и да приготвим всичко за фотографиране и скициране. Отново затворихме вратата, старателно я запечатахме. Входа на гробницата затворихме с желязна решетка и пред нея застанаха на стража двама войници от пограничната охрана.

И все пак с голяма неохота напусках гробницата: сякаш някъде в глъбините на душата си се опасявах, че може да изчезне като чуден мираж, да се изпари по някакъв тайнствен начин.

Когато приближавахме лагера, изведнъж зареваха моторите на самолета, вече втори ден дремещ тихо под палещото слънце. Отдалеч видях отпавилите се към него хора.

Напред омърлушено крачеше Атанасопуло с извити назад ръце, на които блестяха белезници. След него вървеше Уудсток.

Шествието завършваха двамината със сиви наметала и сиви шапки, еднакво килнати леко настрани.

След като хапнахме набърже и направихме всички необходими приготовления, въпреки пладнешката жегата побързахме да се върнем в гробницата.

Вече бях направил първата крачка през прага — и навреме си отдръпнах крака.

Направо на пода край самата врата лежеше мъничка глинена тухличка, върху нея — също такъв мъничък, сякаш детска играчка, факел и няколко черни парченца от изгорели дървени въглища. Едва не ги смазах с моите крачища!

Приклекнах, предпазливо взех странната тухличка в ръце и много трудно разчетох надписа, който едва прозираше през вековния прах:

„Аз задържам пясъка, за да не засипе тайния покой.

Онзи, който поиска да ме избиколи, ще спра с
пламъка на пустинята.

Аз предадох пясъците на огъня.

Аз накарах да свърнат по неверен път.

Аз съм тук за защита на Озирис...”

Без съмнение това беше магическо заклинание, а под името на бог Озирис се подразбираше самият Хирен.

Огледът и фотографирането на погребалната камера ставаха по същия ред и строга последователност както и преди, така че няма смисъл да преразказвам всичко.

Няма подробно да изброявам и всички наши находки, иначе книгата би се превърнала в обемист каталог. Пълният им списък наброява над осемстотин наименования.

Около саркофага старателно бяха наредени най-различни предмети, каквито биха могли да потрѣбват на покойния фараон в задгробните му странствувания. Тук имаше две бойни колесници, украсени със злато и слонова кост, оръжие и съдове, опънати лъкове, скъпоценности, златни купички, весла от абаносово дърво и модел на ладия. Само статуетките-ушебти се оказаха повече от сто!

Край възглавето на саркофага беше поставена лампа от бял камък. Тя изглеждаше много проста и строга: никакви рисунки, почти без резба. Но когато спуснахме в нея фенерчето, лампата изведнѣж засия с радостна и мека светлина, а върху стената се откри изображението на фараона Хирен, скрито по някакъв незнаен начин вътре в камъка от умелия майстор.

Отворих едно от сандѣчетата — и замрях: папируси! И върху един от тях имаше нещо подобно на чертеж! Трябваше по-бърже да ги затворим и да ги изнесем оттук, да не би да се разпаднат изведнѣж на прах.

Някои находки предизвикваха усмивка, други — озадачаваха. Намерихме например интересна дъска за игра върху изящна поставка от абанос. Тя е била предназначена за някаква игра, напомняща много слабо нашия шах. Явно Хирен приживе се е увличал от нея.

Попадна ни мъничко сандѣче, боядисано в бяло. Предпазливо повдигнахме изпъкналия му, украсен с резба капак, но не намерихме нищо интересно освен чифт кожени сандали, прилични на домашни чехли, при това порядъчно износени. Странен и непонятен сувенир... А дали пък това не е някаква семейна реликва?

Дали Хирен не е пазил тези вехтички сандали за спомен от Ехнатон?

Такива мисли изникнаха у мен във връзка с друга една находка — комай една от най-интересните. Това беше позлатено кресло — вероятно трон. Гравираният барелеф върху красиво извитото облегалo изобразяваше Ехнатон, раздаващ нещо на преклонилите се пред него приближени — между тях можеше да се разпознае и младият Хирен. Над главата на фараона-еретик блестеше златен слънчев диск с протегнати на всички страни лъчи-ръце.

На места резбата беше повредена от някакво остро оръдие. Какви ли драми са се разигравали около този трон? Възможно е враговете на Ехнатон да са се опитали да го унищожат, а Хирен го е запазил като скъп спомен и дори го е взел със себе си в своето задгробно пътешествие към благословените поля на Иалу...

До погребалната камера се оказа втора, доста голяма стая — същинска съкровищница, пълна с всевъзможни скъпоценни вещи.

Интересно е, че там намерихме наполовина празен сандъка с вар край самите врати и до него един прост опушен светилник. По всичко изглежда, тук са ги забравили в бързината си строителите, които са замазвали потайния вход и са излизали последни. Странно впечатление правеха тези обикновени, съвсем непарадни предмети. Като че ли бяха ги оставили тук едва вчера, а светилника са загасили съвсем преди нашето идване — сякаш не бяха се изминали от онова време повече от тридесет века...

Всяка находка ни караше да се замисляме, предизвикваше множество разсъждения и предположения. Но, разбира се, докато поддържахме находките, повече от всичко ни интересувахе най-главното: дали в саркофага се намира Хиреновата мумия, или отново той ни е пробутал лъжливо погребение?

С трепет повдигахме тежкия похлупак на саркофага. Под него се оказа ковчег, върху чийто капак лежаха няколко обикновени полски цветя. Те бяха изсъхнали, но сякаш са били откъснати едва вчера, нежната яркост на листенцата им никак не беше избледняла през вековете.

Внимателно разгледах ковчега — и неволно извиках от учудване. Та ето какво бяха доловили чувствителните уреди на Сабир през дебелината на каменните сводове!

Ковчегът беше железен, кован, украсен с богата инкрустация.

Поразително откритие! Та досега се смяташе, че в онези времена египтяните още почти не са познавали желязото, като са владеели само изкуството да топят и обработват по-поддаващия се бронз. Железни предмети докарвали от страните на Мала Азия, те били голяма рядкост и се ценели тогава по-скъпо от златото. И тук Хирен се е показал като гениален майстор и строител, изпреварил далеч своето време. Прозорливо съзрял той още тогава какви възможности се крият в този нов метал.

Измежду най-богатите колекции от древноегипетски старини, пазени във всички музеи на света — а само в каирския са събрани около петдесет хиляди редки находки, — та ето във всички световни колекции се наброяват всичко на всичко тринадесет дребни предмета, направени от желязо. А тук цял един кован ковчег! Представете ли си нашата радост?!

Започнахме с помощта на скрипци предпазливо да повдигаме капака на ковчега. Той се поддаваше бавно, сякаш с нежелание...

Ето че увисна във въздуха и ние видяхме лежащата в ковчега мумия. Главата ѝ беше закрыта от прекрасна златна маска, с изумителна точност — още по-изразителна, отколкото в камъка — запазила чертите на отдавна умрелия загадъчен човек, който ни беше създал толкова много грижи и вълнения.

Този път не бяхме измамани. Пред нас без съмнение лежеше фараон Хирен!

---

[1] Да, господарю... ваше превъзходителство... ↑

[2] Лошо настроение араб. ↑

ЕПИЛОГ

Така щастливо завършиха нашите дълги издирвания. Макар че за самите нас те далеч още не са завършени. Предстои дълга и упорита работа по лабораторното изследване на всички находки. Рано е още да се прави равностойка преди нейното завършване.

Но нещо твърде важно и интересно вече стана ясно. Преди всичко, разбира се, се изясни, излезе из тъмата на времето и се откри много по-отчетливо фигурата на самия Хирен. Вече няма никакви съмнения, че той действително се е опитвал да продължи реформите на Ехнатон и дори да ги направи още по-демократични с желанието си да привлече на своя страна целия народ: това доказваше „Горестното повествование“, което ни се удаде да установим, като анализирахме текстовете с електронно-изчислителната машина, че принадлежи на Хирен.

А сега ние получихме и нови доказателства за това. В надписите на фреските, покриващи стените на погребалната камера, се споменаваха имена на приближени на фараона Хирен. Както отбеляза нашият мастит лингвист Женья Лавровски, много от тези имена са били явно простионародни, а в един от надписите дори се споменаваха за някой си Ирамун — „бивш каменоделец, удостоен с големи милости“.

Измежду изображенията на фреските нямаше и никакви богове освен, слънчевия диск — Атон, и това потвърждаваше, че именно за Хирен, както и предполагам, се отнася лаконичният запис в един от оцелелите документи от онова време: „Той желаше да превърне боговете в хора...“

По-пълна представа за неговата дейност ще получим без съмнение, когато бъдат проучени намерените в гробницата папируси. Измежду тях се оказа, както вече споменах, един чертеж и още някакъв математически ръкопис. Тях ще трябва да проучим с помощта на специалисти — инженери и математици. И възможно е тогава техническите таланти на Хирен да се открият в съвсем нова светлина.

А засега ние непрекъснато се възхищаваме от секретите на неговата тайна гробница, така ловко скрита в пустинните скали, и на фалшивата пирамида, издигната край бреговете на Нил, за да заблуди алчните погледи на грабителите.

Анализ на желязото, от което е изкован уникалният ковчег, засега не бива да се прави — преголяма е проникналата в метала радиоактивност. В гробницата намерихме още няколко железни вещи, измежду тях един кинжал в златна ножница. В продължение на тези тридесет и три века върху неговото блестящо острие не беше се появило нито едно ръждиво петънце — нима това не говори за високото майсторство на създалите го под наблюдението на Хирен древни металурзи и оръжейници? Ами радиоактивната облицовка на погребалните камери! Нима тя не дава богата храна за размисъл и на нас, археолозите, и на физиците, и на медиците, и на историографите на техниката.

Накрай посмъртният подарък за родната страна — откритото по такъв необикновен начин богато находище на уран?

Хирен надхитри всички. Но, струва ми се, в края на краищата все пак и самия него надхитриха...

Измежду най-новите методи, които използват понастоящем археолозите, е така нареченият радиоактивационен анализ. Той е може би по-прост, отколкото заплашителното му название.

Заклучава се в това, че предметите се подлагат на въздействието на гама-лъчи. Тогава специални уреди помагат да се установи от какви вещества се състои изследваният материал.

Мумията на Хирен не се налагаше да облъчваме допълнително, пък и никой не възнамеряваше да прави това. Така че за удивителното откритие ни помогна случаят или по-точно хрумването на самия Хирен. Щом самият той се беше подложил на продължително облъчване, решихме да направим с мумията му и радиоактивационен анализ. С това се заеха Зина и Толя Петров.

Получиха се толкова неочаквани резултати, че те ги проверяваха шест пъти. Но няма съмнение: в организма на покойния фараон се откри небивало високо съдържание на живак. Това извиква твърде тежки и сериозни подозрения, че Хирен е бил отровен!

Види се, враговете му не са могли да го надвият в открит бой, но затова пък са прибегнали към изпитаното коварство на придворните

интриги и заговори — тиванските жреци са имали богат опит в подмолната борба.

Когато узнах за това, сърцето ми трепна, сякаш одраскано от долетелия отзвук от древните смъртоносни схватки...

... Откритията ни забавиха и ние напуцахме Египет този път необичайно късно, в края на май. Реката вече беше преградена при Асуан. Радиото разнесе из цялата страна деловите гласове на строителите, укротяващи Великия Хапи, бученето и рева на самосвалите, плисъка на водата, кипяща под градушката на скриващите се в нея каменни блокове.

В Кайро, където беше много горещо, ни се наложи да останем няколко дни. Трябваше да се изпълнят всички формалности по регистрирането на находките. В каирския музей бързаха да приготвят за тях специално хранилище, за да ги изложат после с разрешението на медиците пред посетителите.

По решение на правителството на Обединената арабска република половината от находките се предаваха на нашата страна. Част от тях ние вече получихме и се захвем с опаковането им за морското пътешествие.

Отмереният, плавен ход на нашите делови делници от време на време се нарушаваше от интересни събития.

Веднъж привечер по телефона ми се обади доктор Шакур:

— Направихме интересен анализ на цветята, намерени в Хиреновата гробница. Ако се интересувате, наминете утре към мен, драги.

Скромните полски цветя помогнаха да си изясним наистина любопитни неща. Те цъфтят край бреговете на Нил тъкмо по време на жътва, през март-април. Значи, именно по това време е умрял Хирен, отровен от враговете си.

Освен цветя в ковчега се оказаха няколко листчета от маслина. Сега това дърво е рядкост в Египет, среща се само в малко градини. Но по времето на Хирен възможно е тук да са шумели под полъха на вятъра цели маслинови горички.

А на следния ден ме повикаха в полицейското управление...

В една малка неуютна стая с прозорци към канала ме прие същият оня чиновник, който вече ме беше разпитвал веднъж в

палатката край Хиреновата гробница. Само че сега той не беше в сиво наметало, а в строгата униформа на капитан от полицията.

— Моля да ме извините, че отново ви безпокоя, я устаз — каза той, като стана и силно ми стисна ръката. — Но отново се нуждаем от вашата помощ.

— Слушам ви.

Капитанът се приближи към една ниска каса в ъгъла на кабинета, отвори дебелия стоманен врат...

— Познавате ли това?

Протегнал ръка по-далеч от себе си, той с погнуса държеше с два пръста за оръфаната каишка старомодния издут часовник.

— Да, този часовник Уудсток подари на професор Мери.

— Можете ли да потвърдите това?

— Разбира се. Аз го видях у Уудсток и след това у Мери.

— И това е същият часовник, който той се опитваше да подари на вас?

— Да. Но какво има?

Капитанът с гримаса на отврат по лицето сложи обратно часовника в касата и затръшна вратата ѝ.

— Аллах ви е опазил, че не сте го взели — каза той много сериозно, като седнаше срещу мен зад масата. — Похлупакът на този часовник е покрит отвътре с тънък слой от някакъв състав, съдържащ твърде солидна доза радий...

Та ето от какво се бяха появили онези загадъчни язви по гърдите на Мери!

— Страшни хора, способни на всичко — като поклати глава, каза полицаят и започна да пише нещо бърже.

Излиза, че неволно съм насочил следствието първоначално по лъжлив път, като смятах, че причина за всичко е заразената с облъчване погребална камера на пирамидата. Собствено Уудсток на това се е и надявал.

Но, значи, той е знаел от преди каква именно мъст е бил намислил Хирен?

Сякаш прочел разкъсаните ми мисли, капитанът извади от папката, която лежеше пред него, някакво листче хартия и ми го подаде.

— Лесли Уудсток помоли да ви предам това. — Навярно на лицето ми, без да искам, се е изписала отврата, защото той настойчиво повтори: — Много молеше и аз мисля, че вие би трябвало да го прочетете, я устаз.

С колебание поех листчето. Плътна синкава пощенска хартия, на такава пишеха в началото на този век. Горе към нея беше прикрепено мъничко парченце, върху което набързо бе написано на английски:

„За бога, прочетете това! Искam вие да знаете: баща ми в нищо не е виновен.“

Листчето от пощенската хартия се оказа нечие кратко писъмце.

„Мила Ани!

Както ти бях обещал, показах нашия нещастен приятел на най-добрите столични светила. Тяхната присъда е единодушна: навярно дните му са прочетени... Наистина мненията на консилиума малко се разделиха. Един от професорите заяви, че болестта на Василий подозрително му напомня онова ново загадъчно заболяване, от което бил страдал французинът Бекерел, който откри в Париж някакви си невидими лъчи. Но не е ли все едно от какво ще умре? Още повече, че сам професорът призна, че никой не знае как се лекува тази новомодна болест. Така че бъди смела, draga Ани, очакват те тежки дни. Постарай се поне в началото на май да се върнеш в Петербург.

Любещият те С.“

Всичко ставаше ясно. Ето откъде Уудсток е узнал за тайната на погребалната камера! От това старо писмо, попаднало в ръцете му по някакъв начин от архива на Красовски. Без съмнение то е било адресирано до вдовицата на покойния археолог — Ана Карловна. Значи, както и се опасявах, част от архива тя все пак е оставила у себе си.

Писмото е попаднало у Лесли Уудсток. Той се е заинтересувал от предположението, изказано край леглото на умирация Красовски от някакъв лекар, проверил го и се е убедил, че е вярно. А старият

Уудсток, по всичко изглежда, наистина няма нищо общо с това. Никакви документи относно Хирен не е укривал.

— Завършихте ли вече разследването? — запитах аз капитана. — Да си призная, не мислех, че в наше време могат да стават такива мрачни авантюри в Рокамболов дух.

Той меланхолично вдигна рамене.

— Ако взема да ви поразкажа какви дела ни се случва да разплитаме, ще престанете да се учудвате, я устаз — уморено отвърна той. — Уудсток и Атанасопуло са само пешки в голямата игра, марионетки. Нишките от тях отвеждат далеч, отвъд океана. В наши дни кражбата на културни ценности също стана бизнес. Има цели тайни концерни, международни тръстове, а такива като Атанасопуло само изпълняват техните поръки — там да се открадне уникална картина от музей, тук да се ограби древна гробница с помощта на научния консултант Уудсток. Работата е поставена на широка, напълно съвременна нога.

— Ще ги съдят ли?

— Ще се постараем. Но Уудсток има вече превъзходен защитник от Мексико, а за Атанасопуло предложиха гаранция от десет хиляди долара няколко активни членове на пакистанския Червен полумесец.

— Защо на пакистанския? Та той, струва ми се, е грък?

— А защо пък да не бъде и на пакистанския? Такива като него нямат родина. — Капитанът въздъхна, помълча, загледан през прозореца, като нервно почукваше с пръсти по масата; после изведнъж рязко стисна юмрук. — Но този път ние ще ги изхвърлим от нашата страна! Това е сигурно.

— А как е професор Мери?

— Той е в Париж и се надявам, че все пак ще успеят да го излекуват.

— Мога ли да взема това със себе си? — помахам аз писмото. — Това писмо е от архива на руския археолог Красовски, който откри Хириновата пирамида. За вас то няма никаква стойност.

Капитанът кимна и ми подаде протокола за разпита, за да го подпиша.

И тъй, постепенно се развързваха заплетените възелчета, ставаше просто и ясно всичко тъмно и струващо ми се неразбираемо, загадъчно.

Приятно беше да се завръщаш дома с радостното чувство на голям успех!

А в Москва стана още една удивителна случка, за която ми се иска да разкажа в заключение на тази история.

Измежду находките, които донесохме от гробницата на Хирен, имаше една съвсем незначителна на вид. Мъничка дървена дъсчица, изрязана във формата на примитивна човешка фигура, грижливо обвита в бинтове. В средата ѝ е издълбана една малка ямичка и там преди тридесет и три века бяха сложили мъничко от тлъстата нилска тиня и едно пшеничено зрънце.

Това беше ритуална фигурка на бог Озирис, която често се среща в египетските гробници.

И ето в Москва стана едно чудо. Вследствие повишената влажност на въздуха зърното, което изглеждаше мъртво — оживя! От него пред очите ни упорито и победно се извиши нежно бледозелено стъбълце, сякаш символ на неумирация живот, който, помитайки всички прегради, вечно се стреми напред и все напред, от вчера към утре...

Ю. ПОПКОВ

ГЛЕБ ГОЛУБЬОВ — ПИСАТЕЛ И ПЪТЕШЕСТВЕНИК

Преди десет години в редакцията на популярното съветско списание „Вокруг света“ (без съмнение добре познато на много български читатели) се запознах с Глеб Голубьов.

Рядко имах възможност да се виждам с него: върнал се от пътешествие по Черно море с научно-изследователски кораб и оставил в редакцията интересен очерк за привичките на рибите, той веднага заминава за метеорологичната станция в Памир, а оттам маршрутът му е към археологическата експедиция, която работи в средноазиатските пясъци. Идваше посред зима загорял от палещите лъчи на високопланинското слънце и макар външно да бе спокоен, дори малко флегматичен, вътрешно кипеше от обладалите го нови впечатления, от страстно влечение към нови научни открития, към търсения и дерзания и главно към хората, които търсят и дерзаят.

С течение на времето в ограничените рамки на очерците и статиите стана тясно за жизнения материал, препълнил Глеб Голубьов. Този материал напираше да излезе в книга.

И книгата се роди. За какво се разказва в тази книга? Разбира се, за пътешествия. „Всяко пътешествие — пише авторът — е изпитание на волята, мъжеството, издръжливостта и знанията на изследователя.“ И колкото по-необикновени са условията на пътешествията, толкова по-сериозно е това изпитание. Така се и нарича книгата — „Необикновени пътешествия“. Тя заразява читателите с искреното увлечение на автора по своите герои — хора самоотвержени, с благородни помисли и стремежи.

„Хиляди неразгадани тайни крие в себе си науката и без вас, без вашата младост, смелост, ентусиазъм те ще останат неразгадани“ — тези думи-призив на известния съветски учен академик А. Несмеянов, отправени към младежта, станаха епиграф на втората книга на

Голубьов „Неразгадани тайни“. Този епиграф е характерен. Той дава възможност да се разбере една много важна особеност в творчеството на Голубьов. За каквото и да пише той — за тайната на Атлантида или за биографията на климата, за свръхзвездите или за загадката на „зеления сфинкс“ — обикновеното листенце на всяко растение, — читателят винаги става съучастник в научното търсене, заедно с учения-изследовател броди в лабиринта от съмнения и разочарования, преживява бурните перипетии на приключенията на мисълта и в края на краищата вкухва сладкия нектар на откритието.

От две съставни части възниква нещо ново. В творчеството на Глеб Голубьов съставните части бяха научнопопулярните очерци и биографичните повести, а новото излезе малко неочаквано, но напълно закономерно — научно-приключенска повест. В епохата на промишлената революция, в епохата на пътешествията и географските открития Жул Верн сложи начало на този жанр. В наше време се развива бурно само един негов клон — научната фантастика. По някакво обидно недоразумение приключенската литература се отклони от научната основа. И много радостно е, че Глеб Голубьов е един от малцината автори, които се насочиха към този благодатен, жизнеспособен и дълбоко актуален жанр. Според мен научно-приключенските романи, повести, разкази могат по-добре от другите жанрове да отразят някои специфични особености на нашето време: от една страна — науката става все повече непосредствена производителна сила, когато интересът към научни знания е нараснал много, а, от друга страна — животът е изпълнен с остри, конфликтни ситуации, бурен е неговият темп, неочаквани са обратите.

— Когато човек следи ежедневната хроника на научните открития в изследванията на космоса, морските глъбини, загадките на биологията — разказва писателят, — постоянно се опира на мисълта: ами че това е готов сюжет за една дузина повести. Колко ярки характери, истински героизъм, какъв трънлив път води до откритията.

Първата нишка, по която започна да се размотава сюжетното кълбо на „Тайната на Хиреновата пирамида“, бяха съобщенията за тайнствената „мъст на фараона“, които се появиха във вестниците по целия свят, когато археолозите разкриха прочутата пирамида на Тутанхамон. Както винаги после сюжетът се промени, нови, по-

сериозни творчески задачи привлякоха вниманието, но първият тласък беше именно „мъстта на фараона“.

Пък и, разбира се, голямата привлекателност на „Тайната на Хиреновата пирамида“ съвсем не е в загадъчната „мъст на фараона“, която след хилядолетия неминуемо постигала всеки проникнал в гробницата на египетския владетел.

Та археологията е не само наука за древността, която интересува малцина учени. Тя предполага активни търсения, понякога тежки и винаги възторжени. Това е тежък труд в пустините и планините с неизбежната романтика на приключенията, с надежди и разочарования, това е търсене на работната маса, когато се налага да се съпоставят разноточни факти и свидетелства, намерени с усилията на представители от различни, на пръв поглед твърде далечни науки — физици и физиолози, антрополози и изкуствоведи. Археологията е войнствуваща наука, в нея, както и във всяка област на човешката дейност, се борят благородни и користни хора, сблъскват се възвишени и ниски цели, големи и малки чувства. Това е пътуване към сърцата на читателите, които трябва да знаят своето минало, за да могат по-добре да разбират настоящето и да градят бъдещето.

Повестта на Глеб Голубьов е не само увлекателна и познавателна, тя е наситена с големи социални конфликти. Тя е книга за миналото и за съвременността, и дори за нашето бъдеще, защото „настоящото е винаги път от вчера към утре“.

Една от темите, набелязани в „Тайната на Хиреновата пирамида“ — темата за творческото сътрудничество на учените от различните специалности, ще бъде развита по нов начин в книгата, над която сега работи Глеб Голубьов. Героите в нея са участници в една експедиция. Читателите скоро ще се запознаят с техните приключения, търсения и открития. Предстои ни още една среща със стари познати и нека се надяваме, че тя ще оправдае нашите очаквания.

Ю. Попков

Издание:

Автор: Глеб Голубьов

Заглавие: Тайната на Хиреновата пирамида

Преводач: Николай Тодоров

Година на превод: 1966

Език, от който е преведено: руски

Издание: първо (не е указано)

Издател: Народна култура

Град на издателя: София

Година на издаване: 1966

Тип: роман (не е указано)

Националност: руска (не е указано)

Печатница: Държавен полиграфически комбинат „Дим. Благоев“

Редактор: Милка Минева

Художествен редактор: Васил Йончев

Технически редактор: Александър Димитров

Художник: Иван Кьосев

Коректор: Мария Ждракова; Евгения Кръстанова

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/14447>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.